Eduardo Galeano

HİKÂYE AVCISI*

Türkçesi: Süleyman Doğru

*SEL

HİKÂYE AVCISI*

EDUARDO GALEANO, Montevideo, Uruguay'da orta sınıfa mensup Katolik bir ailede doğdu. On dört yaşında ilk politik çizgi romanı, Sosyalist Parti'nin haftalık yayın organı *El Sol*'da yayınlandı. Gazetecilik kariyerine 1960'larda, *Marcha*'da editör olarak başladı. 1973'teki askeri darbe sonucunda hapse atıldı, ardından sürgüne yollandı. Yerleştiği Arjantin'de *Crisis* adlı bir kültür dergisi çıkarmaya başladı. 1976'da Arjantin'de Videla rejimi, askeri bir darbeyle iktidara gelince İspanya'ya kaçmak zorunda kalan Galeano, 1985 yılında geri dönebildiği Montevideo'da 13 Nisan 2015'te hayatını kaybetti.

Yazarın *Ve Günler Yürümeye Başladı, Aynalar, Latin Amerika'nın Kesik Damarları, Aşkın ve Savaşın Gündüz ve Geceleri, Kadınlar, Tepetaklak - Tersine Dünya Okulu, Ateş Anıları-I Yaratılış* ile *Ateş Anıları II-Yüzler ve Maskeler* isimli kitapları yayınevimiz tarafından yayınlanmıştır. *Ateş Anıları III* ve *Yürüyen Kelimeler* yayın programımızdadır.

*SEL YAYINCILIK / DENEME

*SEL YAYINCILIK
Piyerloti Cad. 11 / 3 Çemberlitaş - İstanbul
Tel. (0212) 516 96 85

http://www.selyayincilik.com
E-mail: halklailiskiler@selyayincilik.com

SATIŞ - DAĞITIM:
Çatalçeşme Sokak, No: 19, Giriş Kat
Cağaloğlu - İstanbul
E-mail: siparis@selyayincilik.com
Tel. (0212) 522 96 72 Faks: (0212) 516 97 26

*SEL YAYINCILIK: 881
ISBN 978-975-570-888-1

HİKÂYE AVCISI
Eduardo Galeano
Deneme

Türkçesi: Süleyman Doğru

Özgün Adı:
El cazador de historias

© Eduardo Galeano, Siglo XXI de España Editores S.A., 2016
© Susan Bergholz Literary Services ve Onk Ajans aracılığıyla Sel Yayıncılık, 2017

Genel Yayın Yönetmeni: İrfan Sancı
Editör: Işık Ergüden
Yayına hazırlayan: Bilge Sancı
Kapak tasarımı ve teknik hazırlık: Gülay Tunç

Birinci Baskı: Ekim, 2017

Baskı ve Cilt: Yaylacık Matbaası
Fatih Sanayi Sitesi, 12/197-203
Topkapı-İstanbul, 567 80 03

Sertifika No: 11931

Eduardo Galeano

Hikâye Avcısı

Türkçesi: Süleyman Doğru

Deneme

Yayıncının Notu

Eduardo Galeano 13 Nisan 2015 günü aramızdan ayrıldı. 2012 ve 2013 yıllarını üzerinde çalışmaya adadığı *Hikâye Avcısı*'nı ise en ince ayrıntısına kadar 2014 yazında tamamlamıştık. Ancak sağlık durumu nedeniyle, yayınlanma safhasının gerektirdiği tüm o editoryal koşuşturmadan onu korumak maksadıyla kitabın yayınlanışını erteledik.

Hayatının son aylarında yapmaktan en çok hoşlandığı şeylerden birini yaparak metinleri ardı ardına baştan yazdı ve cilalayıp parlattı. Bu arada yeni bir kitaba başlamıştı ve daha yalnızca birkaç öyküsünü kaleme almış olduğu bu esere "Karalamalar" ismini verme fikri hoşuna gidiyordu. Ölümünden bir süre sonra *Hikâye Avcısı*'nı yayınlama planı tekrar gündeme geldiğinde, o yarım kalmış projenin üzerine de yeniden eğildik ve öyküleri bir kez daha okuyunca içlerinden birçoğunun *Hikâye Avcısı*'ndakilerle epey ortak noktası olduğunu görüp buraya eklenmeyi hak ettikleri fikrine kapıldık. İşte bu yüzden, o "karalamalar"dan yirmi kadarı bu kitabın parçası olmuştur.

İçlerinden çoğunun teması ölümdü. Eduardo, belki de ısrarla reddettiği Galli genlerini onurlandırmak için, her zaman mütevazı bir insan oldu ve hastalıklarından ya da çektiği acılardan, son günlerinde dahi, genellikle çok ciddi bir tonda bahsetmedi. Ama onun ölümle ilgili hayal ettiklerinin ya da düşündüklerinin ipuçları gibi görünen o dokunaklı bir avuç metni mutlaka bu çalışmaya katmak istedik ve kitaba bir dördüncü bölüm ekleme

iznini kendimize verdik. Bu bölüm, onun cildin kapanışı olarak kararlaştırdığı ve eseri gerçekten kapatan şiirin ismini taşıyor: "İstedim, istiyorum, isterdim."

Bu eklemeler dışında, onun her zamanki gibi aşırı titiz ve nazik tüm talimatlarına saygı gösteriyoruz.

Tek başımıza hareket etmediğimiz bu çalışmaya son bir nokta koymak kolay olmadı. Daniel Weinberg çok değerli yorumları ve gözlemleriyle bize destek oldu. Gabriela Vigo ve Siglo XXI'in geri kalan ekibi uzun yayın süreci boyunca, muhtemelen Eduardo'ya karşı besledikleri özel sevginin motivasyonuyla, çok büyük bir özveriyle çalıştı.

Hikâye Avcısı'na nihai şeklini verirken değerli yardımlarından ötürü Helena Villagra'ya müteşekkirim. Çok sevilen ve aynı zamanda da son derece zorlu bir yazarla bizi yeniden buluşturan keyifli bir çalışma oldu.

Carlos E. Díaz

Teşekkür

Bu kitap onu hazırlarken bana yardımcı olan şu yoldaşlara ithaf edilmiştir: Alfredo López Austin, Mark Fried, Lino Bessonart, Carlos Díaz, Pedro Daniel Weinberg ve diğer dostlar. Ayrıca, özellikle ve daima, Helena Villagra'ya.

Zaman Değirmenleri

İzler

Rüzgâr martıların izini siler.

Yağmur insanın ayak izini siler.

Güneş zamanın izini siler.

Öykü anlatıcıları yitik hatıranın, aşkın ve acının görünmeyen ama hiç silinmeyen izini arar.

Yolculuğa Övgü

Binbir Gece Masalları'nın sayfalarında şu tavsiyede bulunulur:

"Çek git, dostum! Her şeyi terk et ve çek git! Yayından çıkıp gitmeyen ok ne işe yarar ki? Odun olarak kalmaya devam etseydi, ud o ahenkli sesleri çıkarabilir miydi?"

Özgürler

Gündüzleri onlara güneş kılavuzluk eder. Geceleriyse yıldızlar.

Yol parası ödemez ve gümrük ya da göçmenlik bürosu formları doldurmadan, pasaportsuz seyahat ederler.

Üzerinde mahpusların yaşadığı bu dünyanın yegâne özgürleri olan kuşlar, yakıta ihtiyaç duymadan, bir kutuptan diğer kutba, seçtikleri güzergâhta, istedikleri saatte ve kendilerini gökyüzünün sahibi sanan hükümetlerden izin istemeden uçarlar.

Kazazedeler

Dünya yolculuk ediyor.

Yolcudan ziyade kazazede taşıyor üzerinde.

Yoksulların bile zengin olduğu ve hepsinin Hollywood'da yaşadığı o vaat edilen cennete doğru seferlerini tamamlamadan binlerce çaresiz ölüyor her yolculukta.

Oraya varmayı başaran pek azının yanılsamasıysa çok uzun sürmüyor.

Rüzgâr

Tohumları saçar, bulutları yönlendirir, denize açılmışlara meydan okur.

Bazen temizler havayı, bazen de kirletir.

Bazen uzakta olanı yakınlaştırır, bazen de yakındakini uzaklaştırır.

O görünmez, dokunulmaz.

Okşadığı olur seni ya da çarptığı sana.

Şöyle dediği söylenir:

"İstediğim yere eserim."

Sesi fısıldar ya da kükrer, ama ne dediği anlaşılmaz.

Gelecek olanı haber verir mi?

Çin'de zamanı önceden haber verenlere *rüzgârın aynaları* diyorlar.

Pirincin Yolculuğu

Asya topraklarında pirinç çok büyük bir özenle yetiştirilir. Hasat zamanı gelince, saplar yavaşça kesilir ve kötü rüzgârlar ruhunu alıp götürmesin diye demetler halinde birleştirilir.

Siçuan bölgesindeki Çinliler yaşanmış ve yaşanacak olan en korkunç su baskınını hatırlarlar: Çok eski zamanlarda meydana geldiğinde pirinci ruhuyla ve her şeyiyle birlikte yuttu.

Sadece bir köpek kurtuldu.

En sonunda suların öfkesi yavaş yavaş sakinleşip sular çekilince, köpek gücünün son raddesine kadar yüzerek kıyıya varabildi.

Köpek kuyruğuna yapışmış bir pirinç tanesi getirdi.

Ruh işte o tanedeydi.

Yitik Nefes

Çok çok eskiden, zaman henüz zaman değilken ve dünya henüz dünya değilken hepimiz tanrıydık.

Hindu tanrısı Brahma rekabete dayanamadı: İlahi nefesi bizden çalıp gizli bir yere sakladı.

O zamandan beri yitik nefesi arayarak yaşıyoruz. Onu denizin dibinde ve dağların en yüksek zirvelerinde arıyoruz.

Brahma ise uzaklardan sırıtıyor.

Yıldızlar

Platte Nehri'nin kıyılarında, Pawnee yerlileri yaratılışı anlatıyorlar.

Şafak yıldızıyla günbatımı yıldızının yolları asla ve asla kesişmiyordu.

Bunun üzerine tanışmak istediler.

Sevimli ay buluşma yolunda onlara eşlik etti, ama yolculuğun tam ortasında onları uçurumdan aşağı attı ve bu şakasına geceler boyu kahkahalarla güldü.

Yıldızlar cesaretsizliğe kapılmadılar. Arzu, uçurumun dibinden gökyüzünün tepesine kadar tırmanacak gücü onlara verdi.

Orada, yukarıda, öylesine güçlü bir şekilde birbirlerine sarıldılar ki, hangisinin hangisi olduğu artık anlaşılmıyordu.

Bu kucaklaşmadan da dünyanın yayaları olan bizler doğduk.

Buluşmalar

Meksikalı gece tanrısı, siyah tanrı Tezcatlipoca, oğlunu gökyüzünün müzisyen timsahlarının yanında şarkı söylemeye gönderdi.

Güneş bu buluşmanın olmasını istemiyordu, ama yasak güzellik onu umursamadı ve gökyüzüyle yeryüzünün seslerini bir araya getirdi.

Böylece sessizlikle ses, ilahilerle müzik, gündüzle gece, karanlıkla renkler birleşti ve birlikte yaşamayı öğrendiler.

Yeni Dünya

Rüzgârın sürüklediği Odisseas belki de okyanusu gören ilk Yunan oldu.

Gemi Cebelitarık Boğazı'ndan geçip, kocaman ağızları sürekli açık duran canavarlar tarafından korunan o devasa deniz gözlerinin önünde uzandığında yaşadığı şaşkınlığı tahmin ediyorum.

O çok tuzlu suların ve şiddetli rüzgârların ötesinde çok daha engin ve henüz isimsiz bir gizemin bulunduğunu, gemi yolcusu hayal dahi edemezdi.

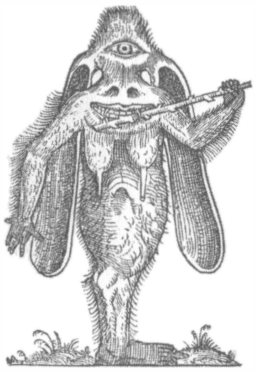
Şeytani Çeşitlilik

Rahip Bernabé Cobo *Yeni Dünyanın Tarihi* adlı eserini on yedinci yüzyılın ortalarında Peru'da tamamladı.

Cobo bu hacimli eserinde, yerli Amerika'nın bu kadar çok sayıda tanrısının olmasının ve insanlarının kökeniyle ilgili çok çeşitli yorumlarının bulunmasının çok basit sebebini açıkladı: Yerliler cahildi.

Ama ondan bir asır önce, fatih Francisco Pizarro'nun baş danışmanı Kâtip Juan de Betanzos çok daha güçlü bir başka neden ortaya çıkarmıştı: Yerlilerin inandıkları ve söyledikleri şeyleri onlara dikte ettiren Şeytan'dı; işte bu yüzden onların tek bir imanı olmuyordu, İyi'yle Kötü'yü birbirine karıştırdıklarından onca farklı fikirleri ve değişik düşünceleri oluyordu:

"*Şeytan onların kafasına binlerce yanılsama ve kandırmaca sokuyor*," diye hükmetmişti.

Barbarca Gelenekler

Britanyalı fatihlerin gözleri şaşkınlıkla yuvalarından fırladı.

Onlar, kadınların kocalarının malı olup, İncil'in emrettiği gibi, onlara itaat etmek zorunda olduğu, uygar bir ulustan geliyorlardı, ama Amerika'da bunun tam tersi bir dünya buldular.

İrokua yerlileri ve diğer yerli kabileler insanda ahlaksızlık şüphesi uyandırıyorlardı. Kocaların kendilerine ait kadınları cezalandırma hakkı dahi yoktu. Kadınların ise kendi fikirleri, kendi malları, topluluk kararlarında oy kullanma ve boşanma hakları vardı.

İstilacı beyazlar artık huzur içinde uyuyamıyorlardı: Pagan vahşilerin gelenekleri onların kadınlarına da bulaşabilirdi.

Dilsizler

Yerli tanrıları Amerika kıtasının fethinin ilk kurbanları oldular.

Muzaffer istilacılar suskunluğa mahkûm edilen tanrılara karşı savaşlarını *putperestliğin kökünü kazıma* diye adlandırdılar.

Körler

On altıncı yüzyılda Avrupa bizi nasıl görüyordu?

Theodor de Bry'ın gözleriyle.

Amerika'ya hiç ayak basmamış bu Liège'li sanatçı, Yeni Dünya'nın sakinlerini ilk resmeden kişi oldu.

Gravürleri fatih kroniklerinin grafik tercümesiydi.

Bu resimlerin gösterdiğine göre, Avrupalı fatihlerin közde kızarmış eti Amerikalı vahşilerin en gözde yemeğiydi.

Kızgın ızgaraların önünde daire şeklinde oturan yerliler, kolları, bacakları, kaburgaları ve karınları afiyetle yedikten sonra parmaklarını yalıyorlardı.

Rahatsızlık verdiysek özür dileriz, ama: Bu insan eti düşkünleri Amerikan yerlisi miydi?

De Bry'ın gravürlerindeki bütün yerliler keldi.

Amerika'daysa tek bir tane bile kel yerli yoktu.

Buenos Aires Canavarı

Fransız rahip Louis Feuillée onu böyle gördü ya da hayal etti ve böyle adlandırdı.

Bu canavar, onun 1707 ila 1712 yılları arasında, "Şeytan'ın Krallıkları" adını verdiği Güney Amerika topraklarında gerçekleştirdiği yolculuğun hatıralar kitabında resmedilen korkunç yaratıklardan biri oldu.

Sağırlar

İspanyol fatihler Yucatán'ın kumlarına ilk ayak bastıklarında bazı yerliler onları karşılamaya geldiler.

Keşiş Toribio de Benavente'nin anlattığına göre, İspanyollar onlara İspanyolca olarak sordular:

"*Biz neredeyiz? Bu yerin adı ne?*"

Yerliler Yukatek Mayacası dilinde cevap verdiler:

"*Tectetán, tectetán.*"

İspanyollar şöyle anladılar.

"*Yucatán, Yucatán.*"

Ve yarımadanın adı o günden beri öyle kaldı.

Ama yerlilerin kendi dillerinde söyledikleri şu anlama geliyordu:

"*Anlamıyorum, anlamıyorum.*"

Kudretli Sıfır

Yaklaşık iki bin yıl önce sıfır işareti Uaxactún'un dikilitaşlarına ve Mayaların diğer tören merkezlerine kazındı.

Beşeri bilimlerde yeni bir dönemin kapısını açan bu anahtarın gelişiminde onlar Babilliler ve Çinlilerden daha uzağa ulaşmışlardı.

Zamanın çocukları, bilge astronom ve matematikçi Mayalar sıfır rakamı sayesinde en kusursuz güneş saatlerini icat ettiler, gezegen tutulmalarının ve diğer doğa harikalarının en şaşmaz kâhinleri oldular.

Tehlike

Çok eski zamanlardan beri Meksika yerlilerinin içeceği olan çikolata Avrupa'dan gelen yabancılarda güvensizlik, hatta korku uyandırıyordu.

Doktor Juan de Cárdenas çikolatanın keyifsizlik ve melankoliye yol açtığını, köpüğününse sindirimi engelleyip *kalpte korkunç üzüntülere* neden olduğunu kanıtladı.

Ayrıca günahı kışkırttığından da kuşkulanılıyordu ve Piskopos Bernardo de Salazar ayin sırasında çikolata içen kadınları aforoz etti.

Ama kadınlar bu zaaftan bir türlü kurtulamadılar.

Cochabamba'ya Göre İsa'nın Hayatı

Çocuk annesinin memesini öptüğünde orada bir süt ve bal pınarı oluştu, ama baba ağzını oraya yapıştırınca meme kurudu.

Kel olan babayı sivrisinekler soktuğunda, çocuk onun kafasını okşadı ve kafada beyaz hasırdan örme çok güzel bir şapka oluştu.

Marangozhaneye hiç iş gelmeyince, evde hiç yiyecek kalmayınca, çocuk bedenindeki kirleri acılı, peynirli ve tavuklu poğaçalara dönüştürdü.

Aile tüm suları tükenmiş, susuzluktan ölecek bir halde çölü geçerken, çocuk bir taşı tekmeledi ve yerde berrak sulu bir dere oluştu.

Bereketli topraklara vardıklarında, çocuk toprağın yutması için kendini yere bıraktı ve toprağın içine gömülüp ortadan kayboldu.

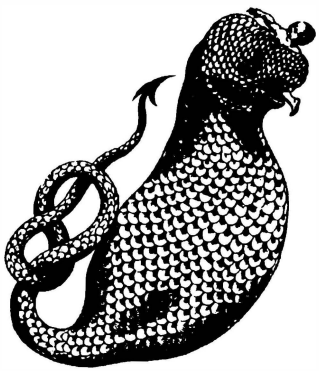
Üçüncü gün toprağın dibinden geri geldiğinde her şeyi biliyordu, onun yokluğunda yaşanan her şeyden haberdardı.

Cochabamba Vadisi'ndeki özü sözü bir kadın ve erkeklerin bana anlattığına göre, kadim zamanlarda işte böyle oldu.

Açıklama

Dominikan keşiş Antonio de la Huerte, Amerika'daki tuhaflıklarla ilgili olarak 1547'de şöyle yazdı:

Yaratıldığı gün sanki Tanrı'nın eli biraz titremiş gibi.

Doğa Öğretir

Doğa Amazonlar'da çeşitlilik dersi verir.

Oranın yerlileri sadece bir kilometre içinde on farklı toprak tipini, seksen farklı bitki çeşidini, kırk üç karınca ve üç yüz on kuş türünü tanırlar.

Yürüyen Ormanlardık

Dünya, hâlâ büyümeye devam eden birkaç asırlık doğal bir ormanını her gün kaybediyor.

Kısır çöller ve endüstriyel ekim alanları yeşil dünyayı mezara gömerek büyük bir hızla genişliyor. Ama bazı halklar meşenin gücü ve söğüdün melankolisiyle anlaşmalarını sağlayan bitki dilini korumayı bildiler.

Kapok Ağacı

Küba'da ve Amerika'nın başka yerlerinde kapok ağacı kutsal ağaçtır, gizemin ağacıdır. Yıldırım ona dokunmaya cüret edemez; keza kasırga da.

Tanrılara ev sahipliği yaparak dünyanın ortasında doğar ve gökyüzünü taşıyan devasa gövdesini oradan yükseltir.

Gökyüzünün kibrini tedavi etmek için kapok ona her gün sorar:

"Eğer ben olmasaydım, hangi ayaklara dayanacaktın?"

Aruera*

Yolculara uyarı: Güney Amerika arazilerinde *aruera* adındaki ağaca çok dikkat edin; bu ağacın yerli dilindeki karşılığı *ahué* yani *kötü ağaç*tır.

Kendisine yapılan bir yanlışı asla unutmayan ve bağışlamayan alıngan bir beyefendidir o.

Onun tek bir dalı kesilemez, kesilmemelidir; ondan izin almadan gür yapraklarının altında uyunamaz. Hepsinden önemlisi, ona selam vermeden yanından geçilemez.

Eğer geceyse ona *İyi günler* denir.

Eğer gündüzse ona *İyi geceler* denir.

Bu yükümlülükleri yerine getirmeyenler bazen ölüme kadar giden uzun süreli ve çok şiddetli şişliklere, yüksek ateşlere maruz kalırlar.

* Bilimsel adı *Lithraea molleoides* olan, Arjantin, Bolivya ve Brezilya'da sıkça rastlanan zehirli bir ağaç. (ç.n.)

Büyükbabayla Kimse Başa Çıkamaz

Dünya üzerindeki yaşlılara iyi haber: En iyi ve en çok odunu genç ağaçların verdiğini zannedenler yanılıyorlar.

Dünyanın en büyük ağaçları olan sekoyalar California'da ve başka yerlerde bunun en güzel kanıtıdır. Görkemli birer büyükbaba olan onlar üç bin yaşına kadar yaşayabilir ve iki milyar yaprak çıkarmaya devam edebilirler; altı ay kar altında kalmaya ve şiddetli fırtınalara en iyi onlar direnir ve hiçbir ölümcül hastalık onlara işlemez.

Kitabın Teni

O bize büyük keyif verdi ve vermeye devam ediyor, ama kendisi çok az aldı ya da hiç alamadı.

Kâğıdın mucidi Çin imparatorluk sarayı mensubu, iğdiş edilmiş Cai Lun'dur. Bunu, dut ağacının kabuğu ve başka bitkilerle yaptığı uzun çalışmaların sonunda 105 yılında başardı. Cai Lun sayesinde şimdi kitabın tenini okşarken, bize söylediği sözcüklerin artık bizim olduğunu hissederek okuyabiliyor ve yazabiliyoruz.

Semboller

1961'de kimi uluslararası uzmanlar koka yapraklarının yetiştirilmesinin ve tüketiminin yasaklanmasını tavsiye ederken, Peru'nun kuzeybatısında binlerce yıl önce ağızda çiğnenmiş koka yapraklarının kalıntıları bulunuyordu.

Koka çiğnemek And Dağları'nın yüksek kesimlerinde eskiden sağlıklı bir alışkanlıktı, bugün aynı şekilde devam ediyor ve gelecekte de öyle olmayı sürdürecek. Koka, bulantı ve baş dönmesini engellemesinin yanı sıra birçok hastalık ve yorgunluk için de en iyi ilaç.

Ayrıca –ki bu önemsiz bir ayrıntı değil–, koka yaprağı bir kimlik sembolü ve onu kokain denen aşağılık kimyasal işlemle karıştırmak için çok kötü niyetli olmak gerekir.

Diğer bir tehlikeli kimyasal işlem olan eroin haşhaş çiçeğinden elde edilebilir. Ama bilindiği kadarıyla haşhaş şu an için İngiltere'de barış, hatıra ve vatanseverliğin sembolü olmayı sürdürüyor.

El İşi

Papaz David Ungerfelder, 2000 küsur yılında Tijuana'da, Meksika'daki kokain trafiğini yürüten efendilerin maaşlı katillerinden birinin günah çıkarışını dinledi.

Profesyonel katilin ismi Jorge'ydi, yirmi yaşındaydı ve ceset başına iki bin dolar para alıyordu.

O bu durumu şöyle açıklıyordu:

"Beş yıl kral gibi yaşamayı elli yıl öküz gibi yaşamaya tercih ederim."

Beş yıl sonra o da ölüm listesine kondu.

Çok fazla şey biliyordu.

Uluslararası işbölümünde büyük kokain ticareti işte böyle işliyor: Birileri ortaya burunlarını koyuyor, diğerleriyse ölüleri.

Urraká'nın Müttefikleri

Urraká, Panama'nın Veraguas bölgesindeki sıradağlarda başlayan yerli ayaklanmasının başını çekti.

Yağmur, rüzgâr ve gök gürültüsü ona çok yardım etti.

İspanyol fatihler ilerlediklerinde yağmur, barut ve misket tüfeklerini kullanılamaz hale getiriyordu. Gök gürleyip gökyüzü gündüz vakti kapkara olduğunda istilacılar yönlerini şaşırıyor ve şiddetli rüzgârlarla yere devriliyorlardı.

Sapancı

Şair savaşçı Juan Wallparrimachi Mayta ne kılıç ne de arkebüz kullanıyordu.

Bolivya henüz ne özgürken ne de ismi böyleyken, burgaç gibi bükerek döndürdükleri urganlarla İspanyol istilacıların üzerine öldürücü taşlar fırlatan Juana Azurduy komutasındaki sapancılar tugayının başını o çekiyordu.

Tugay şarkılar söyleyerek saldırıya geçiyordu. Sapancılar Juan'ın sevilmiş ya da sevilecek kadınlara ithaf ettiği şiirlerini Keçua dilinde koro halinde söylüyorlardı:

Seni severek,
seni düşleyerek,
öleceğim.

Juan savaş alanında yediği bir mermiyle öldü. O sırada yirmi bir yaşındaydı.

Túpac Amaru'nun Peygamberleri

On sekizinci yüzyılın başlarında, Ignacio Torote ruhları ve toprakları götürmeye gelen münasebetsizlere karşı Peru selvasında ayaklandı.

O sırada, Juan Santos Atahualpa'nın Keçua ordusu göğüs göğse çarpışarak İspanyol birliklerinin ilerleyişini engelliyordu.

Yüzyılın ortalarında Juan Santos ölürken, geçit vermez selvasından çok uzaklardaki genç José Gabriel Condorcanqui kendine isim olarak Túpac Amaru'yu seçiyor ve tüm Amerika tarihinin en kalabalık yerli ayaklanmasının başına geçiyordu.

İşte, tarih bir bozgundan diğerine, bir ayaklanmadan diğerine böyle devam etti: Tarih "elveda" dediğinde, bu aslında "görüşmek üzere" anlamına gelir.

Buenos Aires İki Defa Doğdu

İlk doğumu 1536'da oldu.

Yeni doğan şehir açlıktan öldü.

1580'de, Buenos Aires ikinci kez, bugün Mayıs Meydanı'nın bulunduğu yerde doğdu.

La Matanza* bölgesinin ismi neden böyledir? Çünkü yerliler davetsiz misafirlere hoşgeldiniz demediler. İlk andan itibaren savaşlar yaşandı. Yoğun nüfuslu La Matanza bölgesine bir katliamın anısına bu isim verildi: Ölenlerin hepsi Querandí yerlisiydi.

Fatih Juan de Garay'a göre onlar *doğuştan öfkeli*ydiler.

* (İsp.) Katliam. (ç.n.)

İlk Flüt

Bir keresinde, Amazonlar labirentinin bir köşesinde bir avcı kayboldu.

Uzun süre dolaştıktan sonra kendini bir sedir ağacının dibine bıraktı ve orada uyuyakaldı.

Onu uyandıran güneş ve daha önce hiç duyulmamış bir müzik oldu.

İşte o zaman, kayıp avcı, kırmızı başlı, uzun kuyruklu ve güçlü gagalı bir ağaçkakanın bir dalı gagaladığını fark etti.

Müzik, kuşun açtığı küçük deliklerden giren rüzgârdan doğuyordu.

Avcı öğrendi. Rüzgârı ve kuşu taklit ederek ilk Amerikan flütünü yarattı.

Davul

Afrika kıyılarından Amerika'daki tarım arazilerinde çalıştırılan kölelerin ellerine ve hafızalarına kadar yolculuk etti.

Orada yasaklandı. Davulun sesi bağlı olanları çözüyor ve sessizliğe mahkûm edilmiş olanlara ses veriyordu; insanların ve toprakların efendileri tanrıları çağıran bu tehlikeli müziğin başkaldırıyı müjdelediğini biliyorlardı.

İşte bu yüzden kutsal davul saklanarak uyuyordu.

"En Yaşlı Kim?" Yarışması

Bir yıl fazla bir yıl eksiğiyle birkaç bin yıl önce, jaguar, köpek ve çakal aralarında iddialaştılar. İçlerinde en ihtiyar hangisiydi? En yaşlı, buldukları ilk yemeği ödül olarak alacaktı.

Tam o sırada tepeden aşağıya doğru sarsılarak inen kırık dökük bir arabadan mısır tortillası dolu bir torba yere düştü.

Bu hazineyi hangisi hak ediyordu?

En yaşlı hangisiydi? Jaguar dünyanın ilk şafağını gördüğünü söyledi. Köpek evrensel tufandan bir tek kendisinin sağ kurtulduğunu söyledi.

Çakal hiçbir şey söyleyemedi, çünkü ağzı doluydu.

Bunu Bana Bir Öykü Anlatıcı Anlattı

Bir zamanlar, Afrika selvasının bir yerinde çok obur ve çok buyurgan bir aslan kral varmış.

Kral tebaasının üzüm yemesini yasaklamış:

"*Sadece ben yiyebilirim,*" diye buyurmuş ve bu üzüm tekeli kararının tanrıların arzusunu yerine getirdiğine yönelik bir kraliyet fermanı imzalamış.

Tam o sırada, bir tavşan yeşilliklerin arasına dalıp dal budak kırarak ortalığı birbirine katmış ve sarmaşıkların arasında sallanarak haber vermiş:

"*Filler bile uçacaklar! Rüzgâr resmen çıldırdı! Kasırga geliyor!*"

Tavşan, kralı ağaçların en güçlüsüne bağlamak suretiyle korumayı önermiş.

Ağaca sımsıkı bağlanan aslan kral asla gelmeyen kasırgadan kurtulmuş, ama bu arada ormana dalan tavşan yenmedik tek bir tane bile üzüm bırakmamış.

Samuel Ruiz İki Kez Doğdu

1959'da yeni piskopos Chiapas'a geldi.

Samuel Ruiz, özgürlüğü tehdit eden komünist tehlikeden dehşete düşmüş bir gençti.

Fernando Benítez onunla röportaj yaptı. Fernando ona komşunu aşağılama hakkının özgürlük diye adlandırılmayı hak etmediğini söyleyince, Piskopos onu kovdu.

Don Samuel piskoposluk görevinin ilk dönemini, kölece bir boyun eğmeye mahkûm edilmiş yerlilere Hıristiyanlık itaatkârlığını vaaz etmeye adadı. Ama yıllar geçti, gerçeklik konuşup öğretti ve Don Samuel dinlemeyi bildi.

Ve yarım asırlık piskoposluğunun sonunda inanç değiştirip Zapatista ayaklanmasının dini kolu oldu.

Yerliler, Keşiş Bartolomé de Las Casas'ın varisi olan onu Yoksulların Piskoposu diye adlandırıyorlardı.

Kilise onu başka bir yere tayin edince, Don Samuel Chiapas'a veda etti ve giderken yanında Mayaların kucaklamasını da götürdü:

" *Teşekkürler*," dediler ona. "*Artık iki büklüm yürümüyoruz.*"

José Falcioni İki Kez Öldü

1907 yılında Arjantin deniz piyadeleri Mühendis White Rıhtımı'nda grevci işçilerin toplanmış olduğu Halk Evi'ne mavzerlerini ateşleyerek saldırdılar.

Toplantıyı dağıtmak için, Binbaşı Enrique Astorga öldürme amaçlı ateş edilmesi emrini verdi.

Mahalle sakinlerinden José Falcioni o sırada oradan geçme talihsizliğine uğradı ve bir mermi akciğerini parçaladı.

Bahía Blanca Mezarlığı'nda sessiz bir kalabalık tarafından uğurlandı.

Dediklerine göre, Binbaşı kalabalığı yararak sağlam adımlarla ilerlemiş ve maktulün cesedine üç kurşun daha sıkmış.

Ne olur ne olmaz diye.

Toprağın Yolculuğu

Amazonların, aynı zamanda *biochar* yani *biyolojik kömür* diye de adlandırılan kara toprağı, selvadaki yerlilerin hor görülen çok uzun tarım tarihinin eseridir.

Hiçbir zaman çözünmeden tarlaları verimlileştiren bu toprak yerlilerin topraktan gelen çömleği ona geri vermek için tuz buz edip serptikleri bin bir seramik parçacığıyla beslenir.

Bu dinsel minnet davranışı sayesinde toprak, zamandan zamana, elden ele, kendini hiç durmadan yeniler.

Öfkeli Toprak

2013 Mayıs'ında, Guatemala tarihinde ilk kez, bir yerli yok edicisi soykırım cezasına çarptırıldı. Alışılmadık bir mahkeme onu seksen yıl hapse mahkûm etti.

General Ríos Montt, Maya yerlileri katliamında uzmanlaşmış bir askeri diktatörler serisinin sondan bir önceki mensubuydu.

Hükümden kısa bir süre sonra bir deprem yaşandı: Tüm katledilenlerin anası olan toprak sarsıldı ve durmadan sarsılmaya devam etti.

Öfkeden sarsılıyordu. Olacak olanın olacağını biliyordu: Celladın mahkûmiyeti ülkenin en yüksek adli makamları tarafından ertelendi. Bu alışıldık yanına kâr kalma durumu karşısında toprak öfkeyle ayaklanmıştı.

Saygı ve Hürmet

Şili'nin Santiago şehrinin tam merkezinde Santa Lucía Tepesi'nde yerli şef Caupolicán'ın bir heykeli yükseliyor.

Daha ziyade bir Hollywood yerlisine benzeyen Caupolicán'ın yanında şu açıklama yer alıyor: "Bu eser 1869'da Amerika Birleşik Devletleri'nde, *Son Mohikan* romanının yazarı James Fenimore Cooper'ın anısına düzenlenen bir yarışma için yontulmuştur."

Heykel yarışmayı kaybedince Mohikan'ın ülke değiştirmekten ve Şilili olduğu yalanını söylemekten başka çaresi kalmamış.

Andresito

Amerika'daki ilk tarım reformunun mimarı José Artigas, bağımsızlığın bu toprakların en yoksul evlatlarına karşı bir pusuya dönüşmesini kabullenmeyi reddedip bir yerli olan Andresito Guacurarí'yi vali ve binbaşı olarak atayınca sömürge toplumu neye uğradığını şaşırdı.

Artigas, savaş meydanında can veren Andresito'nun ölüm haberini aldığında henüz iki köleci imparatorluk ve üç hain liman ittifakı tarafından mağlup edilmemişti.

Daha önce hiçbir şey ona bu kadar acı vermemişti. Evlatlık oğlu Andresito askerlerinin en cesur ve en sessiziydi. Suskun yerli icraatlarıyla konuşuyordu.

Charrúa Pençesi

Artigas'ın bozgunundan sağ kurtulan ve Uruguay Başkanı Fructuoso Rivera'nın toprak vaadinde bulunduğu az sayıdaki Charrúa yerlisi 1832 yılında barış anlaşması imzalamaya davet edildi.

Charrúalar güzelce yiyip içtikten sonra, askerler harekete geçtiler. Mermi harcamamak için yerlilerin işi bıçakla bitirildi ve cenaze işleriyle zaman kaybetmemek için cesetleri Salsipuedes Deresi'ne atıldı.

Bir hile yapıldı. Resmi tarih buna *savaş* dedi. Biz Uruguaylılar futbolda ne zaman bir başarı kazansak *Charrúa pençesi* zaferini kutlarız.

Kahvenin Yolculuğu

Kaptan John Newton zincire vurulmuş kölelerle ağzına kadar dolu gemilerle denizde giderken ilahiler söylüyordu:

İsmin kulağa ne hoş geliyor İsa...

Tanrı Waka'nın kara gözyaşlarından doğan kahve Etiyopya'da milyonlarca yıl önce filizlenmişti.

Belki de Tanrı, Afrika'dan koparılacak ve hayatlarını Amerika'nın çiftliklerinde başka tanrılar adına tüketecek olan milyonlarca köleye, kahve ve şekerin yaşatacağı acılara ağlıyordu.

Tarihle Dolu Kafeler

Mısır'da değil, Arjantin'in Rosario kentinde bulunan Café El Cairo'da yazar ve çizer Roberto Fontanarrosa'nın bir masası var. Kendisi yıllar önce öldü ama hep orada gibidir. Her zaman köpeği Mendieta ve dostu Inodoro Pereyra'nın eşliğinde gelir.

İlk Arjantinli sanatçı ve yazarlar grubu Buenos Aires'teki Café Tortoni'de kuruldu.

Başkanlığını romancı Machado de Assis'in yaptığı Brezilya Edebiyat Akademisi Rio de Janeiro'daki Café Colombo'da toplanıyordu.

Sao Paulo şehrindeki Café Paraventi'de, Olga Benário ve Luiz Carlos Prestes Brezilya devrimini hayal ediyorlardı.

Troçki ve Lenin sürgün günlerinde Viyana'daki Café Central'de Rus devrimini tartışıyorlardı.

Portekizli şair Fernando Pessoa'nın bazı başyapıtları Lizbon'daki Café À Brasileira'da kaleme alındı.

Yirminci yüzyıl doğarken, Pablo Picasso eserlerini ilk kez Barcelona'daki Café Els Quatre Gats'da sergiledi.

1894'te, yazar Ferenc Molnár Budapeşte'deki Café New York'un anahtarlarını, kapısını kimse kapatmasın diye, Tuna Nehri'nin sularına attı.

1898'de, Émile Zola ünlü metni *Suçluyorum*'u Paris'teki Café de la Paix'de yazdı.

Savaşlara savaş ilan eden sosyalist Jean Jaurès 1914'te Paris'teki Café du Croissant'da katledildi.

1919'da, Kahire'deki Café Riche, Britanya işgaline karşı Mısır başkaldırısının merkezi oldu.

Louis Armstrong ve Benny Goodman'ın mehdilerinin kanatlandığı Sunset Café 1921'de Chicago'da açıldı.

Öğle Vaktinin İhtişamı

Hiç görülmemiş balıklar, hiçbir bahçede olmayan bitkiler, var olmayan kütüphanelerin kitapları.

Montevideo'daki Tristán Narvaja Sokağı'ndaki festivalde meyve dağları, çiçek kaplı yollar ve her rengin kokusu vardı. Müzisyen kuşlar, dansçı insanlar ve bir bankın üzerine çıkmış nihai mesajlarını haykıran gökyüzünün ve yeryüzünün vaizleri vardı. Gökyüzününkiler diriliş vaktinin geldiğini ilan ederken, yeryüzününkiler başkaldırı zamanının geldiğini müjdeliyorlardı.

Tavuk tezgâhları arasında dolaşan ve satın aldıkları tavuğun boynuna bir ip bağlayıp köpek gibi yanlarında yürüterek giden insanlar ile güneyin karlarından bizim plajlarımıza yanlışlıkla düşmüş bir pengueni satan biri vardı.

Kullanılmış, eski püskü, ucu kalkmış, ağzı açılmış ayakkabıların satıldığı tezgâhların önünde uzun kuyruklar vardı. Ayakkabılar çift olarak satılıyordu ama sadece tek ayağı olanlar tek bir tane de alabiliyorlardı. Kullanılmış gözlükler, kullanılmış anahtarlar, kullanılmış takma dişler vardı. Takma dişler büyük bir su kabının içinde yatıyorlardı. Müşteri kolunu suyun içine daldırıyor, seçiyor ve ağzında deniyordu; eğer takma dişler ağzına uymazsa çıkarıp kaba geri atıyordu.

Giyinmek için kıyafetler ve soyunmak için kıyafetler vardı; atletlerin ve generallerin madalyalarıyla, insana istediği vakti gösteren saatler vardı. Ayrıca, insanın aramakta olduğunu bilmeden bulduğu dostlar ve sevgililer vardı.

Hatıra bayramı, gelecek pazar öğle vaktinde.

Hafızanın Elleri

Adının henüz Leningrad olduğu dönemde St. Petersburg'da şehrin diriliş hikâyesini öğrendim.

Şehir 1941'le 1944 arasında Hitler'in birlikleri tarafından katledilmişti. Zamanında Baltık'ın kraliçesi, Çarlık Rusyası'nın başkenti ve komünist devrimin beşiği olan şehir dokuz yüz gün aralıksız süren bombardımanın ve çok sıkı ablukanın ardından, içinde hayaletlerin yaşadığı devasa bir harabeye dönmüştü.

Bu trajediden yirmi yıl sonra şehrin eski haline döndüğünü teyit edebildim. Sakinleri onu parça parça, günbegün yeniden kurmuşlardı. Fotoğrafları, çizimleri, gazetelerin eski kroniklerini ve her semtin sakinlerinin tanıklıklarını temel almıştı yeniden inşa planları.

Şehir, insanlarının hafızası tarafından dünyaya getirilerek yeniden doğmuştu.

Hafıza Nesli Tükenmekte Olan Bir Tür Değildir

Mısırı Koruma Ağı'nda örgütlenmiş Meksikalı köylüler soruları yanıtlıyorlar:

"Hafıza bizim temel tohumumuzdur. Mısıra karşı ilgisizliğimiz yüzünden artık nereden geldiğimizi bilmiyoruz."

Veracruz'un güneyinden, aynı ağdan bir kadın yoldaş ise:

"Çok fazla ayrıkotu zehri, çok fazla böcek ilacı, çok fazla gübre yüzünden toprak hasta oluyor. Onca kimyasaldan sonra toprak uyuşturucu müptelası gibi oluyor."

Ve bir başka kadın:

"Çeşitliliğimiz ölüyor. Mısır tarlası artık eskisi gibi değil; eskiden mısırın yanı başında fasulye, biber, domates, balkabağı da ekili olurdu..."

Kırsal yaşamın bilgeliklerini özlemle hatırlayan ihtiyar bir köylü de ekliyor:

"Artık yağmurun, yıldızların, iyi havanın işaretlerini okumayı bilmiyoruz..."

Kimlik Tohumları

2011 yılının ortalarında Peru'daki elliden fazla örgüt, patatesin üç bin iki yüz elli çeşidini korumak için toplandı. Sekiz bin yıllık köylü kültürünün mirası olan bu çeşitlilik bugüne bugün genetiğiyle oynanmış ürünlerin istilası, tekellerin gücü ve tek tip tarım tarafından ölümle tehdit ediliyor.

İşte, bu dünyanın paradoksu: İster masa başında ister televizyonda, seni, özgürlük adına, iki aynı şey arasında seçim yapmaya davet ediyor.

İlahi Armağan

Yanardağ, yağmuru çağıran şimşeğin tanrısı, And Dağları'nın yüksek platosunun kraliçesi Tunupa.

Kara benzeyen ama tuzdan yapılmış sonsuz beyaz ova ayaklarının dibinde uzanır ve çevresinde kinoa bitkisi yetişir.

Yanardağın, "*Ben kinoayı çaresizlere teselli olsun diye getirdim*," dediği anlatılır.

Aymara ve Keçua yerlilerini açlıktan kurtaran, onların şiddetli güneşe ve ayaza dayanmalarını sağlayan o minik kinoa tanelerini yerlilere o armağan etmiş.

Amneziler

Nikolay Çavuşesku yirmi yılı aşkın bir süre boyunca Romanya'nın diktatörlüğünü yürüttü.

Muhalefeti olmadı, çünkü halk hapishaneler ve mezarlıklarla uğraşıyordu, ama onun kendine saygı ve hürmet adına halkın bedava işgücüyle yükselttiği firavunca anıtları sınırsızca alkışlama hakkı hepsinin vardı.

Bu alkışlama hakkı, yakın dostu olan Richard Nixon ve Ronald Reagan gibi saygın politikacıların yanı sıra, emirlerine hiç itirazsız itaat eden bu komünist diktatörlüğü paraya ve övgüye boğan IMF ve Dünya Bankası gibi kuruluşlar tarafından da kullanıldı.

Çavuşesku mutlak gücünü kutlamak için kendine fildişinden bir asa yaptırdı ve kendi kendine Halkın Rehberi sıfatını verdi.

Alışıldığı üzere kimse karşı çıkmadı.

Ama bundan kısa bir süre sonra halkın öfke kasırgası patlayınca, Çavuşesku'nun kurşuna dizilmesi kolektif bir şeytan kovma töreni oldu.

Bunun üzerine, iyilerin iyisi ve dünyanın kudretlilerinin gözdesi bir anda sihirli bir biçimde filmin kötü adamına dönüştü.

Olur böyle şeyler.

Canavar Aranıyor

Aziz Columba Ness Gölü'nde kürek çekerken ağzı kocaman açık devasa bir yılan görünümündeki Canavar sandalının üzerine çullanır. Bir öğle yemeği olmakta zerre menfaati bulunmayan Aziz Columba onu kovmak için ıstavroz çıkarınca Canavar kaçar.

Canavar on dört asır sonra, boyunlarında tesadüfen bir fotoğraf makinesi taşıyan göl sakinleri tarafından fotoğraflandı ve attığı perendeler Glasgow ve Londra gazetelerinde yayınlandı.

Neticede Canavar bir kukla çıktı, küllük olarak satılan izleriyse çok küçük bir suaygırı yavrusunun ayaklarına aitti.

Gerçeklerin ortaya çıkışı turistleri yıldırmadı.

Canavar talebi korku pazarını beslemeyi sürdürüyor.

Bayanlar, Baylar!

"Son biletler tükenmek üzere! Sakın kaçırmayın!"

İnsanların sergilendiği hayvanat bahçeleri 1874 yılında Alman işadamı Karl Hagenbeck tarafından kurulmuş ve başarılı bir şekilde neredeyse tüm Avrupa'ya yayılmıştı.

Arjantin Taşra Şirketi, onlardan geri kalmamak için, altmış beş yıl sonra kendi gösterisini hazırladı. Ziyaretçiler ülkenin en iyi hayvan yetiştirme çiftliğinin bulunduğu topraklarda, oraya Gran Chaco'dan getirilmiş neredeyse çıplak birkaç Macas yerlisini seyrederek tarihöncesini görmek için tur satın aldılar.

Biraz Dolaşacağız

On dokuzuncu yüzyılın sonlarında birçok Montevideolu pazar günlerini en gözde gezilerine, yani hapishane ya da tımarhane ziyaretlerine ayırmaktaydı.

Mahkûmları ve delileri seyreden ziyaretçiler kendilerini çok özgür ve çok akıllı hissediyorlardı.

Yabancı

Barcelona'nın Raval semtinde yayınlanan bir gazetedeki imzasız yazıda şöyle diyordu:

"Tanrın Yahudi, müziğin zenci, araban Japon, pizzan İtalyan, gazın Cezayirli, kahven Brezilyalı, demokrasin Yunan, rakamların Arap, harflerin Latin.

Ben senin komşunum. Sen bana yabancı mı diyorsun?"

Ezop

Guadalupe Adası'nda köle torununun oğlu Lilian Thuram en küçük oğluna sordu:

"Tanrı nasıldır?"

Çocuk hiç düşünmeden cevabı yapıştırdı:

"Tanrı beyazdır."

Thuram büyük bir futbolcuydu, Avrupa şampiyonu, Dünya şampiyonu olmuştu, ama bu cevap onun hayatını değiştirdi.

O günden itibaren, tüm enerjisini dünyadaki siyahların haysiyetlerini geri kazanmalarına katkıda bulunmaya adamak için futbol sahalarına veda etmeye karar verdi.

Babaları bir efendi olmayan çocukların geçmişini boşaltan eğitimdeki ve futboldaki ırkçılığı teşhir etti.

Kolektif hafıza bitmek bilmez bir keşifti ve onun gözlerini açıyordu. Gizleneni ortaya çıkarma yolu birçok şüpheden ve çok az kesinlikten oluşuyordu ama bu onun cesaretini kırmıyordu. Çok eski araştırmalara dayanarak Ezop'un Nubiya'daki siyah bir köle olabileceğini kanıtladı. Ayrıca, Mısır'da siyah firavunlar olduğunu ve Kilise siyah olmadığını söylese de Kongo'daki yüzlerce halk mabedinde Siyah Meryem'e dualar edildiğini hatırlattı. Kilise Meryem'in böyle kararmasının sebebinin tütsü isleri ve dinsizlerin günahları olduğunu söylüyordu.

Ezop Döneminden Bir Fabl

İhtiyar bir kadın yere atılmış kırık dökük boş bir testi buldu.

Testiden geriye kalan yegâne işe yarar kısım, içinde taşınmış olan iyi Palermo şarabının kokusuydu.

İhtiyar kadın ince bir işçiliğin ürünü testinin kalıntılarını giderek büyüyen bir zevkle koklamaya başladı.

Uzun süre kokladıktan sonra övgülerini testinin taşımış olduğu şaraba yöneltti:

"Eğer bunlar senin ayak izlerinse, adımların nasıl bir şeydi acaba?"

Eğer Larousse Bunu Söylüyorsa...

1885'te, Haitili bir siyah olan Joseph Firmin altı yüzü aşkın sayfalık, *İnsan Irklarının Eşitliği Üzerine* isimli bir kitap yayınladı.

Eser ne geniş bir kesime yayıldı ne de herhangi bir yankı uyandırdı. Sadece sessizlikle karşılandı. O günlerde içindekiler hâlâ kutsal söz addedilen Larousse sözlüğünde aynı konuyla ilgili şöyle bir açıklama yer alıyordu:

"Siyah ırkta beyin beyaz ırktakine nazaran daha az gelişmiştir."

Las Vegas Böyle Doğdu

1950 civarında Las Vegas bir hiçlikten biraz halliceydi. En ilgi çekici tarafı askerlerin o civarda denemesini yaptıkları ve tamamı beyazlardan oluşan seyircilerin kendilerine ayrılan teraslardan seyredebildikleri bir gösteri olan atomik mantarlardı. Ayrıca, müziğin büyük yıldızları olan siyah sanatçılar da, tamamı beyaz seyircileri oraya çekiyordu.

Louis Armstrong, Ella Fitzgerald ve Nat King Cole iyi para alıyorlardı ama mekâna sadece servis kapısından girip çıkabiliyorlardı. Sammy Davis Junior yüzme havuzuna atladığındaysa otelin müdürü bütün suyun değiştirilmesini emretti.

1955 yılında bir milyoner Las Vegas'ta *Amerika Birleşik Devletleri'nin ilk uluslararası kumarhane otelini* açana dek böyle devam etti. Efsanevi boksör Joe Louis, artık hem siyah hem de beyaz olan konukları hoşgeldiniz diyerek karşılıyordu. Böylece Las Vegas Las Vegas olmaya başladı.

İstenen biçimin verilebildiği cennetlerin en ihtişamlısına dönüşen köyün efendileri ırkçı olmasına ırkçıydılar ama ırkçılığın iyi bir ticaret olmadığını keşfetmişlerdi. Netice itibarıyla zengin bir zencinin dolarları da diğerlerininki kadar yeşildi.

Bana Emri Tekrarlayın, Lütfen

Günümüzde, evrensel piyasa diktatörlüğü daha ziyade çelişkili emirler dikte ediyor:

"*Kemerleri sıkmak ve pantolonları indirmek gerekiyor.*"

Doğruyu söylemek gerekirse, gökten inen emirler de onlardan daha tutarlı değil. İncil'de (Mısır'dan Çıkış 20) Tanrı emreder:

"*Öldürmeyeceksin.*"

Bir sonraki bölümde (Mısır'dan Çıkış 21), aynı Tanrı beş değişik neden için öldürmeyi emreder.

Altın Taht

Yunan Olimpos'unda anlatıldığına göre, Tanrılar tanrısı Zeus ile karısı Hera şu insanı yüzyıl yaşlandıran karı koca kavgalarından birine tutuşurlar; kavga giderek daha kötüye giderken oğul Hephaistos davet edilmediği bu kapışmada ortaya çıkıp annesinden yana taraf alır.

Babası tarafından kovulan Hephaistos dünyaya atılır.

Bulduğu bir mağaraya sığınır ve orada demircilik sanatını icra etmeye başlar.

Başyapıtını da anneye adar.

Bu tek kusuru olan altın bir tahttır: Üzerine oturanı sonsuza dek kendisine bağlayan zincirleri vardır.

Kitap Kurdu Küçük Diktatör

En çok kitap yakan, en az kitap okuyan adam Şili'nin en zengin kütüphanesinin sahibiydi.

Augusto Pinochet kendi özel kullanım fonuna dönüştürdüğü halkın paraları sayesinde binlerce kitap biriktirmişti.

Kitapları sahip olmak için satın alıyordu, okumak için değil.

Çok, daha çok kitap: Bu tıpkı Riggs Bank'teki hesaplarında dolarları istiflemek gibiydi.

Kütüphanede Napoléon Bonaparte üzerine çok lüks bir biçimde ciltlenmiş sekiz yüz seksen yedi eser vardı ve gözde kahramanının heykelleri rafların başında yer alıyordu.

Bütün kitapların üzerinde Pinochet'nin mülkiyet kaşesi, onun kitaplığına ait olduğunu gösteren damga vardı: Kanatlar ve meşaleyle süslü bir özgürlük imgesi.

Başkan Augusto Pinochet adını taşıyan kütüphane miras olarak Şili Ordusu Harp Akademisi'ne kaldı.

Yenilmez Küçük Diktatör

Öldürmek bir zevkti ve maktulün geyik mi, ördek mi yoksa cumhuriyetçi mi olduğunun çok az önemi vardı. Ama Francisco Franco'nun av seanslarının spesiyalitesi keklikti.

1959 Ekim'inin bir günü, generaller generali dört bin altı yüz tane keklik öldürdü ve böylece kendi rekorunu kırdı.

Fotoğrafçılar o muzaffer günü ölümsüzleştirdiler. Galibin ayakları dibinde, dünyanın tüm yüzeyini kaplayan ganimetleri yatıyordu.

Korkutucu

1975-1976 yılları civarında, Arjantinli askeri diktatörlerin en zaliminin gerçekleştirdiği darbenin öncesinde ve sonrasında tehditler yağıyor, düşündüklerinden şüphelenilenler korku sisi içinde ortadan kayboluyordu.

Paraguaylı sürgün Orlando Rojas, Buenos Aires'te çalan telefonu açtı.

Bir ses her gün işitilen sözleri ona tekrarladı:

"Size öleceğinizi bildiriyorum."

"Siz ölmeyecek misiniz?"

Korkutucu hemen telefonu kapattı.

Arıtma

1936 Ağustos'unda, İspanyol cumhuriyetine karşı yürütülen savaşın tam ortasında, generaller generali Francisco Franco Kuzey Amerikalı kadın gazeteci Jay Allen'a bir röportaj verdi.

Franco zaferin, haçın ve kılıcın zaferinin yakın olduğunu söyledi:

"*Her ne pahasına olursa olsun ona ulaşacağız,*" dedi.

"*İspanya'nın yarısını öldürmeniz gerekecek,*" diye yorumda bulundu kadın gazeteci.

Franco:

"*Dediğim gibi: Her ne pahasına olursa olsun.*"

Arıtıcılar günah çıkarıcı papazların ve askerlerin eşliğinde faaliyet gösteriyorlardı. İspanya'yı farelerden, bitlerden ve Bolşeviklerden temizlemek gerekiyordu.

Kapalı Kapılar

2004 yılının Ağustos ayında Paraguay'ın Asunción şehrindeki bir alışveriş merkezi yandı.

Üç yüz doksan altı kişi öldü.

Kimse aldıklarının parasını ödemeden kaçmasın diye kapılar kapatılmıştı.

Görünmezler

2012 yılının Kasım ayında Bangladeş'teki bir yangında yüz on işçi diri diri yandı. *Sweatshops* adı verilen yasadışı atölyelerde herhangi bir güvenceleri ya da hakları olmadan çalışıyorlardı.

Kısa bir süre sonra, bir sonraki yılın Nisan ayında, Bangladeş'te başka bir *sweatshops* yangınında bin yüz yirmi yedi işçi diri diri yandı.

Globalleşen dünyanın birçok yerindeki kölelerin görünmez olmayı sürdürmeleri gibi, onların da hepsi görünmezdi.

Aynı şekilde günlük bir dolar olan ücretleri de görünmez.

Buna karşılık Walmart, JCPenney, Sears, Gap, Benetton, H&M için ellerinin ürettiği kıyafetlerin etiketlerindeki yüksek fiyatlar fazlasıyla görünür...

İlk Grev

İsa'dan önce 1152 yılının 14 Kasım günü Mısır'da Krallar Vadisi'nde patladı.

Tüm işçi hareketi tarihinin ilk grevinin kahramanları piramitleri inşa etmekte olan taş yontucular, marangozlar, inşaat işçileri, çizerler oldu ve geciken maaşlarını alana kadar kollarını kavuşturup hiçbir şey yapmadan oturdular.

Mısırlı emekçiler grev hakkını çok uzun zaman önce elde etmişlerdi. Ayrıca iş kazaları için bedava sağlık hizmeti de alıyorlardı.

Kısa zaman öncesine kadar bu konuda neredeyse hiçbir şey bilmiyorduk. Belki de emsal teşkil etmesinden korkuyorlardı.

Rüzgâr Kırıcılar

Thomas Müntzer 1525 yılında Almanya'daki köylü ayaklanmasına önderlik etti.

Prenslerin, toprak ve savaş ağalarının düşmanı bu papazın peşinden başkalarının malı olmayı reddeden insanlardan oluşan bir kalabalık geliyordu.

Luther bu zırdeli papaza, hain evladına lanetler yağdırdı:

"Kutsal Ruh'u saçıyla başıyla topyekûn yutmuş olsaydı da ben Müntzer'e inanmazdım."

Ve Müntzer cevap verdi:

"Yüz tane İncil'i topyekûn yutmuş olsaydı da ben Luther'e inanmazdım."

Devrim toprakları işgal etti, şatoları yakıp yıktı ve hem orduyla hem de yüksek rahipler sınıfıyla karşı karşıya geldi, ama bir yılın sonunda bozguna uğradı.

Galipler başkaldırmış olan binlerce serfi öldürdüler ve Müntzer'in kellesini uçurup ibret-i âlem olsun diye imparatorluk şehri Mühlhausen'in meydanında sergilediler.

Yankılar

On yedinci yüzyılın ortalarında İngiliz kırsalında tarımsal topluluklar giderek çoğaldı ve soyluların her şeye muktedir krallığına meydan okuyarak varlıklarını sürdürdüler.

Asırlar geçmesine rağmen, o toplulukların teşvikçilerinden Gerrard Winstanley'in söylediği ve yazdığı sözlerin yankısı hâlâ sürüyor:

Kendi yaşamımızı ve ölümümüzü yaratmaya başladık.

Cenneti gökyüzünde aramıyoruz. Cennet maddi dünyanın herhangi bir yerinde bulunabilir.

Baba topluluğun ruhu, anne ise topraktır.

Zamanın başlangıcında, Tanrı dünyayı yarattı. İnsanlığın bir bölümüne geri kalanlara hükmetme hakkını verdiğine dair tek bir söz etmedi.

Özel mülkiyet icat edilince, toprağı ve topraktan elde edilen ürünleri tekelleştiren azınlığa nüfusun büyük çoğunluğunun hizmetkârlık ya da kölelik yaptığı toplumlarda toplumsal sınıflar doğdu.

Özgür toplulukta kadınlar kendilerinin arzuladığı erkeklerle evlenecekler.

Doğanın harikaları sadece profesörlerin tekelinde olmayacak, bunlara herkes ulaşabilecek. Suların denizleri kaplaması gibi bilgi de dünyayı kaplayacak.

Düzen Yeniden Sağlandı mı?

İşçiler genel grev esnasında tek bir kurşun atmadan Guayaquil şehrini işgal etme ve 1922 yılının birkaç günü boyunca –o günlerde bölge daha önce hiç görmediği bir huzurla tanışmıştı– burayı yönetme suçunu işlemişlerdi. İtaat etmek için doğmuş olanlar Tanrı'nın yönetmek için doğanlara ayırdığı yeri işgal etmişlerdi ki bu yenilecek halt değildi. Ekvator Başkanı *sükûnetin her ne pahasına olursa olsun sağlanması* emrini verdi.

Ve düzenin yeniden sağlandığı ilan edildi.

Ama her yılın kasım ayında haçlar Guayas Nehri'ne geri dönüyor. Bunlar, o zaman başkanlık emriyle katledilip nehre atılan işçilere eşlik ederek yanlarında yüzmüş olan dayanışmacı haçlar.

Birleşik Yuvalar

Karşılıklı yardım ve topluluk bilinci belki de insani icatlar değildir.

Mesela, konut kooperatifleri belki de kuşlardan esinlenmiştir.

Afrika'nın güneyinde ve başka yerlerde yüzlerce çift kuş yuvalarını elbirliğiyle, işleri paylaşarak inşa etmek için ezelden beri bir araya gelirler. İşe samandan büyük bir çatı yaparak başlarlar ve bu çatının altında her çift, ağaçların en yüksek dallarına doğru çıkan dairelerden oluşan büyük blokta diğer yuvalarla birleşen kendi yuvasını inşa eder.

Başka Okul

Ernesto Lange, Uruguay'da San José kırlarında büyüdü.

Çocukluğuna serçeler eşlik etti. Günbatımında binlerce serçe ağaçların dallarında toplanıyor ve birlikte şarkı söylüyorlardı: Giden güneşe şarkı söyleyerek hoşçakal diyorlar ve gece çökünce şarkı söylemeye devam ediyorlardı.

Serçeler çirkin kuşlardı, ama onlara sıcaklık ve ışık veren güneşe şarkı söyleyerek minnetlerini sunmak için hiç sektirmeden toplanan o koronun sesi kulağa hoş geliyordu.

Ernesto'nun hikâyesi bana yıllar önce Gijón'un bir parkında keşfettiğim bir şeyi hatırlattı: Güzelliğin en göz kamaştırıcısına sahip kuşlar olan tavus kuşları rengârenk tüylerden oluşan yelpazelerini orada tek başlarına açıyor ve gün ölüp gece sökerken, kimseyle bir araya gelmeyip yalnızlık içinde ağlayarak feryatlarını haykırıyorlardı.

Militan Kadın

Köle torunu Nina de Campos Melo 1904 yılında doğdu.

On iki yaşından itibaren beş küçük kardeşinin sorumluluğunu üstlenmek zorunda kaldı.

Siyah teni Sao Paulo şehrinde iş bulmasını kolaylaştırmıyordu, ama kardeşlerine bakmanın yanı sıra, sabahtan akşama kadar birçok ailenin evini temizleyecek ve yemeklerini yapacak gücü kendinde buldu.

Gündelikçi kadınlar sendikasının başkanlığına seçildiğinde yirmi yaşındaydı.

O andan itibaren hayatını kendisi gibi müebbet hizmetkârlığa mahkûm olarak doğmuş kadınlara yardım etmeye adadı.

Seksen beş yaşında öldü.

Toprağa verilirken nutuklar atılmadı.

Tüm yoldaşları oradaydı. Onu şarkılar eşliğinde uğurladılar.

Terzi Kadın

En iyi jüponları, soğuğa karşı zarif zırhlar olan yelekleri dikiyordu. La Paz şehrinde onun yarattığı kıyafetlerin kalitesiyle ve güzelliğiyle rekabet edebilecek kimse yoktu.

Ama Simona Manzaneda'nın ustalığı bunun çok ötesine uzanıyordu. Hassas elli ve yumuşacık sesli bu terzi kadın sömürgeci güce karşı hareket ediyordu. Teyellenmiş kumaşlarının ve kat kat eteklerinin kıvrımları arasına, şimdi Bolivya adını taşıyan o toprakların özgürlüğüne çok katkı sağlayan haritalar, mektuplar, talimatlar ve mesajlar gizliyordu.

Simona ihbar edilene kadar dikiş dikip komitacılık yaptı.

Saç örgülerini kestiler, kafasını kazıdılar, çırılçıplak bir halde bir eşeğin sırtına bindirip şehrin ana meydanında dolaştırdılar ve sırtına elli kırbaç vurduktan sonra kurşuna dizdiler.

Ağzından tek bir sızlanma dahi çıkmadı. Boş yere ölmediğini biliyordu.

Tehlikeli Kadın

1976 Kasım'ında Arjantin askeri diktatörlüğü Clara Anahí Mariani'nin evini kurşun yağmuruna tutup anne babasını öldürdü.

Ondan bir daha haber alınamadı, ama o günden beri Buenos Aires Bölgesi İstihbarat Müdürlüğü'nün *asi suçlulara* ayrılan bölümünde ismine rastlanıyor.

Fişinde şöyle yazıyor:

Aşırılık yanlısı.

Bu şekilde fişlendiğinde henüz üç aylıktı.

Efendinin Gözü

Al Capone döneminde ispiyon, yapan kişiye saygınlık getiren bir iş değildi, çünkü Amerika Birleşik Devletleri vatandaşlarının özgürlük ve mahremiyetine tecavüz ediyordu.

Sonraki yıllarda ise ispiyonculuk bir vatanseverlik görevine dönüştü.

Bugünse ispiyonculuğu neredeyse herkes alkışlıyor, çünkü bu kitabın yazarının kimi şüpheli arkadaşlarının durumunda olduğu gibi, uluslararası terörizme hizmet etmek için insan haklarından istifade eden asilere karşı kullanılıyor.

Hayranlık Duyulan Kahramanlar, İstenmeyen Konuklar

On dokuzuncu yüzyılın başlarında Şili'nin bağımsızlığı için verilen mücadelenin önderleri, İspanyol fatihler için kemirilmesi çok zor bir kemik olan yerli direnişine duydukları hayranlığı gizlemiyorlardı.

Sömürge karşıtı ilk oluşumlar kendilerini Caupolicán ya da Lautaro gibi Mapuçe savaşçılarıyla özdeşleştiriyorlardı.

Ama sadece birkaç yıl sonra, önde gelen gazeteler bu kez, *Şili vatanının istenemeyen konukları* diye adlandırdıkları yerlilere karşı yürütülen savaşı alkışlamaya koyuldular.

Şimdiyse onları *terörist* diye adlandırıyorlar, çünkü kendilerinden çalınan toprakları savunma suçunu işliyorlar.

Sülükler

Bu sürüngencikler yüzyıllar boyunca Avrupa ülkelerinin başlıca ithal ürünleri arasında yer aldı.

Doktorlar kan emen sülüklerin hastaları iyileştirdiğini zannediyorlardı.

Kısa bir süre önce, sağduyunun devreye girmesiyle birlikte bu kan çekmelerin hastalara yardım etmediği, aksine onları zayıflatarak ölümlerini hızlandırdığı keşfedildi.

Zaman değişti. Şimdi sıhhat satarken mezarlığa kadar eşlik eden o modern sülüklerin tiksindirici görünümleri artık yok; madencilikte ve diğer birçok alanda saygıdeğer şirketler olarak faaliyet gösteriyorlar.

Aleluya

1972 yılı ortalarında bir öğle vakti, Quito şehri unutulmaz bir dini törene ev sahipliği yaptı.

Gazetelerde, televizyonda ve radyolarda büyük haber olarak verildi. Şehrin dedikodu mekânlarının yegâne sohbet konusu buydu.

Saygı gösterisi Kahramanlar Mabedi'nin zirvesine doğru boru sesi eşliğinde yükselirken, suratları gözyaşlarıyla yıkanan kalabalık milli marşı söylemeye başlayınca ayin zirve noktasına ulaştı.

Bu büyük gün için inşa edilen sunak yukarıda ışıl ışıl parıldıyordu.

Sunağın tam ortasında, etrafı çiçeklerle çevrili bir halde, bu saygı gösterisinin muhatabı duruyordu: Texaco şirketinin Ekvator'da çıkarmış olduğu ilk petrolün içinde bulunduğu varil.

Yere diz çökmüş olan kalabalık ona teslimiyetlerini sunuyorlardı.

Petrolü o şirkete armağan etmiş olan iyi kalpli diktatör General Guillermo Rodríguez Lara müjdeyi verdi:

"Petrol ekeceğiz! Yeni bir çağ başladı!"

Tüm Amazonlar tarihinin en acımasız doğa katliamlarından birinin başladığı ise daha sonra anlaşıldı.

Özelleştirilmiş Meryem

Kâr getirmeyenin ne yeryüzünde ne de gökyüzünde var olma hakkı var.

2002 yılında, Meksika'nın anası ve simgesi olan Guadalupe Meryemi iki kez satıldı.

Mart ayında, çokuluslu şirket Viotran, Meryem imgesinin mülkiyet haklarını beş yıllığına satın almak için on iki buçuk milyon dolar ödemeyi kabul etti. Kardinal Norberto Rivera'nın onayıyla Guadalupe Bazilikası yönetici papazı tarafından imzalanan anlaşma şirketin üreteceği tüm dinsel ürünleri kutsuyordu.

Ama aynı yılın temmuz ayında Çinli şirket Wu You Lin, Meryem markasını çok daha düşük bir paraya ve çok daha uzun bir süreliğine tescil ettirdi.

Onun kime ait olduğu şu an için belli değil.

Hoş Karşılanan

1982 yılında Uruguay'ın Fray Bentos şehri birkaç günlüğüne Hollywood oldu.

Daha önce görülmemiş bir kalabalık, Binbir Gece için giyinmiş eşi benzeri olmayan bir kadınlar topluluğunun eşlik ettiği Arap şeyhi Ebu Bekir Bakhasbab'ı taşıyan benzeri görülmemiş siyah bir limuzine tezahüratlar yaptı.

Krizdeki ekonomimizin kurtarıcısı, Uruguay'da bulunduğu süre zarfında vaatler yağdırdı: inanılmaz yatırımlar, sürüyle yeni iş olanağı, çok yüksek maaşlar ve birikimlerini göz açıp kapayıncaya kadar katlamak isteyenler için iştah açıcı faizler.

Bunların cazibesine kimse dayanamadı, ta ki şeyh bir gece beraberindekilerle birlikte sırra kadem basana kadar.

Parmaklarını dolduran onca yüzükten hiç olmazsa birini bile arkasında hatıra olarak bırakmadı, ama şehri karşılıksız çeklerle kapladı.

Bu kaçamak ziyaret daha sonra yaşanacakların kehaneti çıktı: Ondan yirmi yıl sonra, kudretli yabancı şirketler tarihi tekerrür ettirmeye dayanan soylu niyetle geldiler.

Cennetin Kapıları

2009 yılında, Mozambik'teki Moatize köyü dünyanın en büyük kömür yatağına dönüşmüş olarak uyandı.

Ezelden beri orada yaşayan sakinler yurtlarını terk etmek zorunda bırakılırken, çok uzaklardan bu keşfi kutlamaya gelen şirketler o toprakları yuttu.

Kömür madenleri suyu tükettiler ve Moatize köyünü cehennemin bir şubesine dönüştürdüler.

Köylüler kendilerine vaat edilmiş olan verimli toprakları uzun süre beklediler.

Tek aldıkları taşlık araziler oldu.

Cehenneme Yolculuk

Birkaç yıl oluyor, ölümlerimden birinde Cehennemi ziyaret ettim.

O uçurumlarda insana tercih ettiği şarabın, canının çektiği yemeklerin, zevkine göre kadın ya da erkek sevgililerin, içini kıpır kıpır oynatan müziklerin ve sonsuz zevklerin ikram edildiğini işitmiştim...

Reklamların yalan söylediğini orada bir kez daha teyit ettim. Cehennem büyük bir hayat vaat ediyor, ama ben orada kuyruğa giren büyük bir kalabalıktan başka bir şey görmedim.

Dumanların yükseldiği geçitlerde gözden kaybolan upuzun kuyruk, mağara devrindeki avcılardan gezegenlerarası yolculukların astronotlarına kadar değişik zamanlarda yaşamış kadınlardan ve erkeklerden oluşuyordu.

Hepsi beklemeye mahkûm edilmişlerdi. Ezelden beri ve sonsuza dek bekleyeceklerdi.

Bunu keşfettim: Cehennem beklemek demekti.

Benim Yüzüm, Senin Yüzün

Bilenlerin dediğine göre, yunuslar aynada kendilerini tanıyorlar.

Her yunus aynanın kendisine yansıttığı görüntüyü tanımlayabiliyor.

Kuzenlerimiz olan şempanzeler, orangutanlar ve goriller de aynaya bakıyorlar ve hiç şüpheleri kalmıyor: Bu benim.

Buna karşılık mevzu bizim için çok daha karmaşık. Mideye oturacak kötü haberler almak için ideal olan keyifsiz ve talihsiz bugünlerde yaşadığımız şu oluyor: Bu düşmanca günlere başlarken insan karşıdan kendisine bakan herifin kim olduğunu, hangi lanet olasının suratını tıraş etmekte olduğunu düşünüyor.

Maskeler

Kara Afrika'da maskeler gerçek suratlardır. Diğer suratlar gizlerken maskeler ele verir.

Afrika maskeleri, sihirli özellikleri sayesinde, nasıl bakıldığına bağlı olarak –karşıdan ya da profilden, yakından ya da uzaktan, yukarıdan ya da aşağıdan– her bir kişinin olduğu farklı kişileri, her hayatın içerdiği hayatları ve ölümleri gözler önüne sererler, çünkü her hayat birden çok hayattır ve maskeler yalan söylemeyi bilmez.

Ayakkabı Darbesi

Rafael Bieber eliyle tutup havaya kaldırdı:

"İşte bu gördüğün ayakkabının bir hikâyesi var."

Ardından o ayakkabının nefes alamayan bir hastasına ait olduğunu anlattı bana.

Bazen bir makine ya da kimi haplar bir süre için göğsünü açıyormuş, ama nefes darlığı yaşayan adam ne kadar çağırsa da hava çekip gidiyor ve geri gelmiyormuş.

Bir gece acı içindeki hasta o ayakkabıyı kapalı pencereye doğru fırlatmış. Böylece hava en sonunda evine ve bedenine girmiş ve onca düşman gecenin ardından biraz uyuyabilmiş.

Uyandığında yer tamamen cam kırıklarıyla kaplıymış.

Onlar pencerenin camı falan değilmiş, ayakkabı darbesinin tuz buz ettiği aynanın, aynasının parçalarıymış.

Doktor

Çinli çiftçilerin tanrısı Shen Nong kirli suların ve zehirli bitkilerin kurbanlarına karşı derin bir acıma hissediyordu. Köylülere içilebilir suyu içilemez olandan, yenilebilir olanı yenilemez olandan ayırt etmeyi öğretti ve bu şekilde hayatlar kurtararak tıbbın ilahi koruyucusuna dönüştü.

Ördeklerin astım olduğu, güvercinlerin alerji sorunu yaşadığı ve kazların nehirlerdeki zehirli suyu tükürdüğü günümüzde Shen Nong hayır işlemeye devam edebilir miydi?

Suyun Huzuru

Dünyanın en adil –aynı zamanda da Avrupa'nın en eski– mahkemesi hukukçulardan oluşmuyor.

Sular Mahkemesi 960 yılında Valencia'da kuruldu ve o zamandan beri her perşembe öğle saatinde, eskiden cami olan katedralin bir kapısında toplanıyor.

Bu adalet ne gökten ne de dışarıdan geliyor: Kendi topraklarını işleyen çiftçiler aynı zamanda yargıç oluyorlar ve Valencia'nın bostanlarını sulayan sekiz kanalın suyuyla ilgili ihtilafları kendi aralarında çözüyorlar.

Kanallar, tıpkı mahkeme gibi, Müslüman İspanya'nın bir mirası.

Bir Zamanlar Bir Nehir Vardı

Hindistan'ı boydan boya geçen kutsal nehir Ganj, ayak izlerini yedi bölgenin taşlarında bırakan Tanrı Vişnu'nun yedi adımından doğdu.

Nehir, bu katil dünyada yaşamaya karar vermeden önce yıldızların arasında evi olan tanrıçaların en güzeli Ganga'nın enkarnasyonuydu.

Birkaç yıl öncesine kadar, ölümsüzlük suyundan içmek için hacılar Ganj'a geliyorlardı.

Bu su artık öldürüyor.

Dünyanın en kirli nehirlerinden biri olan Ganj ondan içeni ya da onun sularıyla sulanmış gıdaları yiyeni hasta ediyor.

Bir Zamanlar Bir Deniz Vardı

O bir göldü, dünyanın en büyük dört gölünden biriydi ve bu yüzden ona deniz diyorlardı: Aral Denizi.

Sanayi atıkları ve kimyasal gübre artıklarıyla zehirlenen, mühendislerin yollarını değiştirdiği nehirler tarafından terk edilen o gölün bugün çok az suyu kaldı.

Tatlı suyu tuzlandı ve tuz toprağı kısırlaştırıyor.

Zamanında balıkçılık yapan bir sürü tekne hayaleti şimdi kıyılarında toprağa gömülü halde yatıyor.

Arada sırada dirilişten söz eden sesler duyuluyor.

Ama kimse bunlara inanmıyor.

Gezegenden Taşınmak Gerekecek

Tanrı Hindistan'ın günün birinde Batı tarzı bir gelişme yolunu izlemesini yasaklıyor. Tek bir küçük bir adanın, Britanya Krallığı'nın ekonomik emperyalizmi bütün dünyayı zincire vurmuş durumda. Eğer üç yüz milyonluk ulusumuz bu modeli benimseseydi bütün dünyayı çıplak bırakmaya muktedir ıstakozlar olurduk.

(Mahatma Gandhi, Ekim 1926)

Çöp Diye Adlandırılan Bir Ulus

Denizci Charles Moore 1997'de Pasifik Okyanusu'nun güneyinde çöpten yapılmış ve İspanya'nın tamamından üç kat daha büyük yeni bir takımada keşfetti.

Bu devasa çöplüğü oluşturan üç ada plastiklerden, kullanılmış araba lastiklerinden, hurda demirlerden, sanayi ve maden atıklarından ve medeniyetin denize attığı diğer birçok artıktan besleniyor.

Pekâlâ kendi bayrağı da olabilecek bu yeni ulusa devlet statüsü verilmesi için 2013 yılında bir kampanya başlatıldı.

Büyücü Çırakları

Bu milenyumun başından beri, Doktor Frankenstein'a layık laboratuvarlarda insanlığı kurtarmak için çalışan uzmanlar var.

Cayman Adaları'na yerleştiler ama kötü niyetlilerin düşünebileceği gibi vergilerden yırtmak için değil, gezegendeki ısınmayı ve diğer lanetleri sonlandıracak yeni yöntemler icat etmek için.

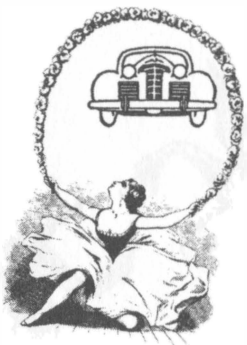
İklim felaketiyle mücadele etmek için gökyüzüne bulutlar saçarken yeryüzünü soğutmak için atmosfere ve stratosfere kükürt yağdırıyorlar. Sivrisinekleri bitirmek içinse genetiğiyle oynanmış milyonlarca kısır erkek sivrisinek ürettiler; bunlar aşk vaadiyle dişileri kandırıyor ama asla üremiyorlar.

Otizm

Reklam dünyası televizyonlarda çıplak insanlardan daha erotik otomobil bedenleri sunarken, tekerleklerin ilahlaştırılması ve bacakların kullanılmaması giderek evrensel bir hastalığa dönüşüyor.

Bu yüzyılın başlarında, uluslararası araştırmalar çok net veriler ortaya koydu: İnsanların çoğu arabalarının çalınmasını ve bir daha bulunamamasını başlarına gelebilecek en kötü felaket olarak görüyor.

Bilmece

Arkadaşlar büyük bir ziyafet için tek bir şartla toplandılar: Yemekleri gözleri bağlı halde yiyeceklerdi.

En sonunda aşçı onlardan şunu istedi:

"Her ağız yediği şeyin ne olduğunu söylesin."

Birçoğu şöyle dedi:

"Tadı tavuğa benziyor."

Bu, menüde yer almayan yegâne hayvandı ama kimse konunun üzerinde fazla durmadı. Netice itibarıyla artık tavuğun tadı tavuğa benzemiyordu, çünkü günümüzde her şeyin tadı her şey ya da hiçbir şey gibiydi. Bu zorunlu tektipleştirme çağında tavuklar seri halde üretiliyorlar. Tıpkı deniz ürünleri ve balıklar gibi.

Ve bizim gibi.

Dindarlığın Bedeli

Her yıl yirmi beş bin fil, dişlerinin dinsel bağlılık objelerine dönüşmesi için balta darbeleriyle ya da helikopterlerden ateş edilerek öldürülüyor.

Gökyüzü meleklerinin ve yeryüzü azizlerinin üretiminde fildişi çok iyi para ediyor.

Fil katliamlarından ortaya, kucağında küçük İsa'yla Kutsal Bakire Meryem'in iyilik ve merhameti simgeleyen çok lüks heykelcikleri çıkıyor ve katledilen fillerin dişleri İsa'nın ıstırabının en yürek parçalayıcı görünümlerini tasvir etmeyi mümkün kılıyor.

Kehanetler

Evrensel gücün resmini bir asır öncesinden en iyi çizen kim oldu?

Bu kişi bir filozof, sosyolog ya da politolog değildi.

1905 yılında *New York Herald* gazetesinde yayınlanan ve Winsor McCay tarafından resimlenen macera öykülerinin yazarı Nemo adında bir çocuktu.

Nemo geleceği düşlüyordu.

Çok isabetli düşlerinden birinde Mars'a kadar ulaştı.

Bu talihsiz gezegen, rakiplerini ezip geçtikten sonra mutlak bir tekele dönüşen bir işadamının elindeydi.

Marslılar sersem gibi görünüyorlardı, çünkü az konuşup az nefes alıyorlardı.

Nemo bunun nedenini anladı: Mars'ın Efendisi sözcükleri ve havayı, yani yaşamın anahtarlarını, iktidarın kaynaklarını ele geçirmiş, onların sahibi olmuştu.

Sihirbazlar

IMF 2014 yılında ekonomik kriz karşısında evrensel kurtuluş için şaşmaz bir formül önerdi.

Asgari ücreti düşürmek.

IMF'nin uzmanları bu kesintinin genç nüfusa yönelik iş arzını arttıracağını keşfetmişlerdi: Gençler az kazanacaklardı, ama daha çok çalışarak farkı telafi edebilirlerdi.

Böylesine cömert beyinler evrensel bir şükranı hak ediyorlar. Ama günler ve aylar geçmesine rağmen bu dâhiyane icat evrensel ölçekte uygulanmaya başlamadı.

Çağdaş Tarihin Çok Kısa Özeti

Birkaç asırdır tebaa vatandaş kılığına girdi ve monarşiler de kendilerine cumhuriyet denmesini tercih ediyor.

Demokrasi olduklarını söyleyen yerel diktatörlükler kapılarını evrensel pazarın zapt edici adımlarına açıyorlar. Özgürlerin krallığı olan bu dünyada hepimiz biriyiz. Ama biz biri miyiz yoksa hiçbiri mi? Satın alan mıyız yoksa satın alınan mı? Satan mıyız yoksa satılan mı? Gözetleyen mi yoksa gözetlenen mi?

Bize boyun eğiyormuş gibi yaparken, gerçekte efendilerinin hizmetinde bize sibernetik muafiyetle yalan söyleyen makinelerin ihanetine uğramış halde görünmez parmaklıkların ardında yaşıyoruz.

Makineler evlerde, fabrikalarda, bürolarda, tarım alanlarında, madenlerde ve biz yayaların trafiği engelleyen rahatsızlık verici unsurlar olduğumuz şehrin sokaklarında hükmediyorlar. Makineler, üniformalı savaşçılar kadar ya da onlardan daha çok sivil öldürdükleri savaşlarda da hükmediyorlar.

Uygarlığın Teşhisi

Herhangi bir selvanın herhangi bir yerinde herhangi birisi şöyle dedi: *Şu uygar insanlar ne tuhaf! Hepsinin kollarında saatleri var, ama hiçbirinin zamanı yok.*

Çağımızın Sağlık Raporu

Tıp bilimi birçok turistin Kudüs'te yakalandığı hastalığa *Kudüs sendromu* diyor.

Üç dinin başkenti olan bu kutsal şehrin ziyaretçileri aniden ilahi bir ilham hissediyorlar: Bir anda İncil'den karakterlere dönüşüyor ve sokağın ortasında, herhangi bir sandalyenin ya da bankın üzerine çıkarak Tanrı tarafından dikte edilmiş ve itaat etmeyenlerin sonsuza dek cehennem ateşinde cezalandırılacağını haber veren İncil vaazlarını haykırıyorlar.

Benzer bir hastalık, Kudüs'ten uzaklarda, Beyaz Saray'ın mevcut sakinlerine ve günahların kökünü kazıma emrini doğrudan gökten almış diğer başkanlara da durmadan musallat oluyor.

Bilgelikler - 1

Onu hatırlıyor, görüyorum: Pepe Barrientos'un annesi, Buceo semtindeki çiftliğinde, etrafı yemyeşil bitkilerle çevrili, sallanan koltuğunda hafif hafif sallanıyordu.

Mahallede ya da işteki, kendilerini diğer herkesin önüne geçmeye mecbur hisseden ve sarılıyormuş gibi yaparken aslında dirsek atan kötü arkadaşlardan Pepe'yle ikimiz aynı anda yakınırken, binlerce kırışıklığın kendine yol yaptığı koyu renk tenine gömülmüş gözleri hınzırca ışıldıyordu.

Çok az konuşup çok şey söyleyen yaşlı kadın hemen akabinde hükmünü vermişti:

"Hesaplı kitaplı yaşayan insanlar çok zavallı."

Bilgelikler – 2

Inelte Pereyra, Argentino de Piriápolis Oteli'nde çalışıyor. Biz Helena'yla gazeteleri okuyarak kahvaltımızı yaparken kahve sürahisi elinde yanımıza yaklaşıyor. Yaşlı bir bilge gibi konuşuyor bizimle, ama o akıllı bir genç:

"Yeni haberleri okumak için eski gazeteler gibisi yoktur. Eski sinemanın dilsiz olduğunu söylüyorlar. Amma sersemce bir laf bu! Hiçbir zaman dilsiz olmadı. Konuşmuyordu çünkü sessizliğin daha iyi olduğunu biliyordu."

Nehrin Bana Anlattığı

1860 küsur yılında Gauchito Gil düzenin güçleri tarafından ayaklarından asıldı ve kellesi uçuruldu.

O zamandan beri Corrientes'de ve Kuzey Arjantin'in diğer bölgelerinde hayata dayanıp ölümden kaçınmak için ondan yardım istemek amacıyla anısına hürmeten açılan halk mabetlerinin sayısı giderek çoğalıyor.

Kendisine bağlılık duyan halk tarafından azizleştirilen Gauchito Gil uydurma suçlarla mahkûm edilmişti. O sadece firar suçunu işlemişti: Paraguay'ı işgal eden ve beş yıl süren can pazarı sonunda yıkılmadık tek bir çiftlik ve sağ kurtulan tek bir insan bırakmayan Arjantinli, Brezilyalı ve Uruguaylı askerlerin arasına katılmayı reddetmişti.

"*Ben Paraguaylı kardeşlerimi öldürmeyeceğim,*" dedi Gauchito Gil ve bunlar onun son sözleri oldu.

Kahraman

Bin Gün Savaşı sırasında Kolombiya'da yaşanan bu üzücü olayı bana Orlando Fals Borda anlattı.

Yirminci yüzyıl doğarken General José María Ferreira, Magdalena Nehri civarında savaşmaktaymış. Ustaca bir manevrayla askerlerinin aksi istikamette ilerleyerek, uçsuz bucaksız düzlükte yükselen saygıya değer yegâne ağaç olan bir ceiba ağacının oyuğuna sığınmış.

Büzüşüp beklemiş.

Eşekarıları gibi vızıldayarak sağından solundan geçen ve onu arayan mermileri gördüğü için dualar mırıldanmaya, *ceiba, ceibacık, beni sakın terk etme* diye yakarmaya koyulmuş,

ta ki en sonunda bedeninin kontrolünü kaybedip mırıldanana kadar:

"Eğer kan bok gibi kokuyorsa yaralandım demektir."

Neyse ki onu duyan bir tek ceiba ağacıymış.

Bu ağaç insan sırlarını saklamayı bilir.

Tarih Günlükçüsü

18 Ağustos 1947'de Cádiz şehrinin San Severiano semtindeki bir torpido deposu havaya uçtu.

Juan Martínez, nam-ı diğer El Pericón, bu felaketi tamamen Cádizlilere özgü bir üslupla anlattı:

"Girişte iki denizci asker nöbet tutuyordu. Bunlar sigara kâğıdı gibi duvara yapıştılar."

"Bir çocuk giyinik olarak havada taklalar attı ama yere düştüğünde çıplaktı."

"İnsanlar çılgına döndü. Kafasına kurşun sıkmayanlar, gidip kendini asıyordu, herkes korkudan altına sıçtı."

"Ben su içecektim ama beceremedim. Şişenin ağzı büküldü ve aşağıya doğru bakmaya başladı."

"Patlama köprünün üstünde bir eşeğin kafasını kopardı ama vücudunun geri kalanı yürümeye devam etti."

"Bizi kurtaran şehrimizin surları oldu. Bombaları gökyüzüne gönderdiler. Yıldızların daha yukarıya doğru kaçıştıklarını gördüm."

Ama on gün sonra Linares'in arenasında Manolete bir boynuz darbesiyle ölünce Cádiz'deki felaketten bahseden kalmadı.

Davalar

2004 Temmuz'unda Cádiz'deki San Roque Köyü ikiye bölündü: Köyün yarısı özel mülk olan bir inekten, diğer yarısıysa belediyeye ait olan eşekten yanaydı.

Mevzu şu ki, bir köy sakini, eşeğin namussuz niyetlerle ineğini takip ettiği gerekçesiyle adli şikâyette bulunup tazminat talep etti. İnek tacizden kaçarken uçuruma düşmüş ve ölmüştü. Eşeğin avukatı, ineğin kırlara memeleri ortalıkta, çırılçıplak bir şekilde çıkarak müvekkilini tahrik ettiğini ileri sürdü.

Merhum ineğin avukatıysa tazminat talep ediyordu, çünkü müşterisi cinsel taciz kurbanı olmuştu.

Diğer avukatlar da, hukuk kaşığını konuya daldırmanın baştan çıkarıcılığına karşı koyamadılar. Merhum inek ve eşek unutulup gitti.

En Saygın Tarih Günlüğü Yazarı

Jül Sezar kendi seferlerinin savaş muhabiri oldu.

Kendisinden sonra gelenler için, kahramanlıklarının öyküsünü gayet titiz bir şekilde yazma işini üstlendi.

Galya Savaşı Üzerine Yorumlar en önemli eseri oldu. Yazarın askeri becerilerinin göklere çıkarılmasına dayanan, asla sızlanmayıp yorulmak nedir bilmeyen askerlerinin fedakârlıklarına hiç değinmeyen bu eser zaman içinde bir klasiğe dönüştü.

Hem imparator hem tanrı, kendi kendisinin günlüğünü tutan Jül Sezar, tüm edebi becerisini bir milyon Galyalıyı öldürüp sağ kurtulanları köleliğe mahkûm eden bu istilaya saygı sunmaya adadı.

Suskun

Ona Berber diyorlar ama kimsenin saçını sakalını kesmiyor.

Tropik denizlerin derinliklerinde yaşıyor ve oradan çıkmıyor.

Müşterilerini mercan resifleri yakınında bulunan, anemonların ve rengârenk süngerlerin koruduğu berber dükkânında kabul ediyor.

Bakteriler, parazitler ve mantarlarla kirlenmiş balıklar dükkânının önünde uzun kuyruklar oluşturuyorlar.

O, daima sessizlik içinde, onları temizliyor.

Konuşmayan yegâne berber o. Tek kelime ettiğini duyan olmadı.

Öykü Anlatıcılar

Sanare Timsahı, Barquisimeto'nun bir barakasında doğmuştu ve orada yaşayan bir sürü hayalet çocukluğunda ona eşlik etmişti.

Öykülerinde onlardan bahsediyordu:

Yarasalara şarkı söyletenden;

insan yiyen cinin içinde yaşadığı balkabağından;

korkmuşları iyileştiren beş şeytandan;

sadece geriye doğru yürüyebilmesi için insanın yüzünü ensesine doğru çeviren büyücüden;

doladığı bir urganı çekerek dağları devirenden;

güvercinleri, yere düşmeleri yıllar sürecek denli yüksekte avlayandan;

uçarak onu bir köyden diğerine götüren kanatlı bir ceket giyenden ve yüzmekten sıkılıp uçmak isteyen Yacambú Nehri'nin ceketi ondan çalmasından.

Şarkıcı

Armadillo, Oruro'nun bir kumluğunda doğduğu uzak günden gelen bir şarkı söylemek istemişti.

Herhangi bir yağmurun ilk damlaları her düştüğünde, kurbağaların şarkısını dinlemek için, ağır adımlar atan kısacık bacaklarıyla su tankına doğru yürüyordu.

Kurbağalar oyun oynayarak şarkı söylüyorlardı ve armadillo nafile bir şekilde onlara eşlik etmeye çalışıyordu. Kurbağalar, cırcır böcekleri ve kuşlar onun homurtulu sesiyle dalga geçiyorlardı.

Büyücü Sebastián Mamani, üzerindeki kabuğa karşılık ona ilahi şarkı söyleme yeteneği bahşetmeyi teklif edene kadar bu şekilde devam etti.

İşte tam o sırada bedeninden ayrılan kabuk zırh çok güzel melodili bir müzik aletine dönüştü.

Aynı zamanda akrabaları adına da cevap veren armadillo aletin eşliğinde şarkısını söyledi. Hâlâ da söylemeye devam ediyor.

Müzisyen

Hindistan'da, Tamillerin kutsal kenti Varanasi'de dünyanın en akortsuz flütçüsü yaşıyor ve çalıyordu.

Çok kötü çalması için ona çok iyi para veriyorlardı.

Tanrıların hizmetindeki flütü iblislere işkence ediyordu.

Varanasi sakinleri kaçıp gitmesin diye onu bir ağaca zincirlemişlerdi. Kerala, Mysore ve diğer şehirlerden armağan yağıyordu.

Hepsi de üstadın bu zorlu ürkütücü olma sanatını sürdürmesini istiyordu.

Şair

Adını Phillis koydular, çünkü onu getiren geminin adı buydu; soyadı da Wheatley oldu, çünkü onu satın alan tacirin adı buydu.

Senegal'de doğmuştu.

Boston'da köle tacirleri onu satışa koydular.

"Yedi yaşında! Büyüyünce iyi bir kısrak olacak!"

Çırılçıplaktı, birçok el tarafından avuçlandı.

Daha on üçünde, kendinin olmayan bir dilde şiirler yazmaya başlamıştı.

Kimse onun yazar olacağına inanmıyordu.

Yirmisinde, Phillis cübbeli, peruklu ve okumuş on sekiz beyefendiden oluşan bir mahkeme tarafından sorgulandı. Vergilius ve Milton'dan metinler, İncil'den kimi pasajları ezbere okuması ve yazdığı şiirlerin intihal olmadığına yemin etmesi gerekti. Oturduğu sandalyede çok uzun bir imtihana tabi tutuldu ve en sonunda mahkeme onun kadın, siyah ve köle olmasına rağmen bir şair olduğunu kabul etti.

Ahlaksız

Kaptan José Bonifacio de Toledo on dokuzuncu yüzyılın başlarında Montevideo'da Marta adında on sekiz yaşındaki bir zenci genç kız için üç yüz peso ödedi.

Genç kız, *hiçbir ahlaksızlığı ve kusuru olmayan*, en düzgün davranışlı köle diye satılmıştı, ama daha birkaç gün geçmişti ki alıcı parasının iade edilmesi talebinde bulundu. Marta'nın bir kusuru vardı, kusurların en kötüsü: Ne zaman fırsatını bulsa, arkasında hiçbir iz bırakmadan kaçıp gidiyordu.

Birçok kaçışın ardından yeni sahibi onu zincire vurdu.

Ayaklarından ve ellerinden demir prangalara vurulan ahlaksız bundan hiç şikâyet etmiyor, sessizce cezayı kabulleniyordu.

Ama birçok gün sonra sırra kadem bastı.

Hücrede ondan geriye dört demir halka ve sapasağlam uzun bir zincir kaldı.

Bir daha ondan hiç haber alınamadı.

Vaftiz

Köleleri firara iten zihinsel bozukluğun isim babası İngiliz doktor Samuel Cartwright oldu.

Bu delilik amansız bir şekilde devam ediyordu, ama bu iyi niyetli doktor sayesinde artık en azından bir adı vardı: Ona *drapetomania* deniyordu.

Kaçırılan Kadın

La Gioconda 1911 yılının bir günü Louvre Müzesi'nden kayboldu.

Kaybolan tablo iki yıllık araştırmaların sonucunda yeniden ortaya çıkınca, soygunun dünyanın en gizemli tebessümünü silmediği teyit edildi; ama saygınlığını katlamıştı.

Büyüteçli Hanımefendi

Romancı ve arkeologdu.

Agatha Christie gizemli cinayetleri çözerken de binlerce yıllık kalıntıları kazarken de aynı meydan okumalara cevap veriyordu.

Kitaplarının isimleri bu konuda çok açıklayıcıdır: *Mezopotamya'da Cinayet, Bağdat'ta Entrika, Nil'de Ölüm, Kudüs'te Randevu, Doğu Ekspresinde Cinayet*...

Belki de eski uygarlıkların kendi kökenlerinde yer alan cinayet ve soygunları sakladığından kuşkulanıyordu ve merak onu, o silinmiş ipuçlarını, o yalancı izleri takip etmeye itiyordu: Onun tarafından yaratılmış olan Dedektif Hércules Poirot büyütecini ona ödünç veriyordu.

İdol Kadın

Sinemayı bırakınca bütün dünya ondan dul kaldı.

Başka bir isimle doğmuştu ve donuk güzelliğinden ötürü İlahe, İsveçli Sfenks, Viking Venüsü lakaplarını hak etmişti...

Elvedadan yarım asır sonra, İsveççeyi Kanarya Adaları aksanıyla konuşan İspanyol şair Justo Jorge Padrón, Stockholm'deki bir plak mağazasının vitrinine bakarken, camda beyaz derilere bürünmüş halde arkasında duran uzun boylu, mağrur duruşlu bir kadının yansımasını gördü.

Hemen arkasına döndü ve kalkık çenesi, kocaman koyu renk gözlükleriyle onu gördü, evet o, hayır o değil, oydu, değildi, olabilirdi derken, sırf meraktan sordu:

"*Affedersiniz, hanımefendi, ama... siz Greta Garbo değil misiniz?*"

"*Oydum*," dedi kadın ve kraliçe adımlarıyla ağır ağır uzaklaştı.

İlk Kadın Yargıç

Adı Léa Campos, Brezilyalı, Minas Gerais'te güzellik kraliçesi seçildi ve o, Avrupa ve Amerika'nın değişik futbol sahalarında hakemlik görevi yapmış olan ilk kadın.

Bu unvanı dört yıllık kurs ve sınavların ardından, diploma falan her şeyle birlikte elde etti, ama münasebetsiz varlığına öfkelenen maço seyircilerin ıslıkları, onun çaldığı düdüklerin sesini hâlâ bastırıyor.

Hakem her zaman erkekti, hiçbir zaman kadın olmadı. Lea, emirlerine itaat etmeye ve verdiği cezalara boyun eğmeye mecbur yirmi iki erkeğin önünde sahaların en üst yönetim kademesine ulaşınca erkek tekeli kırıldı.

Kutsala saygısızlığı ilk ihbar edenler Brezilya futbolunun bazı yöneticileri oldu. Kimisi istifalarıyla tehdit ederken, diğerleri kadının, erkeğe göre daha aşağı kemik yapısının böylesine zor bir görevin üstesinden gelmesini engellediğini kanıtlayan bilimselliği şüpheli kaynaklara başvurdular.

Bir Diğer Münasebetsizlik

Juan yoksa Juana mıydı? Aziz Petrus'un tahtını iki yıl, bir ay ve dört gün boyunca bir kadın mı işgal etti?

Kadın Papa Juana'nın 855 yılından itibaren Vatikan'ı yönettiğini söyleyenler var. Bu doğru mu değil mi? Gerçek tarih mi yoksa sadece efsane mi? Peki ama bu konu neden hâlâ Kilise'yi öfkelendirmeye ve halkı şaşkınlığa uğratmaya devam ediyor?

Bu o kadar vahim bir şey miydi, hâlâ da vahim midir?

Diğer dinlerde tanrılar ve tanrıçalar var, papazların üstlendiği görevi de kadınlar üstlenebiliyor. Acaba bu yüzden mi o dinlerin batıl inanç olduklarına inananlar var?

Ben diyorum ki, ya da soruyorum, bilmem nasıl söylesem? Katolik Kilisesi'nde iktidar tekeli kurmuş bekâr erkekler hiç mi sıkılmıyor?

Tanrı Seni Kutsasın, Dalmiro

Montevideo'da bir sanatçının, Uruguaylı müzisyen Dalmiro Costa'nın adını taşıyan bir sokakta yaşadığım için şanslıyım, zira sokaklarına genellikle askerlerin, politikacıların ve evrensel tarihin seçkin figürlerinin isimlerinin verildiği şehirde bu mucizevi bir şey.

Yağma Hakkı

Iraklı emektar gazeteci Samir 2003 yılında Avrupa'nın bazı müzelerini geziyordu.

Bir müzeden diğerine gittikçe, Babilonya'da yazılmış şaheserlere, Ninova'nın tepelerinde yontulmuş kahraman ve tanrılara, Asurlulardan beri uçan aslanlara rastlıyordu...

Birisi yanına yaklaşıp yardım teklif etti:

"Bir doktor çağırayım mı?"

Samir yere çömelmiş, elleriyle iki yandan kafasına bastırıyordu.

Gözyaşlarını yutarak kekeledi:

"Hayır, lütfen. Ben iyiyim."

Ve ardından açıkladı:

"Sadece bizden ne kadar çalındığını ve daha ne kadar çalınacağını görmek beni üzdü."

İki ay sonra Amerikan ordusu işgali başlattı. Bağdat Ulusal Müzesi yağmalandı. Tam yüz yetmiş bin eser kayboldu.

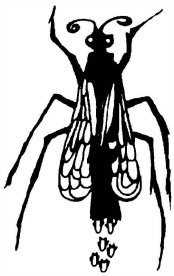
Sana Yemin Ederim

Birleşmiş Milletler, Batı Sahra halkının bağımsızlığı için mi oy kullanacağını yoksa Fas tarafından elde edilmiş bir savaş ganimeti olarak mı kalmayı tercih edeceğini görmek için bir referandum düzenlemeyi 2014 yılında bin birinci kez görkemli bir şekilde vaat etti.

Birleşmiş Milletler bir kez daha, bin birinci kez, sonuca saygı göstereceğine ve gösterteceğine ant içti.

Ama bu kolektif düşüncenin asla gerçekleşmemesinin çok basit bir nedeni var: Fas tüm dünyanın gözleri önünde kabul edilen bir yükümlülüğü yerine getirmeyi reddetti ve Batı Sahra'daki toprakların, insanların, yer altı ve yer üstü maden zenginliklerinin ve sayısız balık türüne ev sahipliği yapan sularının sahibi ve efendisi olmayı sürdürdü.

Sahralı vatanseverler bağımsızlık isteklerini haykırmayı boş yere sürdürdüler. Özgürlükleri için mücadele etmek gibi affedilmez bir suçu işledikleri için çoğu ya hapsi ya da mezarlığı boyladı.

Geleceğin Savaşları

Brandon Bryant 2012 yılında, New Mexico'daki bir Kuzey Amerika çölünde bulunan bir hava üssünde çalışmaktaydı.

On dört ekran ve bir sürü klavye vasıtasıyla *dron* adı verilen on bin kilometre mesafedeki pilotsuz uçakları kontrol eden uçaksız bir pilottu o.

Bir keresinde ekranda, hayvan ahırıyla falan bir Afgan köy evi belirdi. En ufak ayrıntısına kadar her şey görünüyordu.

On beş saniye: Komando uzaklardan ateş emrini dikte etti. On saniye: Brandon komandoyu evin etrafında koşan bir çocuk gördüğü konusunda uyardı. Altı saniye: Emir yinelendi. Beş saniye: Brandon düğmeye bastı. Üç saniye: *Dron* aşağıya bir füze bıraktı. İki saniye: Bir ateş, bir patlama, füze evi yerle bir etti, ev ortadan kayboldu ve onunla birlikte çocuk da.

Geride sadece duman kaldı.

"*Çocuk nerede?*" diye sordu Brandon.

Makine cevap vermedi.

Brandon soruyu tekrarladı.

En sonunda makine şöyle dedi:

"*O bir çocuk değildi, köpekti.*"

"*İki ayaklı bir köpek mi?*"

Brandon Bryant askeri kariyerini terk ederek istifa etti.

İftiralar

Dediklerine göre, insan insanın kurduymuş.

Ama hiçbir kurt asla başka bir kurdu öldürmüyor.

Onlar kendilerini, bizim yaptığımız gibi, birbirlerini karşılıklı olarak yok etmeye adamamışlar.

Kurtların kötü bir ünü var, ama dünyayı devasa bir tımarhaneye ve çok kalabalık bir mezarlığa dönüştürenler onlar değil.

Savaşlara Karşı Savaş

Yirmi birinci yüzyıl doğarken Bertie Felstead yüz altı yaşında öldü.

Üç asrı görmüştü ve 1915 Noel gününde oynanan olağanüstü bir futbol maçının hayatta kalan yegâne tanığıydı. Söz konusu maç Britanyalı askerlerle Alman askerler arasında siperlerin arasındaki derme çatma bir sahada oynandı. Nereden geldiği belirsiz bir top ortaya çıkıp yuvarlanmaya başlayınca savaş alanı bir anda oyun alanına dönüştü. Düşmanlar silahlarını havaya fırlattılar ve topun peşinde koşmaya başladılar.

Öfkeli subaylar gelip ölmek ve öldürmek için orada bulunduklarını hatırlatana kadar, askerler oynayabildikleri kadar oynadılar.

Futbol ateşkesi sona erince can pazarı yeniden başladı; ama top, birbirlerinden nefret etmeye mecbur bırakılan o adamlar arasında kısa süreli bir buluşma noktası yaratmıştı.

Futbolda Devrim

Bundan yıllar önce, askeri diktatörlüğün sürdüğü dönemde, en çok saygı gören, en çok sevilen olağanüstü oyuncu Sócrates'in öncülük ettiği Brezilyalı oyuncular ülkenin en kudretli kulüplerinden biri olan Corinthians'ın yönetimini ele geçirdiler.

Bu duyulmamış, görülmemiş bir şeydi: Oyuncular her şeye çoğunluğun isteğiyle karar veriyorlardı. Antrenman yöntemlerini, her maça en iyi uyum sağlayan oyun sistemlerini, toplanan paranın dağılımını ve diğer her şeyi demokratik bir biçimde tartışıyor ve oyluyorlardı. Formalarında *Corinthians Demokrasisi* yazıyordu.

Yerlerinden edilen yöneticiler iki yıl sonra kontrolü geri aldılar ve mevcut durumu sonlandırdılar. Ama demokrasi sürdüğü müddetçe, oyuncuları tarafından yönetilen Corinthians ülkenin en cüretkâr ve göze en hoş gelen futbolunu oynayarak çok büyük kalabalıkları stadyumlara çekti ve Sao Paulo Şampiyonası'nı üst üste iki kez kazandı.

Bana Bir Kupa Daha Lütfen

Futbolda ilk Dünya Kupası 1930 yılında Uruguay'da düzenlendi.

Ödül olarak verilen değerli taşlarla süslü som altından kupa FIFA yetkililerine teslim edilene kadar, İtalyan futbolunun yöneticisi Ottorino Barassi tarafından yatağının altındaki bir ayakkabı kutusunda saklandı.

1966'da İngiltere'de düzenlenen Dünya Kupası'nda heyecanın zirveye çıktığı sırada kupa Londra'daki bir vitrinden çalındı. Scotland Yard'ın en iyi memurları hiçbir ipucuna ulaşamıyorlardı ki, Pickles adındaki bir köpek kupayı gazete kâğıdına sarılı bir halde Londra'nın kenar mahallelerinden birinde, bir evin bahçesinde buldu. Pickles ulusal kahraman ilan edildi.

Sonraki soygun 1983'te yaşandı. Altın külçelerine dönüşmüş kupa Rio de Janeiro karaborsasında gözden kayboldu.

O günden beri, şampiyonayı kazanan kupanın bir kopyasını alıyor, ama orijinali FIFA'nın Zürih'teki binasında bir kasada saklanıyor.

Yalınayak İdol

Hindistan, Sailen Manna sayesinde 1951 Asya Oyunları'nda altın madalya kazandı.

Tüm hayatı boyunca Mohun Bagan kulübü için hiç maaş almadan oynadı ve yabancı kulüplerin teklif ettiği sözleşmelerin cazibesine asla kapılmadı.

Yalınayak oynuyordu ve çıplak ayakları düşman sahasında yakalaması imkânsız tavşanlara dönüşüyorlardı.

Ölüme karşı bire bir savaşmayı bilen Tanrıça Kali'yi daima çantasında taşımıştı.

Sailen öldüğünde neredeyse doksan yaşındaydı.

Tanrıça Kali son yolculuğunda ona eşlik etti.

O da yalınayaktı.

İtiraf Ediyorum

Bir sırrımı açıklayacağım.

Onu mezara götüremem, bunu yapmak istemiyorum.

1950'de neden Uruguay'ın dünya şampiyonu olduğunu biliyorum.

O kahramanlık destanı, Obdulia'nın cesareti, Schiaffino'nun kurnazlığı ve Ghiggia'nın sürati sayesinde yazıldı. Evet. Ama bir şey daha var.

Ben o sırada dokuz yaşında, önce futbola sonra Tanrı'ya (evet, bu sıralamayla) çok bağlı dindar bir çocuktum.

O öğleden sonra, Carlos Solé'nin Maracana'dan yaptığı anlatımla maçı radyodan naklen dinlerken tırnaklarımı, hatta ellerimi yedim.

Brezilya'nın golü.

Aman.

Dizlerimin üzerinde yere kapaklandım ve ağlayarak Tanrı'ya yalvardım, Tanrım, yüce Tanrım, bana bir iyilik yap, sana yalvarıyorum, bu mucizeyi bana çok göremezsin.

Ve ona bir vaatte bulundum.

Tanrı üzerine düşeni yaptı, Uruguay kazandı, ama ben ona ne söz verdiğimi bir türlü hatırlayamadım.

Böylesi daha iyi.

Belki de bu sayede, yıllar boyunca gece gündüz dua mırıldanarak Montevideo sokaklarında yitik bir uyurgezer gibi dolaşmaktan kurtulmuşumdur.

Topu Alet Etmek

1934 ve 1938 Dünya Kupalarında İtalya ve Almanya'nın oyuncuları seyircileri avuç içleri yukarıya doğru açık bir şekilde selamlıyorlardı. *Ya kazanın ya ölün,* diye emrediyordu Mussolini. *Uluslararası bir maçı kazanmak, insanlar için bir şehri zapt etmekten daha önemli,* diyordu Goebbels.

1970 Dünya Kupası'nda Brezilya'nın askeri diktatörlüğü Pele'nin takımının zaferini kendine mal etti: *Bu ülkeyi artık kimse durduramaz,* diyordu resmi propaganda.

1978 Dünya Kupası'nda Arjantinli askerler zaferlerini hiçbir şeyden eksik kalmayan Henry Kissinger'la kol kola kutladıkları sırada, uçaklar mahkûmları diri diri denizin dibine atıyorlardı.

Dünya Kupası şampiyonları arasında 1980'de Uruguay'da düzenlenen ve "Küçük Dünya Kupası" diye adlandırılan bir turnuvayı ev sahibi milli takım kazandı. Diktatörlük propagandası zaferi sanki sahada generaller oynamış gibi pazarladı. Ama işte o sırada kalabalık, yedi yıllık mecburi sessizliğin ardından ilk kez haykırmaya cüret etti. Sessizlik bozuldu ve tribünler kükredi:

"Bitecek, bitecek, askeri diktatörlük bitecek..."

Hilekâr Ama Samimiler

14 Nisan 1997'de *Sports Illustrated* dergisi olimpik sporlardaki uyuşturucular üzerine, saygın Doktor Bob Goldman yönetiminde hazırlanan çok aydınlatıcı bir anket yayınladı.

Dergi, sonuçlarından korkmadan doğruyu söyleyen sporcuların kimliğinin gizli tutulacağını garanti etti.

Soru şuydu:

"Eğer hiçbir kontrolün saptayamayacağını ve bütün yarışmaları kazanacağınızı size garanti etseler yasak bir maddeyi almayı kabul eder miydiniz?"

Evet diyenler: 159.

Hayır diyenler: 3.

Yozlaşmışlar

Avrupa'nın Amerika'ya girmesinden daha birkaç asır önce, Mapuçeler, Tehuelçeler ve başka Güney Amerika yerlileri düzenledikleri şenliklerin zirve noktasında, ellerinde ucu kavisli bir dalla bir topun peşinden koşarak oyun oynuyorlardı.

1764'te Şili'nin Santiago şehrinde toplanan piskoposlar konseyi bu oyunu, *edepsizliğinden ve kadın erkek bir arada oynanmasından ötürü*, başkanları Piskopos Manuel de Alday'ın ağzından lanetledi.

O oyunun adı şimdi *hokey* ve artık günah değil.

Mahkûm Edilen

Şair keşiş Luis de León 1572'de Valladolid'deki bir hücreye kapatıldı.

Hücrede tek başına, ömrünün beş yılını geçirdi.

Kutsal Engizisyon onu İncil'in, insani arzu ve insani tutkuyu selamlayan Ezgiler Ezgisi adlı bölümünü İspanyolcaya çevirdiği için mahkûm etmişti:

"Aç bana, bacım,
kapıda bekliyor güvercinin, aşkın.
Aç bana, yağmur çiseliyor dışarıda...

Ağzının öpüşleri şaraptan daha tatlı."

Yasaklanan

Mark Twain'in Kuzey Amerikalı emperyal birliklerin Filipinler ve başka yerlerde yaptıkları katliamları hedef alan acımasız ironilerini kimse yayınlamak istemiyordu.

1901'de şöyle dedi:

Sadece ölülerin ifade özgürlüğü var.
Sadece ölülerin gerçeği söyleme hakkı var.

Sevilen, Nefret Edilen

Monteiro Lobato, Brezilyalı çocuklara en fazla neşe vermiş olan ve vermeye devam eden,

üzerinde doğdukları toprağın gizemlerini sevmeyi onlara en iyi öğretmeyi bilen,

derin Brezilya'yı en samimiyetle açığa çıkaran,

Brezilya petrolünü savunduğu, siyah altın ve diğer maden zenginliklerinin ticaretini ellerinde tutan dev şirketlerle hükümetlerin suç ortaklığını ihbar ettiği için hapis yatan yazar,

1948'de altmış küsur yaşında, evsiz ve parasız bir halde öldü.

Gazetelerde ve radyolarda isminin geçmesi yasaklanmış, kitapları halk kütüphanelerinden ve devlet okullarından kovulmuş, dinden gereken saygıyla söz etmedikleri gerekçesiyle kiliselerde yakılmıştı.

Tanrı Seni Kutsasın, Daima Gül

Darcy Ribeiro selvaya sanki orası eviymiş gibi girip çıkıyordu ki aslında öyleydi.

Yanında sadece birkaç parça eşya ve tek bir kitap taşıyordu: *Don Kişot*'un eski bir İspanyolca baskısı.

Darcy, Amazon Ormanları'nın ağaçları arasında gerdiği hamağında sallanarak en sevdiği kitabın keyfini çıkarıyordu. Her sayfada bir kahkaha atıyordu ve onunla birlikte çocuklar da. Hiçbiri okuma bilmiyor ama hepsi gülmeyi biliyordu.

Dokuyucu

Oaxaca'da, Remigo Mestas'ın atölyesinde giysinin canlı olduğu öğrenilir.

Huipillerin,* şalların ve kumaşların güzelliğinin çekimine kapılıp kafalarını içeri uzatan meraklılar var, ama bu derin bir buluşma alanının başlangıç noktasından başka bir şey değil.

Zapotek yerlisi Remigio, Meksika'nın çok farklı topluluklarına mensup, kökenlerini ve gururlarını dokuyarak geri kazanan bir grup dokumacıyı örgütledi:

"*Giysi bir paçavra değildir,*" diyor Remigio ve sevgi dolu ellerden doğan giysilerin ruhları olduğunu ve enerji aktardıklarını açıklıyor.

"*İyi kumaş sana şöyle der: Ben senin ikinci derinim.*"

Yalan söylemediğini teyit etmek için eserlerinden herhangi birine dokunmak yeterli.

---

* Huipil: Yerli kadınların üzeri rengârenk işlemeli giysisi. (ç.n.)

Şapka

Andrés de la Cruz González, Chiapas'ın küçük bir köyünde palmiye yaprağından şapkalar dokuyor. Her şapkanın doğması ve var olması zaman alıyor. Kaynatılan palmiye yaprağı üç gün güneşe, üç gün de ay ışığının altına (beyazlaması için) konuyor.

Andrés itiraz ediyor ama nafile, gençler ithal şapkaları tercih ederken o, hatırlanmayı hak eden düşleri ve düşünceleri koruyan iyi kalite palmiye şapkalarını savunmaya devam ediyor.

Bu sanatın sırları ona büyükbabalarından miras kaldı ve o da, zamanın narin zinciri asla kopmasın diye oğullarının oğullarına miras bırakacak.

Kumaşlar ve Saatler

Afrika'daki Mali Cumhuriyeti'nde yaşayan Dogon halkı güneş altında yün eğirip dokur.

Işıkla beslenen kumaşlar parlayıp güler. Onları ortaya çıkaranlara *sözcükler* denir.

Buna karşılık gecenin kızlarının kumaşları suskun ve karanlık olur.

Kimse günbatımından sonra dokumak istemez. Güneş, giderken gökyüzünün kapılarını kapattığından ondan sonra dokuyan kör kalma tehlikesi yaşar.

Marangoz

Daniel Weinberg Uluslararası Çalışma Örgütü'nün bir kitabında kullanmak üzere İsa'yı marangoz atölyesinde gösteren herhangi bir resim bulmak için çok uzun zaman uğraştı.

Mümkün değildi: Tüm sanat tarihinde İsa'nın işçi olarak göründüğü tek bir resim yoktu.

Uzun süre sorup soruşturduktan sonra nihayet Oaxaca'da, tüm aileyi ve marangoz atölyesinde babasına yardım eden İsa'yı gösteren, 1960'da ahşabın üzerine yapılmış imzasız bir resim buldu.

Amma nadirmiş!

Mucit

Louis Pasteur sadece kendi adını taşıyan ve yiyeceklerimizi koruyan kimyasal yöntemi icat etmekle kalmadı.

Diğer birçok aşının yanı sıra, bizi kuduz hayvanlardan kurtaran aşıyı da buldu.

Ancak onun başka bir kuduza, meslektaşlarının kudurmuş kıskançlığına karşı mücadelesi bundan çok daha zor oldu.

On dokuzuncu yüzyılın ortalarında Paris gazeteleri onu hangi tımarhaneye –Charenton'a mı yoksa Sainte-Anne'a mı?– kapatmanın daha iyi olacağını tartışıyorlardı.

Işığın Süvarisi

Albert Einstein 1895'te, çocukluktan çıktığı sırada, ona hiç bilmediği kapıları açan bir şeyle karşılaştı: Bir ışık demetinin üzerine ata biner gibi binip göklerde dolaştığını rüyasında gördü ya da bunu hayal etti.

Birkaç yıl sonra, bu kapılar onu görecelik kuramına ve başka aydınlanmalara götürdü.

Heykeltıraş

1649 Mayıs'ında Sevilla, ona daima şöhret ve teselli vermiş olan kokuyu kaybetti.

Portakal çiçeklerinin şehri artık ölüm kokuyordu.

Vebaya yakalanan insanlar içine girip ölmek için çukurlar açıyor, portakallar çiçek yerine şefkat veriyordu.

Uzun yıllar boyunca Sevilla mabetleri için İsa ve azizlerin heykellerini yaratmış olan Heykeltıraş Juan Martínez Montañés yitik kokuyu yontmak istedi.

Elinde kalan tüm enerjisini bu işe adadı ve gece gündüz çalıştı.

Sonunda çiçekleri yontarken öldü.

Kalan kısacık ömrünü feda ederek Sevilla'yı dirilttiğini söylüyorlar. Ve diyorlar ki: Onun ellerinden doğan çiçekler can çekişen şehrin havasını temizledi.

Aşçı

Eski zamanlarda Yucatan'daki Maní şehrinin kralı aşçısına yeni avlanmış bir hayvan teslim etti ve en güzel kısmını kendisine servis etmesini tembihledi.

Kral ızgarada pişmiş dili afiyetle mideye indirdi.

Kısa bir süre sonra Kral ona yeni avlanmış başka bir hayvan getirdi ve en kötü kısmını kendisine servis etmesini söyledi.

Tabağında yine dil buldu.

Kral öfkeye kapıldı ama aşçı haklıydı.

İtfaiyeci

Emilio Casablanca doğduğundan beri sanatçı, ressam ve iflah olmaz bir gece kuşu oldu.

Emilio uzun içki âlemlerinden birinin ardından Montevideo'nun eski şehir merkezinin labirentlerinde defalarca kaybolduktan sonra, yatacak bir yerinin olduğu Sosyalist Parti merkezini bulmayı nihayet başardı. Çatı katına kadar güç bela çıktı ve kendini yatağa bıraktı. Yanan bir sigara elinden sarkıyordu.

Gece söndü ve onunla birlikte Emilio da. Ama sigara yanmaya devam etti.

Temizlik görevlisi Püskürtücü Dotti işbaşı yapmak için sabahın köründe geldiğinde havada kekre bir koku hissetti.

Duman tavanarasından geliyordu. Püskürtücü, bir hamlede basamakları çıkıp kapıyı itti ve yanan gözleri, yoğun dumanın arasından, Emilio'nun derin bir uykuda olduğu yataktan yükselen alevleri seçebildi.

Su uzaktaydı, tuvalete ya da mutfağa gidecek zaman yoktu, bu yüzden, o gün yazdığı destandan beri taşıdığı isimle Püskürtücü, hiç tereddüt etmedi. Yapacak bir şey yok deyip tek hareketle pantolonunu indirdi. Ve suladı.

Sanatçılar

Anarşist inşaat işçisi Lucio Urtubia, İspanyol diktatörlüğünü sabote etmek için kusursuz sahte çekler üretiyordu.

Hükümetler spekülasyonu finanse etmek için para üretirken, Lucio devrimi finanse etmeyi düşlüyordu. Ayrıca, bankalar ülkeleri soyarken, o boş vakitlerinde banka soyuyordu.

O dönemin bir diğer sahtecisi, çizer ve renklendirici Adolfo Kaminsky'ydi. Aranan birçok insan onun çıkardığı iyi işler sayesinde farklı renkte asker üniformaları giyerek kaçmayı başardı. Nazi işgalinin tam ortasında korku içindeki Paris şehrinde Adolfo asla uyumuyordu. Gecelerini, saatte otuz belge ritmiyle, sahte kimlik belgeleri, vaftiz sertifikaları ve serbest geçiş izinleri hazırlayarak geçiriyordu.

Merhum

1975'te Lal Bihari Hindu eyaleti Uttar Pradeş'teki Azamgarh Belediyesi'nden bir doğum sertifikası talep etti.

Memurlardan biri hata yaptı ve ona bir ölüm sertifikası verdi.

O günden beri, Lal Bihari sokakta uyudu, çöpleri yedi, bir bürodan diğerine, gece gündüz uzun kuyruklara girdi, formlar doldurdu, mektuplar yazdı, kiliselerden ve çaresizlere el uzatan kuruluşlardan yardım istedi ve bir ölünün iş ya da kadın bulmasının ne kadar zor olduğunu öğrendi.

Bir avukat ona kendini asmasını tavsiye etti çünkü resmi kayıtlarda düzeltme yapmak imkânsızdı ve Lal Bihari canlı taklidi yapmadığını kanıtlayamıyordu. Ayrıca onu savunacak bir sendikası da yoktu.

Bu yüzden Hindistan Merhumlar Derneği'ni kurdu. Bu, dünyadaki ilk ölüler sendikası oldu.

Baba Stadyuma Gidiyor

Sevilla'da bir futbol maçı esnasında Sixto Martínez bana anlatıyor:

"Burada her maça babasını getiren bir fanatik var."

"Herhalde," diyorum, *"futbolcu babanın futbolcu evladı olur."*

Sixto gözlüklerini çıkarıyor ve bakışlarını bana dikiyor.

"Sana dediğim kişi buraya ölü babasıyla geliyor."

Ve gözlerini kapatıyor.

"Bu onun son isteği oldu."

Pazardan pazara, oğul buraya günlerinin mimarının küllerini getiriyor ve tribünde yanına oturtuyormuş. Bunu ondan merhum istemiş.

"Beni sevgili Betis'imi seyretmeye götür."

İlk başlarda baba stadyuma cam kavanozun içinde geliyormuş.

Bir gün kapıdaki görevliler statlardaki şiddet yüzünden yasaklanan kavanozun içeri girmesine izin vermemişler.

O günden beri baba stada plastik kaplı karton bir kabın içinde geliyormuş.

Kaybolan İzler

Her 2 Kasım'da Meksikalı ölüler dirileri ziyarete geliyorlar.

O kutsal günde, bir gün bir gece süren şenlikte, ölüler ve diriler bir araya geliyor, yiyor, içiyor, dans ediyor, şarkı söylüyor ve olup bitenleri anlatıyorlar.

Ama çanlar ve dualar onları ne denli çağırırsa çağırsın, çiçeklerin onlara gösterdiği yolu izlemek ne denli kolay gözükürse gözüksün, yolda kaybolan ölülerin sayısı çok fazla.

Onlar, yani kaybolanlar, açlık ya da mermiler tarafından kovalanarak uzun zaman önce gittiler, çok uzaklara gidip uzaklarda öldüler.

Bir gün, sadece bir gün için dahi olsa onları seven yakınlarıyla –*insanlarım, benimkiler*– yeniden buluşmak için doğdukları toprağı ararken istikametsiz dolaşan zavallı gezgin ruhlar onlar.

Ama bazen ölünün yakınları evlerini ve diğer her şeylerini değiştirmiş oluyorlar ki işte o zaman hiçbir şey eskisi gibi ve eskiden olduğu yerde olmuyor, kimin kim olduğu, kimin nereden geldiği, buralı mı, oralı mı ya da hiçbir yerli mi olduğu artık bilinmiyor.

Haber Vermeden Ortadan Kaybolan

Meksika, Ölüler Günü, yıl 2012.

Dolores Mezarlığı'nda iğne atsan yere düşmeyecek. Bütün köy ölülerini beklemek üzere toplandı.

Ama en çok beklenen, ressam Diego Rivera bir kez daha kayıplarda.

Şöyle dediği söyleniyor:

"Deli miyim ben oraya geleyim. Üç dul karım orada gömülü ve ölüm günlerimi de mahvetmelerini hiç istemem."

Armağan

Bir keresinde, ölüler ve diriler konusunda çok şey bilen Fernando Benítez'e, her 2 Kasım'da Meksika'da geri gelen ölülerin neden her zaman ya da neredeyse her zaman erkek olduklarını, neden hiçbir zaman ya da neredeyse hiçbir zaman kadın olmadıklarını sordum.

Bana doğrudan cevap vermek yerine, rahmetli Juana'nın üzücü hikâyesini anlattı.

Fernando bu talihsiz olayı Cihualtepec'te Juana'dan dul kalmış Pafnucio adında birinin ağzından dinlemişti. Pafnucio daha sonra başka bir kadınla evlenmişti; *çünkü ben yalnız olmak için doğmadım*, demişti.

Ölüler bayramı yaklaştığında Pafnucio işinden ötürü uzaklarda, çok uzaklardaymış, bu yüzden kendi üzerine düşeni yeni karısına havale etmiş: Ölü Juana için küçük bir sunak hazırlamasını ve oraya bir armağan koymasını söylemiş.

Yeni karısı küçük sunağı hazırlamış, armağan olarak da ateşte kızdırılmış bir taş koymuş, *sevgili Pafnucio'n sana bu yemeği gönderiyor.*

Rahmetli Juana o ateşi ağzına alınca feryatları çok çok uzaklardan bile işitilmiş.

"Düşünsenize," diye anlatmış Pafnucio. "*Adaleti sağlamak için hiç durmadan dörtnala geldim. Sizden saklayacak değilim, ben her zaman barışsever biriydim, hâlâ da öyleyim, bu yüzden yaptığı kötülüğü bana itiraf edince ona sadece birkaç kırbaç indirmekle yetindim.*"

Başka Yıldızlar

Ölüler Günü gelince, Sumpango ve Sacatepéquez gibi bazı Maya köyleri dünyanın en büyük ve en renkli uçurtmalarını uçuruyorlar.

Uçurtmalar on üç gökyüzüne birden yeni yıldızlar saçıyorlar. Büyük küçük herkesin ortak eseri olan bu uçurtmalar, göğün yükseklerinde, kendilerini kaliteli içkiler ve yemeklerin beklediği dünyaya inmekte olan ölülerle karşılaşıyorlar.

Rüzgâr iyice sertleşip oyun oynamaya başladığında uçurtmaları ve onlarla birlikte iplerini tutan çocukları da alıp götürüyor. Çocukların hiçbiri çığlık atmıyor. Şarkı söyleyerek uçuyor ve bu gezintiyi mahvetmek amacıyla aşağıdan yükselen seslere itaat etmeyi reddediyorlar.

Mezarlığın Kralları

Mérida'nın üzerinde yükselen bulutlarda doğan Enrique Antonio, orada kalmak üzere gelen bir sürü insan gördü, hatta bir dirilişe şahit oldu: Bir ölü, cenaze nöbetinin tam ortasında, yakınları cenaze töreninin fiyatını tartıştıkları sırada, öfkelenerek ayağa kalktı ve şöyle dedi:

"*Madem öyle, ben en iyisi yürüyerek gideyim.*"

Enrique ölü gömücü ya da mezar kazıcı olarak adlandırılmaktan hoşlanmıyor. O mezarlığın kralı, tıpkı Arenales köyünün ölülerini gömen meslektaşı Fortunato Martínez gibi.

İkisi yıllardır krallıklarını sürdürüyorlar.

"*Ben ölülerime göz kulak oluyorum, ölülerim de bana,*" diyor ikisi de. Her sabah, çok erkenden, rüzgârın, yağmurun ya da eskiliğin devirdiği haçları kaldırıyor ve hiç hata yapmadan yerlerine dikiyorlar. Bir haçı yanlış ölünün üzerine saplamak affedilmez bir hata olurdu.

Son İstek

1853 yılının son sabahında, bir polis komiseri ve korkulan bir kelle uçurucu olan Ciriaco Cuitiño hesabı ödedi.

Birçok can borcu vardı.

Eli hiçbir zaman titrememişti ve son isteğini söylerken de sesi titremedi:

"*İplik ve su.*"

Ve sakince, yavaş yavaş, bu önemli vesilenin gerektirdiği şekilde pantolonunu gömleğine dikti.

Asilere ders olsun diye, Ciriaco'nun cansız bedeni Buenos Aires'in en önemli meydanlarından birindeki darağacında saatlerce sallandı.

Ama pantolon düşmedi.

Tetiklerde Müzik

Brezilya'nın kuzeyinde, toprağı kuru insanı sert Ceará'da, ölümün damgasıyla doğanlar vardır.

Toprağın ve insanların sahipleri en tehlikeli kişiyi ortadan kaldırmaya karar verince, işi bu konudaki becerisi kanıtlanmış, sırtında bir sürü kurbanın ahı birikmiş bir eşkıyaya verdiler.

Onu uyardılar:

"Çok zor olacak. Ona iyilik borcu olan yakın korumaları tarafından çok iyi korunuyor."

Ona sordular:

"Her şeye hazır mısın? Cesaretin var mı?"

Eşkıya onları hemen aydınlattı:

"Cesareti bilmiyorum. Alışkanlığım var."

Renkler

Bin yıl boyunca Meryem Ana dört kez renk değiştirdi.

Katledilen oğlunun yasını tutarken siyahlara büründü.

Sonra maviye geçti, maviden de altın rengine.

Papa IX. Pío'nun Günahsız Doğum dogmasını ortaya çıkardığı 1854'ten beri Meryem beyaz giyiyor. Beyaz, eline erkek eli değmeden Tanrı'nın annesi olmuş olan kadının saflığının rengi.

Şarkı Söyleyen Bedenler

Eskiden Avrupalı fatihleri çok ürküten bir gelenek Amerika kıtasının değişik selvalarında ve nehirlerinde hâlâ devam ediyor: Yerlilerin bedenleri rengârenk çıplaklıklar sunuyor.

Bedenler, tepeden tırnağa kırmızı, siyah, beyaz ya da maviye boyanmış arabeskler ve semboller sergiliyor.

Yerlilerin dediğine göre adımlarına kılavuzluk etsin ve törenlerini aydınlatsın diye tanrıların yaptığı eserler bunlar.

Boyalı bedenler ayrıca üzüntüye karşı güzelliğin aşıları.

Beden Günahtır

1854'te İngiliz yazar John Ruskin altı yıllık evliliğin ardından boşandı.

Karısı onun kocalık görevini hiçbir zaman yerine getirmediğini ileri sürdü, o ise karısında *canavarca bir anormallik* olduğunu söyleyerek kendini savundu.

Ruskin Victoria dönemi İngilteresi'nin en saygıdeğer sanat eleştirmeniydi.

Çizilmiş, boyanmış ya da yontulmuş sayısız miktarda çıplak kadın vücudu görmüştü, ama kasıkları kıllı bir kadını ne tuvalde, ne mermerde ne de yatakta görmüştü.

Gerdek gecesi karşılaştığı bu durum, apış arasındaki kılların keşfi, evliliğini bitirdi. Bütün vücutlarını sanki yüzleriymiş gibi sergileyen selvadaki zenci kadınlar için tipik bir şey olabilen, ama iyi yetiştirilmiş bir hanımefendiye hiç yakışmayan o *canavarca anormallik* doğanın bir ahlaksızlığıydı.

Kutsal Aile

Cezalandırıcı baba,
fedakâr ana,
itaatkâr kız,
dilsiz eş.

Tanrı'nın emrettiği, geleneğin öğrettiği ve yasanın mecbur ettiği gibi:

İtaat etmek için doğmuş olan
nineyi dövmüş olan
dededen dayak yemiş olan
babadan dayak yiyen bir oğul,

çünkü dün bugünün istikameti ve yaşanan her şey yaşanmaya devam edecek.

Ama herhangi bir yuvanın duvarına birisi şunları karalar:

Ben nefes almakla yetinmek istemiyorum.
Ben yaşamak istiyorum.

İlk Gençlik

İlk kez uzun pantolon giyeli çok olmamıştı ki bir gece, yasak saatlerde, dışarı çıkıp Montevideo Limanı'nın barlarında tek başıma dolaşmaya başladım.

Bir köşeyi dönünce, Yacaré Sokağı'ndan kulağıma inleme ve tokat seslerinin yankısı geldi.

Derin bir nefes aldım, cesaretimi topladım ve oraya gittim. Gördüm. Bir sokak lambasının ışığında, sırtı duvara dayalı ve kolları açık bir halde dayak yiyen bir kadın gördüm ve çekingen bir şekilde yaklaşıp adama şöyle dedim ya da demek istedim:

"*Bakın beyefendi, bu yaptığınız...*"

Sözlerimin muhatabı beni bir yumrukta devirdi.

Düştüğüm yerde kaburgalarımı tekmelerken biraz önce dayak yiyen kadın da ayakkabılarının topuklarıyla çivi çakar gibi kafama vuruyordu.

O ikisi yorulana dek ne kadar zaman geçtiğini bilmiyorum, ama bir süre sonra cezalandırmayı bıraktılar ve çekip gittiler; erkek çok önden yürüyordu, kadın da itaatkâr bir şekilde onun adımlarını takip ediyordu.

Birisi gelip beni kaldırana kadar orada öylece kaldım.

Orada bir ders almıştım.

Ama bu dersi hiçbir zaman öğrenemedim.

Zevk Bir Erkek Ayrıcalığıdır

Kadınların bacaklarının arasından kafasını uzatan şu küçük et parçası da ne oluyor? O ne işe yarıyor?

Bilim bu sorunun cevabını bir türlü bulamıyordu, ta ki klitorisin kadın anatomisinin bir kusuru olduğu tüm kesinliğiyle dayatılana dek.

1857'de İngiliz bilim insanı William Acton şu hükümde bulundu:

"Sağduyulu kadın sekste zevk aramaz. O sadece kocasına zevk ve çocuk vermeyi arzular."

Nitekim kadın orgazmının hayali bir şey olduğu ve kutsal annelik görevi açısından gerekli olmadığı daha o zamanlar kanıtlanmıştı.

Virtüözler

Bekâret tercihi yapmış olan din adamları cinsel hayatın normlarını dikte eden uzmanlardı.

1215 yılında, Kardinal Robert de Courçon şöyle hükmetti:

"*Dindar insan zevk almaktan tiksinti duyar, ama sağlıklı çocuklar doğurmak için bu tiksintiye katlanır.*"

Kilise tehdit ediyordu: Üç yüz günlük mecburi cinsel perhiz sırasında peydahlanmış çocuklar *ya cüzamlı ya da saralı* doğacaktı.

Cezalar

1953'te Lizbon Belediye Meclisi 69035 sayılı yönetmeliği yayınladı:

Kamusal alanlarda ve korularda günbegün karşılaşılan ahlaka ve adab-ı muaşerete aykırı yasadışı davranışlarda bir artış gözlenmesi üzerine, polis ve orman korucularının, ahlaka ve adab-ı muaşerete aykırı davranışlarını hayata geçirmek için gür yeşillikler arayan kişileri sürekli gözetime tabi tutmasına ve onlara karşı şu cezaların uygulanmasına karar verilmiştir:

1- El elin üstünde: 2,50 eskudos.
2- El o şeyin üstünde: 15,00 eskudos.
3- O şey elde: 30,00 eskudos.
4- O şey o şeyde: 50,00 eskudos.
5- O şey o şeyin arkasında: 100,00 eskudos.

Son paragraf: Dil o şeyde, 150,00 eskudos ceza, hapis ve fotoğraf.

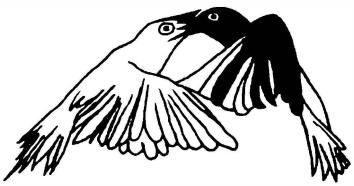
Beni Çok Öp

Öpücükbilimciler tutkulu bir öpücüğün yüz ve bedenin diğer bölgelerindeki otuz dokuz kası çalıştırdığını kanıtladılar.

Aynı zamanda öpücüğün grip, kızamıkçık, çiçek, verem ve başka hastalıkları geçirdiği de kanıtlandı.

Bilim insanları sayesinde, öpücüğün olimpik atletleri bitkin düşürebileceğini ve insan türünün en sağlıklı bireylerine dermansız hastalıklar bulaştırabileceğini de artık biliyoruz.

Ama bütün bunlara rağmen...

Başına Buyruk

En kadim seslere kulak verirsek, Havva Tanrı'nın Âdem'e sunduğu ilk kadın değildi.

Ondan önce başkası vardı. Adı Lilith'ti ve aslında kötü biri değildi, ama vahim bir kusuru vardı: Âdem'in hizmetinde yaşamaya hiç niyeti yoktu.

Tamamı kimliği meçhul erkek sanatçıların elinden çıkan resimler onu yarasa kanatlarıyla, yılanlarla sarmaş dolaş, belden aşağısı ateşlerde yanarken, yüzünde şeytani bir gülümsemeyle ve erkek kanına aç olarak gece krallığında çırılçıplak bir halde gösteriyorlar.

Lilith erkek dünyasında pek popüler değil.

Sebep belli.

Gastronomi Günlüğü

Chicheface Ortaçağ Fransası'nda halkın hayalgücünün yarattığı karakterlerden biri oldu.

Bu canavar, kocalarının buyruklarına asla karşı çıkmayan kadınları yiyerek besleniyordu.

Menüsündeki yegâne yemek buydu.

Bazı tarihçiler aksini söylese de, kocalarının sözünden çıkmayanların sayısı çok azdı.

O kadar azdı ki, zavallı Chicheface açlıktan öldü.

Suçlular

İsa'dan önce 5. yüzyılda Yunanistan'da yaşamış olan ilk kadın astronom Aglaonike büyücülükle suçlandı, çünkü tutulmaları önceden haber verebiliyor, ayı kaybedenin o olduğundan kuşkulanılıyordu.

Ondan asırlar sonra, 1322 yılının Ağustos ayında Jacoba Felice Paris'te mahkeme önüne çıkarıldı. O hastaları iyileştiriyordu; bu yasal olarak kadınlara yasaklanmış, sadece bekâr erkek doktorlara tanınmış bir haktı.

Lanetli Kadın

Şili'nin en güzel kadını Catalina de los Ríos y Lisperguer, nam-ı diğer La Quintrala, büyücülük yapmakla, babasını zehirlemekle, sevgililerini bıçaklamakla ve serflerine işkence etmekle suçlandı.

Ama suçlarının en korkuncu başkaydı: O kızıl saçlı doğmuştu. Uzun saçları cehennem alevlerinden yapılmıştı ve benleri şeytanın fabrikasının iziydi.

1665'te öldü. Kendisine miras kalmış muazzam serveti, toprakları ve köleleri sayesinde af satın alabildi ve böylece Engizisyoncuların hazırladığı odun ateşinde yakılarak ölmekten kurtuldu.

Love Story

Dünya bahçelerinin güzellik kraliçesi orkide aşkı çağırır ve aşk da gelir.

Aşk niyetinin ciddi olduğuna yeminler eder, orkideyse onun rüyalarının arısı, hayatının sineği, arzuladığı kelebek olduğunu zanneder ve derin nefes alır, çünkü en sonunda bir yuva kurabilecek ve annelerine tıpatıp benzeyen güzelim böcekçikleri dünyaya getirebilecektir.

Ama bu ebedi aşk otuz saniye sürer. Sevgili evlilik hayatının monotonluğundan sıkılır, gözde nektarının bu orkidede bulunmadığını anlar ve poleni alıp başka çiçekler aramaya gider, çiçekten çiçeğe uçar, çiçeğin içine girer ve sonra yine kaçar.

Aldatılan orkide umudunu kaybetmez.

Beklemeye devam eder.

Orkidelere âşık olan Charles Darwin bu hüzünlü hikâyeyi tamamen bilimsel terimlerle, türlerin kökeniyle ilgili meşhur eserini yayınladıktan üç yıl sonra anlattı.

Bitler

Panama'da şöyle dendiğini işittim:

"*Onlar pistir. Bitlidirler. Yerliler pistir.*"

Ayna gibi denizi ve beyaz kumlu adaları olan San Blas Takımadaları'nda bunun doğruluğunu teyit ettim, ama yok hayır: Kuna yerlileri bitli, ama o kadar sık ve öylesine coşkuyla yıkanıyorlar ki, o günlerde kendimi aralarında pislikler kralı olarak taçlandırdım.

Ama yıkanırken su kafalarına ulaşmıyor. Sevdikleri kişinin kafasına atlasınlar diye, yerliler bitleri kafalarında canlı olarak muhafaza ediyorlar.

Geleneğin buyruğuna bakılırsa, seni seven kişi sevgisini kanıtlamak için bu minicik şeytanların fırtınasından seni kurtarmalıdır.

Örümcekler

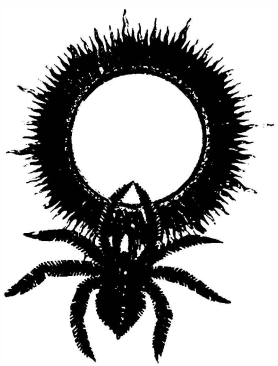
Sabaneta köyünde ona *Örümcekçi* diyorlardı, çünkü sokaklarda örümceklerini satarak dolaşıyordu:

"Dişleri olmayan yaşlı kadınlar için sıcacık örümcekler!"

"Güzel kızlar için lezzetli örümcekler!"

Ama o çocuğun sattığı örümcekler tüylü bacaklı değildi, kimseyi ağlarıyla yakalamıyorlardı, kimseyi zehirlemiyorlardı ve seviştikten sonra erkeklerini yeme gibi bir kötü alışkanlıkları yoktu.

Hugo Chávez'in ninesinin, torunu satarak aile bütçesine katkıda bulunsun diye papaya suyuyla yaptığı şekerlemelere neden böyle dendiğini kimse bilmiyor.

O Ense

1967'de, ölüm mangaları, yani üniformasız askerler ülkede korku saçarken, Guatemala'da bir süre bulundum. Kirli bir savaştı: Kuzey Amerikalı ordu onu Vietnam'da tecrübe etmişti ve şimdi de ilk Latin Amerikalı laboratuvarında, Guatemala'da öğretiyordu.

Selvada, o korku salıcıların en nefret ettikleri düşmanlarını, gerillaları tanıdım.

Onların bulunduğu dağlara, tüm kontrollerden kurnazlıkla kurtulan bir kadının arabasında ulaştım. Onu ne gördüm ne de sesini duydum. Üstüm tepeden tırnağa örtülüydü ve bir el hareketiyle arka kapıyı sessizce açıp dağın içlerine doğru takip etmem gereken gizli patikayı bana gösterene dek, üç saatlik yolculuk boyunca tek kelime etmedim.

Yıllar sonra adının Rogelia Cruz olduğunu, gerillayla işbirliği yaptığını ve Albay Máximo Zepeda ve bütün birliği tarafından binlerce kez tecavüz edildikten ve sakat bırakıldıktan sonra bir köprünün altında bulunduğunda yirmi altı yaşında olduğunu öğrendim.

Sadece ensesini görmüştüm.

Hâlâ da görmeye devam ediyorum.

O Gözler

Cesare Pavese şöyle yazmıştı:

Ölüm gelecek ve senin gözlerinle bakacak.

1950 yılının bir yaz gecesi gelip onu Torino'daki bir otelde buldu.

Ölümü gözlerinden tanıdı.

O İnatçı Ses

Alicante'nin o köyündeki fabrikanın sireni her gün öğleden sonra saat tam ikide çalıyordu. Joaquín Manresa da saat tam ikide köşede dikilip bekliyordu.

İşte, o sırada, yüzünü rüzgâra vermiş, pedal çevirerek, aynı saatte işten çıkan onca işçi kadının arasında o biricik kadın beliriyordu. Joaquín'in gözü diğerlerini görmüyordu.

Kimseyle kararlaştırılmamış bu randevuya o hiç geç kalmadı, ama kadın bisikletini hiçbir zaman durdurmadı.

Joaquín onun ismini asla öğrenemedi.

Onca yıl sonra, Alicante'deki köyünden çok uzakta, başka bir haritaya, başka bir dile, başka bir ülkeye ait Porto'nun sokaklarını arşınlıyordu ki, birden o eşi benzeri olmayan fabrika sirenini, otuz iki yıl önce her günün en önemli anını haber vermiş olan o cırtlak, çirkin sesi bir kez daha duydu.

Köşeye dikilip bekledi.

Kimse geçmedi.

Kimse yoktu.

Siren şaşırmıştı.

O gün 1 Mayıs'tı.

Çift Kavgaları

Ay ile güneş birlikte yaşıyor ve çok iyi anlaşıyorlardı; ta ki güneş ayı şafak yıldızıyla tutkulu bir biçimde öpüşürken yakalayana dek.

Güneş aya vurdu. Mapuçelerin dediğine göre cezalandırmanın yara izleri ayın bedeninde hâlâ görünürken, ayın gümüş gözyaşlarından da yerlilerin gümüşçülük sanatı doğdu.

Bir daha da asla birlikte yaşamadılar. Güneş çıktığında ay gidiyor. Ay göründüğünde güneş saklanıyor.

Aile Kavgaları

Köy hekimi Roberto Bouton, Uruguay kırlarından bir sürü ses topladı.

Bu Canuto adında oduncu, çoban ve tarım işçisi birinin hayata vedası oldu:

"Bakın Doktor. Mevzu şu ki ben yetişkin bir kızı olan dul bir kadınla evlendim. Babam gelip o kızı görünce ona âşık oldu ve onunla evlendi. Böylece babam benim damadım oldu ve üvey kızım da bir anda üvey anneme dönüştü.

Karımla benim bir oğlumuz dünyaya geldi ve bu çocuk babamın kayınçosu ve benim amcam oldu. Daha sonra kızım da bir oğlan doğurdu ve bu oğlan benim hem kardeşim hem de torunum oldu.

Söylediklerimi takip edebiliyor musunuz, Doktor? Bütün bunların biraz karmaşık olduğunu kabul ediyorum, ama özetlemek gerekirse ben en sonunda karımın hem kocası hem de torunu oldum. Bu böyle devam etti, ta ki talihsiz bir günde, Doktor, şunu fark edene kadar: Ben kendimin dedesi olmuştum!

Düşünebiliyor musunuz? Dayanılmaz bir durum. Bunları size anlatıyorum çünkü siz doktorsunuz ve çok bilge birisiniz."

Farkındalıklar

Telefon çaldı.

Aksanı başkasıyla karıştırmak imkânsızdı ama sesi tanıyamadım.

Ondan haber almayalı uzun zaman olmuştu. Ben sürgüne gittiğimde Montevideo'da kalan o arkadaş hakkında hiçbir şey bilmiyordum.

"*Gelsene,*" dedim ve Katalan sahili boyunca Calella de la Costa'ya kadar çalışan trenin saatlerini söyledim.

İstasyona doğru yürürken paylaştığımız bazı anıları hatırladım.

Arkadaşım fazla değişmemişti, yüzünde de aynı içten gülüş vardı.

Köyün sokaklarında dolaştık.

Bir şey söylemedi, ta ki en sonunda dişlerinin arasından şu yorumu yapana dek:

"*Ne çirkin!*"

Sessizlik içinde yürümeye devam ettik.

Birinin bunu söylediğini ilk kez duymuştum. Belki de yine ilk kez bunun doğru olduğunu fark ettim.

İçim sızladı.

İçim sızladığı için şunu fark ettim ki ben içinde yaşadığım köyü seviyordum.

Taksici

Yıllar önceydi, Stockholm'e ilk kez gitmiştim.

İlk kez de bir İsveç taksisine binmiştim.

Taksici araçtan sanki at arabasından inen biri gibi indi, bana kapıyı açtı, ücreti tahsil etti ve tüm nezaketiyle bana para üstünü takdim ettikten sonra hafif bir reveransla vedalaştı.

Hava her zamanki gibi çok soğuktu ve şunu itiraf ediyorum ki bunca gereksiz fedakârlık bana hiç adil gözükmedi.

Akşam bunu dostlarıma da söyledim.

İsveç'te sosyalist bir hükümet yok muydu? Efendiler ve uşaklar zamanından kalan bu davranışlar da ne demek oluyordu?

Sustular.

Ardından bir aziz sabrıyla bana taksicinin, çalışanları korumak için çıkarılmış sosyalist bir yasanın gereğini yerine getirdiğini açıkladılar.

Her yolculuğun ücretini tahsil etmek için taksici araçtan çıkmak zorundaydı. Böylece hiç farkında olmadan jimnastik yapıyordu. Sokaktaki bu kısa adımlar onun kan dolaşımını düzenliyor, kaslarını hareket ettiriyor ve akciğerlerini çalıştırıyordu.

Yasa yürürlüğe girdiğinden beri taksicilerin mesleki hastalıkları kökten azalmıştı.

Yeni Doğan Kız Bebek

2013 Nisan'ının son gününde Galulú Guagnini Caracas'ta doğdu.

Baba, Rodolfo, durumu açıkladı:

"O bize her şeyi yeni baştan öğretmek için geldi."

Afrodit

Catalina ile Felipe denizi keşfedeli henüz çok az zaman olmuştu ama onları sudan çıkarabilecek bir güç yoktu. Kalıplar, kürekler ve kovalar unutulmuş bir halde kumların üzerinde yatarken, onlar günlerini dalgaların üzerine atlayarak geçiriyorlardı.

Bir akşam anlattım:

"Bir zamanlar Afrodit adında bir kadın vardı. O köpükten doğmuştu. Bana öyle geliyor ki siz de."

Ertesi sabah dalgalardan gelen gürültüyü işittim.

Onlardı ve köpüğe sesleniyorlardı:

"Anne!"

Lilario

Senyorita Lila Rodríguez tarafından beş-altı yaşlarındayken söylenmiş cümleler:

"Marslılar gökyüzünde neden gözükmüyorlar?"

"Annesinin karnındayken bebeğin oyuncakları var mı?"

"Tehlike altındayım! İki karınca bana bakıyor!"

"Harflerden U'yu tercih ediyorum, çünkü gülüyor."

"Işığı niye açtın, anne? Karanlığın ışığını neden söndürdün?"

"Kendi kulağımı ısırmak istiyorum, ama yapamıyorum!"

"Sana bir şey söyleyeyim mi? Ben hep olmadığım yerde olmak istiyorum."

"Ben büyüyünce çocuklarım olmayacak çünkü onlar insanın canına okuyorlar."

"Bu kurabiyeleri yarın için istiyor muyum? Tabii ki istiyorum. Geleceğin karnı aç."

"Noel Baba gerçekten var, çünkü ben var olmasını istiyorum."

Mucit

Manuel Rosaldo enjeksiyonunu icat ettiğinde okul hayatına başlayalı çok olmamıştı.

Bu enjeksiyon kalçaya tatbik ediliyor ama etkisini kafada gösteriyordu. Dünyanın gizemlerini araştırırken insanlığın binlerce yıldır biriktirdiği tüm bilgileri kafanın içine yerleştirmek için tek bir enjeksiyon yeterliydi.

Bu icat mucit çocuk için çok iyiydi, çünkü bu sayede daima tatili yaşayabilecekti; ama aynı zamanda anne babalar ve öğretmenler için de çok kullanışlı olduğu su götürmez bir gerçekti, zira enjeksiyon yoluyla her şeyi çoktan öğrenmiş çocuğa bir şeyler öğretmek için zaman kaybetmek zorunda kalmayacaklardı.

İnsanlığın diğer büyük icatları karşısında olduğu gibi, bu pedagojik devrimi de kimse ciddiye almadı.

Çocuklar İsim Veriyor

Bunlar, Kolombiya'nın Antioquia bölgesindeki okullarda nesneleri adlandırmayı öğrenen çocukların sesleri ve Javier Naranjo'nun da aralarında bulunduğu öğretmenler tarafından derlendiler:

Ağız: *Tanrı onu çiğnemek için yarattı, ama konuşmak için kullanılıyor.*

Yağmur: *O İsa, ama işeyen İsa.*

Şeytan: *En geveze olan.*

Mesafe: *Birisi diğerinden uzaklaştığında oluşan.*

Ruh: *Ölümde de yaşayan ikinci beden.*

Savaş: *Bir parça toprak ya da barış için insanların birbirini öldürmesi.*

Kilise: *İnsanların Tanrı'yı bağışlamak için toplandıkları yer.*

Ay: *Gecenin bize verdiği şey.*

Evren: *Yıldızların evi.*

Orada, Çocukluğumda

5 ya da 6 Ocak gecesiydi.

Ayakkabılarımın içine bir mektup bıraktım ve onların yanına da, dünyanın doğusundan gelecek bitkin develer için birkaç avuç çimenle birkaç bardak su.

Bütün gece gözümü kırpmadım. Arada sırada, devasa yükleri sırtlanmış develerin ayak seslerini işitiyor ve üç müneccim kralın gölgesini hayal ediyordum.

Güneş doğar doğmaz yataktan fırladım ve koşa koşa, kralların bana getirdiği oyuncakları bulmaya gittim.

Birkaç ay sonra okula başladım.

Teneffüs saatinde, sınıf arkadaşlarımdan bir tanesi beni bilgilendirme nezaketini gösterdi:

"Sersem. Müneccim kralların aslında anne baba olduğunu daha öğrenemedin mi?"

Tepki vermekte zorlandım. Öfkeden kudurmuş bir şekilde gerçekliğe geri dönünce onu köşeye sıkıştırdım ve ağlatana kadar vurdum.

Müdire beni kovdu.

Affedilip geri döndükten sonra, bir daha bu tehlikeli konuyu açan olmadı.

Yaşam Yolu

Adı Rama ve Hindistan'ın güneyindeki küçük bir köy olan Tenali'de çalışıyor.

Kendi yaşam yolunu keşfettiğinde henüz küçük bir çocuktu.

Tanrıça Kali'nin tapınağına gitti.

Küçük Rama Tanrıça'nın ayaklarına kapanıp onu öven bir ilahi söyledi, ama tam o sırada yakalandığı gülme krizinden kurtulamadı.

Bu Tanrıça'nın hiç hoşuna gitmedi.

Onun bin tane suratı var ve bin tane ağzıyla ondan açıklama talep etti.

Çocuk itiraf etti:

"Benim sadece bir tane burnum var, ama her üşüttüğümde sürekli burnumu temizleyip durmak bana zor geliyor. Sen bin tane burnunu nasıl temizliyorsun?"

Tanrıça onu ebedi kahkahaya mahkûm etti. Şimdi hayatını bundan kazanıyor.

O Soru

Majfud ailesi Uruguay askeri diktatörlüğü tarafından baskı altına alınmış, bireyleri hapis, işkence ve aşağılamalara maruz kalmış, ellerinde avuçlarında ne varsa hepsi gasp edilmişti.

Bir sabah, çocukların eski bir öküz arabasında oynadıkları sırada bir silah sesi duyuldu. Uzaklardaydılar, ama silah sesi Tacuarembó'nun kırlarını aştı ve işte o zaman, kim bilir nasıl, kim bilir neden, sesin çok sevdikleri Marta teyzenin yatağından geldiğini anladılar.

Ailenin en küçüğü Nolo, o sabahtan beri herkese ve kendi kendine şu soruyu soruyor:

"*Eğer ölmek zorundaysak, neden doğuyoruz ki?*"

Abisi Jorge ona yardım etmeye çalışıyor.

Bir cevap arıyor.

Yıllar, tren camının önünden geçen ağaçlar gibi geçiyor ve Jorge hâlâ o soruya cevap aramaya devam ediyor.

Yağmur

Yeryüzünün ve gökyüzünün tüm müzikleri arasında, yukarıdan ve aşağıdan dinlediğim tüm müzikler arasında yağmurun tek başına verdiği konser benim için hepsinden önce gelir.

Evimin tavan penceresinde ne zaman çalmaya başlasa, onu bir ayindeymiş gibi dinlerim.

Bulutlar

Geceleri, kimsenin onları görmediği sırada, bulutlar nehre inerler.

Nehrin üzerine eğilip daha sonra toprağın üzerine yağmur olarak yağacak olan suyu alırlar.

Bazen, tam iş üstündeyken, suya düşen bulutlar olur ve nehir onları alıp götürür.

Sabah olduğunda, düşen bulutların geçişini herkes görebilir.

Onlar pamuktan gemicikler gibi, gökyüzüne bakarak suların üzerinde ağır ağır ilerlerler.

Tuhaf Nehir

İç, çok iç bölgelerden gelmiş, Piriápolis Plajı'nda hiç bulunmamış, aslında hiçbir plajda bulunmamış, hayatlarında deniz görmemiş çocuklardılar.

En çok ayaklarını ıslatmaya cüret ediyorlardı, ama hiçbiri dalgaları kıramıyordu.

Korkuyu yenmek için, çocuklardan biri, içlerindeki en bilmişi, denizin ne olduğunu açıkladı:

"Bu tek kıyısı olan bir nehir."

Ateşin Yolları

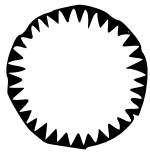
Eski, çok eski zamanlarda çiçeklerin taç yaprakları yoktu ve pampada da sığır çobanları değil dinozorlar vardı.

Çok zaman sonra ateş geldi.

O zamandan beri ateş bizi karanlıktan ve soğuktan kurtarıyor. Bir yandan yeryüzündeki görevlerini yerine getirirken, aynı zamanda dumanı yukarıya, gökyüzüne, tanrıların mekânına doğru gönderiyor.

Bana Michoacán'da anlattıklarına göre duman tanrıların gıdasıymış.

Yoksa tanrılar sigara mı içiyorlar?

Ay

Ay yeryüzünü ziyaret etme arzusuyla yanıp tutuşuyordu.

Uzun süre tereddüt ettikten sonra kendini aşağıya bıraktı.

Sadece kısa bir süreliğine gelmişti ama gökyüzüne dönüş yolculuğuna başladığı sırada bir ağacın dal ve yapraklarına takılı kaldı.

Ay bu dallar hapishanesinden asla kurtulamayacağını düşündü ve kendini korkunç derecede yalnız hissetti, ama tam o sırada, şansına selvanın derinliklerinden bir kurt çıktı ve bütün gece onunla oynadı: Onu burnuyla okşadı, beyaz göbeğini gıdıkladı ve ona hepsi kötü olmayan fıkralar anlattı.

Gün ağarmadan az önce, kurt onun dallardan kurtulmasına yardım etti ve ay yukarıya doğru gökyüzünde uzaklaştı.

Ama tek başına gitmedi: Kurt bu paylaşılmış geceyi hiçbir zaman unutmasın diye onun gölgesini çaldı.

İşte bu yüzden kurt ulur.

Çaldığı gölgeyi ona geri versin diye aya yalvarıp durur.

Ay onu duymazdan gelir.

Deniz

Helena, ayaklarının dibinde açılan ve gözleriyle ciğerlerini istila eden denizin karşısında saatlerdir ya da yıllardır oturuyordu.

Oradan ayrılmak ona zor geliyordu.

Bir daha asla gitmemek için giderken denize küçük tekerlekler takıp onu da yanında götürdü; sanki gölgesiymiş gibi, zira deniz de onun gibi güneş ve tuzdan yapılmıştı.

Öyküler Anlatıyor

Carlos Bonavita bana her zaman şunu söylüyordu: *"Eğer şu yürüyerek yol yapılır sözü doğruysa, senin Bayındırlık Bakanı olman gerekirdi."*

Kendilerini Montevideo'nun sahillerinde, La Plata Nehri'nin kıyılarında yürümeye bırakmak ayaklarımın çok hoşuna gider. 1956'da Antonio de Léon Pinelo Madrid'de onun cennetin dört nehrinden biri olduğunu yazdı. Sanırım birazcık abarttı, ama şu bir gerçek ki, benim çocukluğumda o nehrin suları, en azından benim hatıramda, berraktı.

Aradan yıllar geçti ve deniz kadar geniş o nehrin suları artık berrak değil, ama ben doğduğum topraktaki yürüyüşlerim esnasında kıyılarında dolaşmaya devam ediyorum.

Ben yürürken, benliğimin derinliklerindeki sözcükler de yürüyor ve anlatmak istedikleri hikâyeleri anlatmak için başka sözcükler arıyorlar.

Sözcükler, tıpkı dünya üzerinde dolaşan gezgin ruhlar gibi hiç acele etmeden ve güney göklerinde kendilerini arada sırada yavaşça aşağıya bırakan kimi uçarı yıldızlar gibi yürüyorlar.

Sözcükler nabız atışı ritminde yürüyor. Bugünlerde tamamen bir tesadüf eseri, Türkçede *yürümek* ve *yürek* sözcüklerinin aynı kökten geldiğini öğrendim.

Birkaç yıl oluyor, Katalan sahilindeki sürgün yıllarımda, sekiz ya da dokuz yaşlarında ve eğer yanlış hatırlamıyorsam Soledad adındaki bir kızın ufuk açıcı yorumunu dinledim.

Benim gibi sürgün olan anne babasıyla birlikte bir iki kadeh içki içtiğimiz sırada beni kenara çekip sordu:

"Peki siz ne yapıyorsunuz?"

"Şey...ben... yazıyorum."

"Kitap mı yazıyorsun?"

"Şey... evet."

"Ben kitapları çok sevmem," dedi.

Beni bu şekilde ringin iplerine yapıştırdıktan sonra nihai darbeyi indirdi:

"Kitaplar hareketsizdir. Ben şarkıları severim, çünkü şarkılar uçar."

Tanrı'nın o meleğiyle karşılaşmamın ardından şarkı söylemeyi denedim. Ama asla başaramadım; duştayken bile. Ne zaman şarkı söylemeye kalksam komşular, susturun şu köpeği diye bağırıyorlar.

Jorge Ventocilla'yı tanımıyorum. Daha doğrusu şahsen tanımıyorum, ama benim kitaplarım onun dostu ve onlar vasıtasıyla ben de.

Jorge, *Aynalar* yayınlandığında, Panama'da tanınmayan bu kitabın elden ele dolaşmayı hak ettiğine hükmetti.

Birikimi çok yüksek bir miktar değildi, ama bir delilik anında bütün parasını *Aynalar*'ın nüshalarını satın almak için kullandı ve onları kafelere, mağazalara, kuaförlere, büfelere, akla gelebilecek her yere, içinde yazılı bir uyarıyla birlikte bıraktı:

Bu ücretsiz ve gezgin bir kitaptır. Onu okuduktan sonra başka birine verin.

Böyle devam ediyor.

Şehrazat'ı tanıma şansına erişemedim.

Anlatma sanatını Bağdat saraylarında öğrenmedim.

Montevideo'nun eski kafeleri benim üniversitelerim oldu.

Bildiklerimi bana isimsiz öykü anlatıcıları öğretti.

Aldığım kısa süreli (çünkü lise birden öteye gidemedim) resmi eğitimde çok kötü bir tarih öğrencisi oldum. Ama kafelerde geçmişin şimdiki zaman olduğunu ve hatıranın şimdiye dönüşmek için dün olmayı bırakacak şekilde anlatılabileceğini keşfettim.

Kayıp zamanı bulmak için kafelerde toplanan hayranlık uyandırıcı palavracılar benim öğretmenlerim oldular.

Genellikle davetsizce aralarına karıştığım arkadaş gruplarında hayatımda duyduğum en güzel öykülerden birini dinledim. Yirminci yüzyılın başlarında, ülkemin çayırlarındaki atlı çobanlar savaşı döneminde geçiyordu, ama anlatıcı öylesine sürükleyici bir biçimde anlatıyordu ki hepimizi alıp öykünün yaşandığı yere götürmeyi başarıyordu.

Bizi bir çarpışmanın ardından ölülerle dolu savaş alanında dolaştırıyordu.

Ölülerin arasında yatan yakışıklı delikanlı bir melekti ya da en azından meleğe benziyordu.

Alnında kan kırmızısına boyanmış beyaz bir bant vardı.

Bandın üzerinde şöyle yazıyordu: *Vatan ve onun için.*

Mermi tam *o* harfinin içine isabet etmişti.

Anlatı sanatındaki ustalarımdan birinin adı Rolendio Martínez'di.

Zannedersem okuma yazma bilmiyordu.

Onu tanıdığımda yaklaşık yüz yaşındaydı ve şöyle diyordu:

"Benim yaşım yok. Ben artık ne yılları sayıyor ne de saat kullanıyorum."

Çok eski zamanlardaki dostlarından sevgi dolu bir şekilde ama onları hiç parlatmadan bahsediyordu:

"Evet, o iyi birisiydi. İyiydi. Ama sadece iyi biri işte."

Savaş hakkında konuşmadan önce, işe aydınlatarak başlıyordu:

"Ben geçmişiyle yaşayan bir ihtiyar değilim; ama o sahne gözümün önünden hiç gitmiyor."

Çok uzak geçmişteki çocukluğuna ait görüntüler hiç silinmeyecek şekilde zihnine kazınmıştı ve onları görmeye devam ediyordu.

Bazı atlılar çocuk gözlerinin önünden rüzgâr gibi geçmişlerdi. Gırtlağı kesilmiş biri vardı, onun görüntüsü hâlâ zihnindeydi, bir kulaktan diğerine kadar uzanan kesikten durmadan kan fışkırıyordu.

"Talihsiz adam atını kaybetmişti ve öldüğünün farkında değildi, elini kolunu sallayarak düşe kalka yürüyordu."

Aradaki duvarları yıkmak için *Gölgede ve Güneşte Futbol* adlı kitabımı yazdım. Okuma fanatiklerinin futbol korkularını, futbol fanatiklerinin de kitap korkularını yenmelerine yardımcı olmak istedim. Ama bundan fazlasını hiçbir zaman düşünmedim.

Ne var ki, Meksikalı federal milletvekili Víctor Quintana'nın anlattığına göre, bu kitap onun hayatını kurtarmış. Quintana 1977 yılı ortalarında, kirli işlerini ortaya çıkardığı için onu ceza-

landırmak isteyenler tarafından tutulan kiralık katiller tarafından kaçırılmıştı.

Katiller onu bağlayıp yüzükoyun yere yatırmışlar, öldüresiye tekmeliyorlarmış ve nihai darbeyi indirmeden önce verdikleri son molada, futbol üzerine bir tartışmaya tutuşmuşlar. Bunun üzerine, diriden ziyade ölü olan Víctor da kaşığını çorbaya daldırıp benim kitaptan hikâyeler anlatmaya başlayınca, anlattığı her hikâye karşılığında –bin bir gecelik yaşamın her bir gecesi için bir masal anlatan Şehrazat misali–, yaşam dakikaları kazanmış.

Saatler ve hikâyeler geçmiş.

En sonunda katiller onu terk edip gitmişler; eli kolu bağlı, dövülmüş olarak ama canlı bırakmışlar.

Giderken şöyle demişler: "*Seni sevdik.*"

Ve mermileriyle birlikte oradan çekip gitmişler.

Zamanın Ağızları'nda 1967 yılında Kolombiya'nın en büyük stadyumunda yaşanmış bir hikâyeyi anlattım.

İğne atsan yere düşmeyecek, heyecanın dorukta olduğu bir gün. Bogota'nın en önemli iki takımı, Millonarios ve Santafé arasındaki maçta şampiyon belirlenecektir.

Santafé'nin golcüsü Omar Devanni bu süper derbinin son dakikasında ceza sahası içinde düşer ve hakem de penaltıyı çalar.

Gerçekte Devanni'nin ayağı yere takılmıştır: Kimse ona vurmamış, hatta sürtünmemiştir bile. Hakem yanlış düdük çalmıştır, ama stattaki o kükreyen kalabalığın önünde geri adım atması mümkün değildir.

O olmayan penaltıyı Devanni kullanır. Topu çok büyük bir dinginlikle, rakip kalenin çok ama çok uzağına atar.

Bu yürekli davranışı onun sonunun başlangıcı olur ama aynı zamanda da ona her sabah aynanın önünde kendi yüzüne bakabilme hakkını verir.

Birkaç yıl sonra, Alejandro Amorín adındaki tanımadığım birinden bir mektup aldım: Devanni artık futboldan uzaklaşmıştı ve Karayip sahilinin bir taraflarında bir büfe işletiyordu. Alejandro ona o olayı sormuştu. İlk başta Devanni hatırlamadığını söylemişti. Ardından öyle bir şeyin yaşanmış olabileceğini söylemişti, kim bilir, belki de o penaltıyı kötü kullanmıştı, *ayağımdan öyle çıktı, kötü vurdum, istemeden oldu, futbolda olur böyle şeyler...*

Sanki çok saygıdeğer biri olmaktan özür diler gibi.

Zamanın Ağızları'ndan başka bir hikâye. Her yıl ekim ayının belli bir günü Mirta Colángelo'nun evindeki telefon çalıyordu:

"Merhaba, Mirta. Benim, Jorge Pérez. Seni neden aradığımı tahmin ediyorsundur. O şişeyi bulalı bugün on altı yıl oldu. Seni, her zamanki gibi, bunu kutlamak için arıyorum."

İşini ve yaşama arzusunu kaybetmiş haldeki Jorge, Rosales Rıhtımı'nın kayalıkları arasında mutsuzluğunu gezdirdiği sırada Mirta'nın öğrencilerinin her yıl denize bıraktıkları donanma gemilerinden birini bulmuştu. Her şişenin içinde bir mektup vardı.

Jorge'nin bulduğu şişenin içindeki ıslak ama hâlâ okunabilir haldeki mektup şöyle diyordu:

"Benim adım Martín. Sekiz yaşındayım. Suyun yollarında bir arkadaş arıyorum."

Jorge onu okudu ve bu mektup onu yaşama döndürdü.

Aşkın ve Savaşın Gündüz ve Geceleri Karl Marx'ın yaydığı iyimserlikten ötürü çok sevdiğim bir cümlesiyle başlıyor:

Çürüme, doğada olduğu gibi tarihte de yaşamın laboratuvarıdır.

Kitap Almancaya çevrildiğinde, Marx'ın eserini baştan sona çok iyi bilen çevirmen, hiç hatırlamadığı ve hiçbir kitapta bulamadığı bu cümleyi nereden çıkardığımı sordu.

Şunu açıklığa kavuşturmam gerekiyor ki, ben dört büyük destanın şu an hayatta olan az sayıdaki kahramanından biriyim: İncil'i başından sonuna kadar okudum; *Kapital*'in tamamını okudum; Los Angeles şehrini başından sonuna yürüyerek geçtim; aynı şekilde, Meksiko'yu da yürüyerek geçtim. O sözün *Kapital*'den olduğunu sanıyordum ve ben de aradım, aradım, ama bulamadım. Büyük sakallı Alman'ın diyalektik düşüncesinin o mükemmel sentezine hafızamın ihanet etmediğine emindim ve çevirmene şöyle cevap verdim:

"Cümle Marx'ın, ama onu yazmayı unutmuş."

1970'te, *Latin Amerika'nın Kesik Damarları*'yla Küba'daki Casa de las Américas'ın yarışmasına başvurdum ve kaybettim. Jüriye göre kitap ciddi değildi. 70'te sol düşünce hâlâ ciddiyeti can sıkıntısıyla özdeşleştiriyordu.

Kesik Damarlar daha sonra yayınlandı ve onu yasaklayan diktatörlerce övgülere boğulma şansına erişti. Gerçek şu ki saygınlığı oradan geliyor, çünkü o zamana dek hiç satmamıştı, akrabalarım bile gidip satın almıyorlardı.

Ama militarist çevrelerde elde ettiği başarının etkisiyle, kitap giderek daha çok ilgi çekmeye başladı ki bunun yegâne istisnası,

diktatörlüğün ilk altı ayı boyunca askeri hapishanelere serbestçe girmesine izin verilen kendi ülkem Uruguay. Bu çok tuhaf, zira Akbaba Planı'nın yürürlükte olduğu o yıllarda, diktatörlükler farklı Latin Amerika ülkelerinde birbirine çok benzeyen –neredeyse tıpatıp aynı– özelliklerle çoğalıyor ve hepsi aynı şeyleri yasaklıyorlardı.

Uruguaylı sansürcüler ismine bakınca bir anatomi kitabının karşısında olduklarını zannettiler ve tıp kitapları yasak değildi.

Hatalarından dönmeleri çok sürmedi.

Benim gibi Uruguaylı ve benim olmayı çok istediğim gibi futbolcu olan James Cantero 2009 yılında bana bir mektup yazdı.

Onu tanımıyordum.

Bana verecek bir şeyi olduğunu söyledi.

Kesik Damarlar'ın eski bir baskısı.

Kitabı ona yıllar önce, El Salvador ordusundaki bir yüzbaşı vermişti.

Kitap James'e ve onun futbol maceralarına eşlik ederek dünyanın yarısını gezmişti.

"*O seni aradı. O seni bekliyordu,*" dedi bana kitabı verirken.

Bir mermi kitabı delip geçmiş, ölümcül bir yara açmıştı: Kapakta ve arka kapakta birer delik vardı.

Yüzbaşı kitabı 1984 sonlarında, Chalatenango çarpışmasında öldürülen çok sayıdaki gerilladan birinin sırt çantasında bulmuştu.

Çantada başka hiçbir şey yokmuş.

Yüzbaşı onu neden aldığını ve neden sakladığını hiçbir zaman bilememiş. Aynı şekilde James de, bir çeyrek asır boyunca onu ülke ülke neden yanında taşıdığını açıklayamadı.

Netice itibarıyla kitap onca dolaştıktan sonra bana ulaştı.
Ve şimdi benim ellerimde.
O isimsiz delikanlıdan geriye kalan yegâne şey o.
Kurşunlanan bu kitap onun bedeni.

Aynalar'da az bilinen ya da hiç bilinmeyen hikâyeleri anlattım.

Onlardan biri 1942 yılında İspanya'da yaşanmıştı. Francisco Franco'nun Ulusal Başkaldırı adını verdiği hareketi İspanyol Cumhuriyetinin canına okuyan adi bir askeri darbeden başka bir şey değildi.

Muzaffer diktatörlük, Matilde Landa adında hapis yatan bir kadının şeytani fikirlerinden duyduğu pişmanlığı kamuoyu önünde dile getireceğini ve hapishanede kutsal vaftiz töreni alacağını ilan etti.

Tören baş davetli olmadan başlayamıyordu. Matilde ortadan kaybolmuştu.

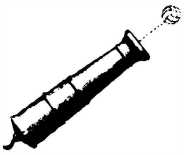
Matilde çatıdan aşağıya atladı ve bedeni hapishanenin avlusunda bir bomba gibi patladı.

Gösteri kesintiye uğramadı. Piskopos paramparça bedeni vaftiz etti.

Aynalar baskı aşamasındayken yayınevinde çalışan ve hata avlama işini tamamlamış olan düzeltmenden bir mektup aldım.

Bu bilgiyi nereden bulduğumu soruyordu. Bütün veriler doğruydu, ama o bunları sadece aile içindeki anlatılardan biliyordu.

Matilde Landa onun teyzesiydi.

Torunum Catalina on yaşındaydı. Buenos Aires'te sokakta yürürken birisi yanımıza yaklaştı ve benden kitaplarımdan birini (hangisi olduğunu hatırlamıyorum) imzalamamı istedi.

Ve ikimiz hiç konuşmadan, sarmaş dolaş yürümeye devam ettik, ta ki Catalina kafasını çevirip şu kışkırtıcı yorumu yapana dek:

"Ben bile seni okumazken, bunca tantana ne için anlayabilmiş değilim."

Uzun zaman önce Arjantin'in kuzeyindeki Salta'da bir okula gittim ve çocuklara öyküler okudum.

Öğretmen hanım öğrencilerinden en sonunda okuduklarımı yorumlayan bir mektup yazıp bana göndermelerini istedi.

Mektuplardan biri bana şöyle bir tavsiyede bulunuyordu:

Yazmaya devam et, daha iyi olacaksın.

Bu hikâye ülkemin okullarında sıklıkla okunur.

Bir öğleden sonra Rodó Parkı'nda, Montevideo'nun nehir-deniz kıyısında dolaşırken, kendimi bir anda üzerlerinde okul üniformaları ve başlarında kocaman fiyonkları olan şamatacı bir çocuk kalabalığının arasında buldum.

Çocuklar çığlık atıyordu:

"Bu ateşçikleri yazan beyefendi! Bu ateşçikleri yazan beyefendi!"

O öğleden sonra o ufaklıklar çetesi bana hayatım boyunca aldığım yegâne soyluluk unvanını bahşetti.

Mayıs'ın 1'i herkes için en evrensel gündür.

Bütün dünya, sekiz saatten fazla çalışmayı reddetme suçundan Chicago'da asılan işçilere saygı sunmak için paralize olur.

Amerika Birleşik Devletleri'ne ilk gidişimde 1 Mayıs'ın herhangi bir gün gibi karşılandığını ve trajedinin yaşandığı Chicago şehrinde bile insanların o günün farkında olmadığını görmek beni şaşırttı. *Kucaklaşmanın Kitabı*'nda bu hafıza zayıflığının bana çok dokunduğunu itiraf ettim.

Uzun zaman sonra Chicago'dan Diana Berek ve Lew Rosenbaum'dan bir mektup aldım.

Onlar daha önce bu günü hiç kutlamamışlardı, ama 2006 yılında, ilk kez olarak, hiç görülmemiş bir kalabalıkla birlikte cesaretlerinin bedelini darağacında ödeyen o işçilere saygılarını sunabildiler.

Chicago seni kucaklıyor, diyordu mektup.

Marie-Dominique Perrot, Cenevre'deki bir enstitüde öğretmendi.

1995 ortalarında bir yangının küle dönüştürdüğü enstitüden geriye dumanı tüten bir yığın

demirden başka bir şey kalmadığını bana anlattı. Ayrıca, ertesi gün öğretmenlerden birinin o kalıntılara girme yasağına meydan okuduğunu ve elinde yarı yanmış bir kitapla geri geldiğini söyledi. Dış kısmı büyük ölçüde yanmasına rağmen ismi hâlâ iyi kötü okunabiliyormuş ve o kitap *Ateş Anıları*'ymış.

Ateş Anıları'nın ilk cildinin Fransızca baskısı alevlerden kurtulabilen yegâne nesne olmuş.

Öğretmen bana mektubunda bu durumu şöyle yorumladı:

"Sanki ateş ortaya koyduğu çalışmayı imzalamak istemişti"

Ve ekledi:

"Bu bana, evinizde yangın çıksa ilk neyi kurtarırdınız diye sordukları Jean Cocteau'nun yanıtını hatırlattı. 'Ateşi,' demişti."

Helena Villagra ve Fernando Rodríguez, az sözcükle çok şey söyleme zor sanatında bana hiç merhamet göstermeyerek çok yardımcı oldular.

Fernando yoksul bir evde doğmuş, yok denecek kadar az akademik eğitim almış ama fazlalık sözcükleri koklamakta müthiş burnu olan yabani bir ottu.

Ateş Anıları'nın ikinci cildini yazarken, on dokuzuncu yüzyılın ortalarında Buenos Aires şehrini ayağa kaldıran ve iki âşığın sevme suçundan kurşuna dizilmeleriyle son bulan bir skandalın kahramanları Camila O'Gorman ve Papaz Ladislao Gutiérrez'in hikâyesini çok az sözcükle anlatmak zorunda bırakıldım.

Aşkı anlatmak zaten çok zor bir şeyken, bir de gevezelik etmeden anlatmak!

Evimde kalmakta olan Fernando her şeyi reddediyordu.

"Mercimeklerin arasında bir sürü taş var," diye tekrarlayıp duruyordu, ta ki lüzumsuz sözcükleri –mercimeklerin arasındaki

taşları– karalamaktan o lanetlenmiş aşkın anlatısı tek bir satıra inene kadar.

İşte o zaman, Fernando nihayet yenilgiyi kabul etti.

O tek satır şöyle diyordu:

"İki ayrı kişi olmaları yanlışlığını gece düzeltiyor.""

Ateş Anıları üçlemem Konstantinos Kavafis'in bir şiirinden doğdu. İskenderiyeli büyük Yunan şairi okurken kendime meydan okunmuş hissettim: Evrene neden anahtar deliğinden bir göz atmayayım? Geçmiş zamanı neden küçük hikâyeden yola çıkıp büyük hikâyeyi anlatarak yazmayayım? Marcus Antonius'un Yunanistan'daki zaferi, Kavafis'in şiirinde, eşeğinin üzerinde bir şey satmaya çalışan ama kendini kimseye dinletemeyen zavallı bir tüccarın bakış açısıyla anlatılıyor.

Öykü anlatma gezilerim kapsamında bir akşam Galiçya bölgesinin bir şehri olan Ourense'de anlatılarımı okumaktaydım.

En arka sırada oturan bir beyefendi kaşlarını çatmış, gözlerini kırpmadan bana bakıyordu: İşlerin ve günlerin sertleştirdiği, öperken dahi öfkeli bir köylünün suratı.

Okuma bitince yavaş adımlarla yaklaştı ve bakışlarını sanki öldürecekmiş gibi bana sabitledikten sonra şöyle dedi:

"Böylesine basit yazmak ne zor olmalı!"

Hayatım boyunca muhatabı olduğum en bilge edebi eleştiriyi teşkil eden bu cümleyi söyledikten sonra bana sırtını döndü ve vedalaşmadan gitti.

Aynalar'ı bir rüyadan yola çıkarak yazdım.

Genelde rüyalarım itiraf edilemez bayağılıktadır. Kaçırılan uçaklar, bürokratik işlemler, tanımadığım şehirler, onuncu kattan aşağı düşmeler...

Karım Helena'nın rüyalarıysa olağanüstü ve benim açımdan aşağılayıcıdır. Kahvaltı saati benim için çok acı vericidir, çünkü karım bana, ne anlama geldiğini anlamadığım ya da sadece bir uçağı kaçırdığım için bir görevliyle ettiğim kavgayı konu alan benimkilerin tamamen zıtlı rüyalarını anlatır.

Ardından anlattıklarım hakkında yorum yapar:

"Ah, demek uçağı kaçırdın... Dün gece rüyamda bir havaalanını gördüm. İkimiz uzun, çok uzun bir kuyruktaydık. Ve her yolcu koltuğunun altında bir yastık taşıyordu. Yastıkları bir gece önce görülmüş rüyaları okuyan bir makineden geçiriyorlardı ya da bir başka deyişle, her yastık rüyaları içinde taşıyordu ve makine, tehlikeli rüyaları saptayan bir dedektördü."

Ve ardından alçakgönüllülükle bana şöyle der:

"Sanırım bunun kamusal güvensizlikle bir alakası var."

Sütlü kahvemden bir yudum alır, yarım saatliğine tuvalete sığınır ve başım yukarıda hayata geri dönmeye çalışırım, ama bu kolay olmaz.

Buna karşılık bir keresinde oldukça iyi bir rüya gördüm ve *Aynalar*'ın ortaya çıkışı onun sayesinde oldu. Rüyamda bir taksiye biniyor ve taksiciye şöyle diyordum:

"Beni Fransız İhtilali'ne götürün. Beni giyotin yolundaki Olimpia de Gouges'un olduğu yere götürün."

Taksici de hemen götürüyordu. Olimpia'yı giyotin sehpasına çıktığı anda görmek ve o güzelim cümleyi söylerken dinlemek istiyordum. Şöyle demişti o cümlede:

"Biz kadınlar idam sehpasına çıkabiliyorsak, neden kürsülere çıkamıyoruz."

Rüyaya dönersek, orada taksiciyle giderken, bu kez ona şöyle diyordum:

"Şimdi de beni Brezilya'ya, Congonhas do Campo'ya götür. Aleijadinho'yu peygamberlerini yontarken görmek istiyorum."

Bu kez de oraya gidiyorduk. Yeri gelmişken şu güzel paradoksa değinmeden geçmeyelim: Brezilya'nın en çirkin adamı olan Aleijadinho, Sömürgeci Dönem Amerikan Sanatı'nın en güzel örneklerini yarattı. En çirkin adam en üst düzey güzelliği yarattı.

İşte ben orada bütün bunları tanımak istiyordum, ama doğrudan görerek, bizzat orada bulunarak. Taksici talimatlarıma uymaya devam ediyordu ve ben rüyada dünyanın yollarından, hiçbir sınıra –ne haritalarınkilere ne de zamanınkilere– takılmadan gidiyordum. O kitap böyle çıktı: Onu önceden düşlediğim için oturup yazmam zor olmadı.

Öykü anlatma gecelerimin bir diğerinde, Meksikalı üniversite öğrencilerinin önünde bazı anlatılarımı okudum.

Zamanın Ağızları isimli kitabımdaki anlatılardan biri İspanyol şair Federico García Lorca'nın kurşuna dizilişini, eserlerinin Franco diktatörlüğü süresince yasaklanışını ve uzun yıllar süren zoraki sessizliğin ardından Madrid'deki bir tiyatroda onun bir eserinin galasını yapan Uruguaylı bir tiyatro grubunun güzel sorumsuzluğunu anlatıyordu. Eserin sonunda İspanyol seyirciler alkışlamamışlardı, daha doğrusu, ayaklarını yere vurarak alkış-

lamışlar ve Uruguaylı oyuncular da şaşkına dönmüş, hiçbir şey anlamamıştı.

O kadar mı kötü oynamışlardı? Bu protestoyu hak ediyorlar mıydı?

O sorumsuz grubun bir parçasını teşkil etmiş olan China Zorilla uzun yıllar sonra Montevideo'da bana bu olayı anlatınca, ilk anda doğru olamayacağını düşündüm. Ama hemen akabinde şöyle bir tahminde bulundum: Zemindeki o gümbürtü belki de kızıl, eşcinsel ve tuhaf olan yazar içindi. O hareket belki de şunu demenin bir biçimiydi:

"Ne kadar canlı olduğunu bilesin diye, Federico."

İşte bu hikayeyi Meksika Üniversitesinde anlatınca, onu anlattığım başka seferlerde, Endülüs İspanyası'nın değişik şehirlerinde ve başka birçok yerde olmayan bir şey oldu: Öğrenciler ayaklarıyla alkışladılar ve altı bin ayak coşkuyla yeri dövdü. Hikâyemi ve hikâyemin anlattığını, sanki bütün bunlar yıllar önce Madrid'deki bir tiyatro salonunda yaşanıyormuşçasına, bu şekilde devam ettirdiler. Zemindeki aynı gümbürtüyle, şunu söylemenin aynı biçimiyle:

"Ne kadar canlı olduğunu bilesin diye, Federico."

Atina'da, Politeknik öğrencilerinin önündeki bir başka sohbetteyse Kanelos adında bir köpek bana eşlik etti.

Sahnede ayaklarımın dibine çöreklendi. Onu tanımıyordum, ama kafasını dikip başından sonuna kadar beni dinleme sabrını gösterdi. Kanelos öğrenci gösterilerinin hiçbirinden eksik kalmayan, daima en önde gidip polislere meydan okuyan, hazırcevap, yabani, köpek markalı bir köpekti, bir sokak köpeğiydi.

Yedi yıl sonra, 2010 yılında, Yunan öfkesi patladı. Yunanistan'ı Wall Street'in günahlarını temizlemeye mecbur eden yok edici ülkelere karşı düzenlenen protesto gösterilerinde üniversite öğrencileri başı çektiler ve toplumsal tepkinin en önünde, gazların ve alevlerin arasında net bir şekilde görünen bir köpek vardı. Onu fotoğraflardan tanıdım. O Kanelos'tu. Lakin Yunan dostlarım bana Kanelos'un bir buçuk yıl önce öldüğünü söylediler.

Yanıldıkları konusunda onları aydınlattım. O protestocu köpek, o münasebetsiz serseri, Kanelos'tu. Düşmanı şaşırtmak için adını Lukanikos olarak değiştirmişti.

Şili devlet başkanı olmasından birkaç yıl önce güneye yaptığı bir yolculukta Salvador Allende'ye eşlik etme şansına eriştim.

Daha önce hiç kar görmemiştim. İlk kez orada gördüm. Biz içeride kaliteli şarabı yudumlarken, camın diğer tarafında pamuk kozalarını andıran kar taneleri yavaşça düşüyordu.

O gece Punta Arenas'ta Allende bana kampanyada yapacağı konuşmanın metnini okuttu.

Ertesi gün, kalabalığın haykırışları arasında, benim okumuş olduğum metinde yer almayan bir cümle dikkatimi çekti.

Belki de bu istemdışı bir kehanet oldu.

Kim bilir.

Allende şöyle dedi:

"Onlarsız yaşamanın bir anlamının olmadığı bütün o şeyler için ölmeye değer."

Birkaç yıl oluyor, haftalık *Marcha* dergisinde Carlos Quijano'dan çok şey öğrendim.

Politikacıların seçim kampanyası esnasında radyodan yayınlanan konuşmalarını dinlediğimiz o öğleden sonrayı hiçbir zaman unutmayacağım.

Çok şey vaat ediyor, az şey söylüyor, neredeyse hiçbir şeye inanmıyorlardı.

Don Carlos dinliyor ve susuyordu. Derken şöyle mırıldandı:

"Affı olmayan yegâne günah umuda karşı işlenendir."

Ve Günler Yürümeye Başladı takvim formatında bir kitap. Her sayfasından bir öykü yeşeriyor. Ya da başka bir deyişle: Her gününde anlatılacak bir öykü var.

Sonia Breccia onu gerçek doğum gününü arayarak okudu: Doğduğu günü değil, doğmayı seçeceği günü arıyordu.

O zamandan beri Sonia, kimlik belgelerinde gözüken tarih olmamasına rağmen her 13 Mayıs gününü kutluyor.

Onu seçmesinin sebebi o günün anlattığı öyküyü sevmiş olması.

Söz konusu gün, yaşlı bir bilgenin bana Orinoco Nehri'nin doğduğu selvada öğrettiği şeyi anlatıyor:

Dünyaların dünyasını görmen için, gözlerini değiştir.
Kuşların şarkını dinlemesi için, gırtlağını değiştir.

Ve Günler Yürümeye Başladı'da çok özel bir Afrikalının, köle satmayı reddeden ve insan eti kaçakçı-

larına savaş açan Dahomey Kralı Agaja Trudo'nun hikâyesini anlattım.

Kitabın yayınlanmasından kısa bir süre sonra Carlos Feo'dan bir mektup aldım: O Dahomey'in başkentindeki kraliyet sarayı müzesini gezmişti ve orada söz konusu kraldan hiç iz yoktu. Agaja Trudo tarihten silinmişti, çünkü kendi döneminde Avrupalı büyük güçler için en kârlı ticarete karşı çıkma günahını işlemişti.

Bana ayrıca o asi kralın en büyük düşmanının babasının karısı olduğunu söyledi; bu kadının tahtta gözü varmış ve insan satma hakkının en ateşli savunucusuymuş. Ve Agaja Trudo köleliği yasakladığında tek bir istisna yapmış, onu satmış.

Yürüyen Kelimeler'de bir araya gelen birçok öyküden bir tanesi bir çocukla gölgesinin maceralarını anlatıyor.

Anlatı şu cümleyle sona eriyordu:

Ve çocuk şimdi, çocukluğunu çok gerilerde bıraktıktan yıllar sonra, ölmenin ve gölgesini yalnız bırakmanın acısını hissediyor.

Bir kadın okur, Dadie Donnelle, bana mektup yazıp endişelenmememi söyledi: Gölge yalnız kalmayacaktı, gölgenin gölgesi ona eşlik edecekti.

Ateş Anıları'nın son cildinde Uruguaylı bir siyasi mahkûmun kızı olan ve Kuzey Amerikalıların askeri müdahalesi neticesinde haritadan silinen bir Vietnam köyüne duyulan saygıdan ötürü Milay adını taşıyan beş yaşındaki bir çocuğun hikâyesini anlattım.

O andan itibaren, kızları yeni doğmuş birçok anne babadan mektup aldım: Kızlarına Milay adını koymak istiyor, ama bürokrasi engellediği için yapamıyorlardı. Arjantin'in Rosario şehrinden Nélida Gómez, başından geçenleri bana anlatmıştı:

"Kızımın belgelerini hâlâ çıkartamadım," diyordu 1999 Mart'ında gönderdiği mektubunda.

Bu tuhaf isim ne azizler listesinde yer alıyor ne de Ulusal İsimler Kaydı olarak belgelenen geleneğin bir parçasını teşkil ediyordu. Milay'ın Milay ismini taşımaya hakkı yoktu.

2012 yılında, Barcelona'daki Casa del Libro'da kitaplarımı imzalamaktaydım.

"Kimin için?" diye soruyordum.

İsmi öğrenip kitabı imzalıyordum.

Bazen fazladan bir şey, küçük bir desen, bir yorum, ortopedik eliyle aynı imzayı tekrarlayan bir robot olmadığımı hissetmeme yardım edecek herhangi bir şey ekliyordum.

Bu şekilde kitaptan kitaba geçiyordum.

Ta ki, uzun zamandır sırada bekleyen bir delikanlıya sorana dek:

"Kimin için?"

Ve beklenmedik bir cevap aldım.

"Paraná Nehri için."

Daha önce bir nehir için kitap imzaladığım hiç olmamıştı.

Bu ilk oldu.

Uzun yıllar önce Altamira Mağaraları'nı gezdiğimde o resimlerin inceliği karşısında gözlerim kamaştı. Ve yüksek sesle kendime sormaya cüret edemedim:

"Bu harikulade şeyler erkeklerden ziyade kadınların eseri değil midir?"

Soru sadece benim şaşkınlığımdan doğuyordu, başka bir şeyden değil, ama onu kitaplarımdan birine dahil edince beni feminist demagojisi yapmakla suçlayanlar eksik olmadı.

Yıllar geçti ve 2013'e geldiğimizde Kuzey Amerikalı bir profesör, Dean Snow, değişik prehistorik mağaralarda birkaç yıl boyunca yaptığı araştırmalarını sonuçlandırdı:

"Bu resimlerin birçoğunun erkekler tarafından değil, kadınlar tarafından yapıldığı sonucuna ulaştım."

Üstelik bu düşüncesini temellendirdi.

Benim sorum salt hayalgücünden doğmuştu. Şimdi onu paylaşan birini bulmuştum.

Kılavuz

Hiç Eksiksiz Otobiyografi

3 Eylül 1940'ta, Hitler'in Avrupa'nın yarısını yuttuğu ve dünyayı hiç güzel şeylerin beklemediği bir anda doğdum.

Küçüklüğümden beri hata yapma konusunda çok becerikli biri oldum. Onca işi berbat etmek suretiyle dünyada derin bir iz bırakacağımı kanıtladım.

O izi daha da derinleştirmeye dayanan iyi niyetle yazar oldum ya da olmayı denedim.

En başarılı çalışmalarım internette benim imzamla dolaşan üç metin oldu. İnsanlar sokakta beni kutlamak için durdurdukları her seferinde oturup papatya falına bakıyorum:

"Kendimi öldüreceğim, öldürmeyeceğim, öldüreceğim..."

O metinlerin hiçbiri benim tarafımdan yazılmadı.

Yazarın Özellikleri Hakkında Çok Kısaca

Eğer böyle bir yarışma olsaydı, ben dalgınlar arasında pekâlâ dünya şampiyonu olabilirdim: Çok büyük sıklıkla günü, saati ve yeri şaşırırım, geceyi gündüzden ayırt etmekte zorlanırım ve uyuyakaldığım için randevularımı kaçırırım.

Doğumum Tanrı'nın hatasız olmadığını teyit etmiştir; buna karşılık sevdiğim insanları ve inandığım fikirleri seçme vakti geldiğinde her zaman yanıldığım söylenemez.

Kendini acındıran insanlardan nefret ederim, sürekli sızlananlardan tiksinirim, yaşamın kötü dönemlerindeki darbelere sessizce katlanmayı bilen insanlara hayranlık duyarım ve şansıma, sadece yazmaya devam etmemi, her şeyin zamanla düzeleceğini ve kelliğin çok fazla düşünmekten kaynaklandığını, bunun da mesleki bir hastalık olduğunu bana söyleyen bir dostum hiç eksik olmaz.

Yazmak yorar, ama teselli eder.

Neden Yazıyorum? / 1

Size benim için çok önemli olan bir hikâye anlatacağım: Yazma uğraşında bu benim ilk meydan okuyuşum oldu ve kendimi de ilk kez bu uğraş tarafından meydan okunmuş hissettim.

Bu dediğim Bolivya köyü Llallagua'da oldu. Orada, o maden bölgesinde kısa bir süre geçirdim. Bir önceki yıl aynı yerde, içki içerek, dans ederek San Juan Gecesi'ni kutlayan maden işçileri Diktatör Barrientos tarafından kurşun yağmuruna tutulunca, aynı yerde San Juan Katliamı yaşanmıştı. Diktatör köyün çevresindeki tepelerden mitralyözlerle ateş açılmasını emretmişti.

Ben oraya bu korkunç katliamdan yaklaşık bir yıl sonra, 1968'de geldim ve çizerlik vasfım sayesinde orada bir süre geçirdim. Çünkü, başka şeylerin yanı sıra, hep bir çizer olmak istedim, ama çizgilerim hiçbir zaman dünyayla aramda bir açık alan bulunduğunu hissettirecek kadar iyi çıkmıyordu.

Yapabildiğimle yapmak istediğim arasındaki boşluk büyük bir uçurumdu, ama becerebildiklerim bazı konularda, mesela portre çizerken bana az çok yetiyordu. Netice itibarıyla Llallagua'da kaldığım süre boyunca, oradaki her bir madenci çocuğunun portresini yapmamın yanı sıra, karnavalın, kamusal etkinliklerin ve daha bir sürü şeyin afişlerini hazırladım. İyi bir afişçiydim, bu yüzden beni aralarına kabul ettiler ve doğruyu söylemek gerekirse soğukla ikiye katlanan bir yoksulluğun hüküm sürdüğü, sefalet içindeki o buz gibi yerde çok iyi zaman geçirdim.

Veda gecesi geldi çattı. Madenciler benim dostlarımdı, bu yüzden bol içkili bir veda gecesi yaptılar. Singani dedikleri, tadı çok güzel ama korkunç sert bir Bolivya içkisi ve chicha içtik; orada şarkı söyleyerek, hepsi birbirinden kötü espriler yaparak kutlamamızı sürdürürken, madendeki işbaşına çağıracak sirenin, tam hatırlamıyorum ama, sabaha karşı beşte ya da altıda çalacağını ve elveda deme vakti gelince, her şeyin orada biteceğini biliyordum.

O an yaklaşırken, sanki beni bir şeyle suçlayacakmış gibi etrafımı sardılar. Ama bunu beni herhangi bir şeyle suçlamak için değil, benden denizin nasıl bir şey olduğunu onlara anlatmamı istemek için yapıyorlardı. Bana şöyle dediler:

"Şimdi bize denizin nasıl olduğunu anlat."

Biraz sersem bir halde kalakaldım, çünkü aklıma bir şey gelmedi. Madenciler yerin derinliklerinde soludukları silisyum tozları yüzünden erken ölüme mahkûm insanlardı. O günlerde maden ocaklarındaki yaşam ortalaması 30-35 yıldı, bunun üzerine çıkmıyordu. Onların denizi asla göremeyeceklerini, onu görme ihtimalinin oluşmasından çok önce öleceklerini, zira sefalet yüzünden bu yoksul ötesi Llallagua köyünden kımıldamamaya da mahkûm olduklarını biliyordum. Bu yüzden omuzlarımda denizi onlara getirme, onları ıslatmaya muktedir sözcükleri bulma sorumluluğu vardı. Yazmanın bir işe yaradığı kesinliğinden hareketle, yazar olarak ilk meydan okuyuşum işte bu oldu.

Tanrı'nın Melekçiği

Ben de bir çocuk oldum, "Tanrı'nın bir melekçiği"ydim.

Okulda öğretmenimiz bize, İspanyol fatih Balboa'nın Panama'daki bir zirveye çıkıp bir tarafta Pasifik Okyanusu'nu, diğer taraftaysa Atlantik Okyanusu'nu gördüğünü öğretti. Kadın öğretmenimiz bize onun iki denizi aynı anda gören ilk insan olduğunu söyledi.

Ben elimi kaldırdım:

"*Senyorita, senyorita.*"

Ve sordum:

"*Yerliler kör müydü?*"

Okuldan ilk kovuluşum bu oldu.

Neden Yazıyorum? / 2

Eğer yanlış hatırlamıyorsam, şu sözü söyleyen sanırım Jean-Paul Sartre'dı:

Yazmak lüzumsuz bir tutkudur.

İnsan neden ya da niçin yazdığını çok iyi bilmeden yazar, ama bu dürtünün çok derinlemesine inandığı şeylerle, kafasını kurcalayan mevzularla bir ilgisi olduğu varsayılır.

Bazı kesinlikleri temel alıp onun üzerine yazarız, ama bu kesinlikler de *full-time* kesinlik değildir. Mesela ben, günün saatine göre iyimser olurum.

Normal olarak öğlene kadar oldukça iyimserimdir. Sonra on ikiden ikiye kadar ruh halim yerlerde sürünür. Günbatımına doğru yeniden kendi yerine yerleşir ve gece olunca, ertesi sabaha kadar birçok kez, bir düşer, bir yükselir ve böylece...

Ben *full-time* iyimserlere karşı bir güvensizlik hissederim. Bana göre onlar tanrıların bir hatasının sonucudur.

Maya tanrılarına göre hepimiz mısırdan yapıldık, bu yüzden tıpkı mısır gibi onca renge sahibiz. Ama bunun öncesinde çok kötü neticeler veren bazı sakarca denemeler oldu. Bir gün odundan kadın ve erkek yaptılar.

Tanrıların canı sıkılıyordu ve sohbet edecek kimseleri yoktu, çünkü o zamanki insanlar tıpkı bizim gibi olsalar da söyleyecek bir şeyleri yoktu, ayrıca olsa bile onu nasıl söyleyeceklerini bilemezlerdi, çünkü solukları yoktu. Eğer solukları yoksa soluksuz kalmaları diye bir şey de olamaz diye düşünmüşümdür her zaman. Soluksuz kalmak insanın soluğu olduğunun kanıtıdır.

Netice itibarıyla insanın moralinin dibe vurup soluğunun kesildiğini hissetmesi de iyisiyle kötüsüyle insan ya da insancık olduğunun bir kanıtıdır, hepsi bu.

Bir insancık olarak, günün saatlerine göre moral ya da moralsizlik tarafından çekiştirilirken yazmaya, bu lüzumsuz tutkuyla uğraşmaya devam ediyorum.

Sessizlik Lütfen

Yazma uğraşına yeni başladığımda, Uruguaylı yazar Juan Carlos Onetti'den çok şey öğrendim.

Bakışları tavana çevrili bir halde sigara içerken öğretiyordu. Bana sükûnetler ya da yalanlarla öğretiyordu, çünkü ağzından az sayıda çıkan ve çok eski uygarlıklara atfettiği sözcüklerine saygınlık kazandırmanın keyfini çıkarıyordu.

Sigara izmaritleri ve köpek öldüren şarabının eşlik ettiği o suskun gecelerin birinde, üstat her zamanki gibi uzanmıştı, ben de yanında oturuyordum ve zaman bizi hiç umursamadan geçiyordu.

İşte orada öylece dururken Onetti bana bir Çin atasözünün şöyle dediğini söyledi:

"Var olmayı hak eden yegâne sözcükler sessizlikten daha iyi olanlardır."

Bunun bir Çin atasözü olduğundan pek emin değilim, ama asla unutmadım.

Hiç unutmadığım bir diğer şey de, Gandhi'nin kız torununun yıllar sonra Montevideo'ya yaptığı bir ziyaret sırasında bana söyledikleri oldu.

Onunla müdavimi olduğum Café El Brasilero'da buluştuk ve orada çocukluğundan bahsederken bana dedesinin ona sözcük orucu tutmayı öğrettiğini söyledi: Haftada bir gün, Gandhi ne bir şey dinliyor ne de bir şey söylüyormuş. Söz namına hiçbir şeyin olmadığı bir gün.

Ertesi gün sözcükler kulağa başka türlü geliyormuş.

Susarak konuşan sessizlik, sözü söylemeyi öğretir.

Yazma Uğraşı

Onetti'den ayrıca elle yazmanın zevkini öğrendim.

Her sayfayı, kim bilir kaç kez, sözcük sözcük elle yazdıktan sonra, metnin son halini –ki bu her seferinde sondan bir önceki oluyor– bilgisayarda temize geçiyorum.

Neden Yazıyorum? / 3

Öncelikle, bir itiraf: Bebekliğimden beri bir futbolcu olmak istedim ve iyilerin en iyisi, bir numara oldum, ama sadece rüyalarımda.

Uyanınca, daha kaldırımda birkaç adım atıp bir taşı tekmeleyince, futbolun benim için olmadığını anlıyordum. Her şey apaçık ortadaydı: Benim başka bir mesleği denemekten başka çarem yoktu. Birçoğunu denedim ama bir sonuç elde edemedim, ta ki en sonunda, bakalım bir şey çıkacak mı diye yazmaya başlayana dek.

Bu karanlık zamanlarda yarasalar gibi karanlıkta uçmayı öğrenmeye çalıştım, hâlâ da bunu yapmaya çalışıyorum.

Nötr kalmayı ve nesnel olmayı becerememe özelliğimi kabullenmeye çalıştım, hâlâ da bunu yapmaya çalışıyorum ve bu davranışımın sebebi belki de, insani tutkulara kayıtsız bir nesneye dönüşmeyi reddetmemdir.

Zamanın ve haritaların sınırlarının çok ötesinde adalet ve güzellik peşinde koşan kadınları ve erkekleri bulmaya çalıştım ve hâlâ da bulamaya çalışıyorum, çünkü nerede doğmuş olurlarsa olsunlar ve ne zaman yaşamış olurlarsa olsunlar onlar benim vatandaşlarım ve çağdaşlarım.

Her şeye rağmen biz insancıkların oldukça kötü yapıldığımıza, ama henüz tamamlanmadığımıza inanmakta inat ettim, hâlâ da bu inadımı sürdürmeye çalışıyorum. Ve insanlık gökkuşağının gökteki gökkuşağına nazaran çok daha fazla renk ve ışıltıya sahip olduğuna, ama bizim kör olduğumuza ya da daha doğrusu, uzun zamandan beri süregelen uzun sakatlayıcı gelenek tarafından körleştirildiğimize inanmaya da devam ediyorum.

Son olarak da şunu söyleyebilirim ki, rezillerle öfkeliler arasındaki ezeli mücadelede seçim yapma vakti geldiğinde, hata yapma ya da cezalandırılma korkusu karşısında daha güçlü olmamızı sağlamaya çalışarak yazıyorum.

İstedim, istiyorum, isterdim...

Merak İçin Yaşamak

İspanyolcada coşku anlamına gelen *entusiasmo* sözcüğünün kökeni Antik Yunan'a dayanıyor ve orada şu anlama geliyordu: *Tanrıları içinde taşımak.*

Bir Çingene kadın yanıma yaklaşıp geleceğimi okumak içim elimi kavrayınca beni rahat bırakması için ona istediğinin iki katı para veriyorum: Ben geleceğimi bilmiyorum ve bilmek de istemiyorum.

Meraktan yaşıyor ve meraktan hayatta kalıyorum.

Bu kadar basit. Beni bekleyen geleceğin ne olduğunu bilmiyorum ve bilmek de istemiyorum. Geleceğimin en güzel tarafı onu bilmememdir.

Son Kapı

Guma Muñoz son kez yattı ve bir daha kalkmak istemedi.

Gözlerini bile açmıyordu.

Guma, nadir uyanışlarının birinde, uykusunda ona dinginlik vermek için elini sıkmakta olan kızını tanıdı.

İşte o zaman konuştu, daha ziyade mırıldandı:

"Ne tuhaf, değil mi? Ölüm beni korkutuyordu. Şimdi korkutmuyor. Artık bende merak uyandırıyor. Acaba nasıl olacak?"

Nasıl olacağını sorarak kendini ölümün içine bıraktı.

Kâbuslar

Dağ bunu bir arkadaşına anlatmış, o da bana anlattı.

Yamaç yukarı tırmanmaktaymış ve ne kadar istese de bir türlü zirveye ulaşamıyor, düşe kalka tırmanmaya devam ediyormuş ve her adımında sanki zirve ondan uzaklaşıyor, bacaklarındaki dermansa gitgide azalıyormuş.

"*Gevşemek yasak*," diye zor duyulur bir sesle kendi kendine komutlar veriyor ve tırmanmaya devam ediyormuş. Zirveye yaklaştıkça onu çok derin uzaklıklardan çağıran geleceğe karşı daha büyük bir korku hissediyormuş.

En sonunda daha fazla gidemeyip kendini düşmeye bırakmış.

Uçurumdan aşağıya doğru iniş asla bitmeyecek gibiymiş.

Dünya, onun dünyası, yakınları geride kalıyormuş ve bu kaderinin bir parçası olsa da, *korkak, ödlek* diye kendine küfretmekten kendini alamıyormuş. Nihai yolculuğu sona ermek üzereyken taşlara ve dikenlere sürtünmekten paramparça olan ellerinin dayanacak hali kalmamış ve bunun üzerine onu alıp götürmüşler: Elveda bile demeden onu alıp bilinmeze doğru götürmüşler.

Her Günün Sonunda

Güneş bize daima şaşırtıcı bir veda sunar; ne dünün ne de yarının günbatımı bir daha tekrarlanır.

Böylesine görkemli bir biçimde giden sadece odur.

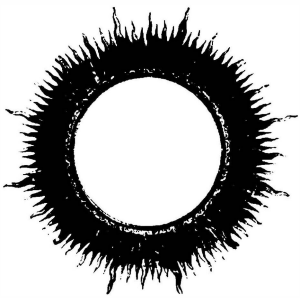
Ölmek ve artık onu görememek adaletsizlik olurdu.

Her Gecenin Sonunda

Bir Maya tanrısı doğan güneşi alıyor.

Onu sırtında taşıyarak, Lacandona selvasındaki evine kadar götürüyor ve yemesi için fasulye, tortilla, sardalye, kabak çekirdeği veriyor, kahve ikram ediyor.

Veda vakti geldiğinde ise tanrı, güneşin uyumak için üzerine yattığı hamak olan ufuk çizgisine onu geri götürüyor.

Yaşamak, Ölmek

Size bu fotoğrafımı çok uzaklardaki kızım için gönderiyorum. Onun gelip beni görmesini istiyorum ve benim yanıma kadar gelince, onun önünde ölmek istiyorum.

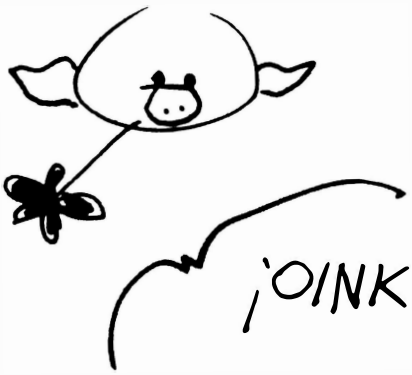
Ben artık yaşlı ve hasta biriyim. Artık rüzgârda yürüyorum.

(David Acebey tarafından Bolivya'daki
bir Guarani yerlisinden derlenmiştir.)

İstedim, İstiyorum, İsterdim

Güzellik içinde yürüyeyim.
Güzellik olsun önümde
ve arkamda güzellik
ve altımda
ve üstümde
ve etrafımdaki her şey güzellik olsun
bir güzellik yolu boyunca
ve güzellikle sona ersin.

(Navajo halkının söylediği "Gecenin Türküsü"nden)

¡OINK!

AD DİZİNİ

A
Acebey, David, 252
Acton, William, 174
Âdem, 178
Afrika, 44, 46, 54, 83, 97, 152, 226,
Afrodit, 193
Agaja Trudo, 227
Aglaonike, 180
Akbaba Planı, 216
Alday, Manuel de, 145
Aleijadinho, 223
Alicante, 187
Allende, Salvador, 225
Allen, Jay, 76
Almanya, 80, 143
Altamira Mağaraları, 229
Amazonlar, 31, 43, 49,
Amerika Birleşik Devletleri, 51, 70, 88, 219,
Amorín, Alejandor, 214
And Dağları, 37, 61
Antioquia, 196
Antonio, Enrique, 166
Aral Denizi, 102
Argentino de Piriápolis Oteli, 115
Arjantin, 34n, 48, 55, 75, 87,
Arjantin Taşra Şirketi, 64
Armstrong, Louis, 56
Artigas, José, 52-3
Asurlular, 134
Astorga, Enrique, 48
Asunción, 77
Aşkın ve Savaşın Gündüz ve Geceleri, 215
Atahualpa, Juan Santos, 41
Ateş Anıları, 220-1, 227
Atina, 224
Atlantik Okyanusu, 237
Avrupa, 24, 28, 64, 67, 90, 100, 131, 134
Aynalar, 210, 217, 222
Azamgarh, 160
Azurduy, Juana, 40

B
Babil, 27
Bağdat, 211
Bağdat'ta Entrika, 129
Bağdat Ulusal Müzesi, 134
Bahía Blanca Mezarlığı, 48
Bakhasbab, Ebu Bekir, 93
Balboa, 237
Baltık, 58
Bangladeş, 78
Barassi, Ottorino, 140
Barcelona, 55, 66, 228
Barquisimeto, 122
Barrientos, Pepe, 114
Barrientos, René, 235
Benário, Olga, 55
Benavente, Toribio de, 26
Benetton, 78
Benítez, Fernando, 47, 164
Berek, Diana, 219
Betanzos, Juan de, 21
Betis, 161

Beyaz Saray, 113
Bieber, Rafael, 98
Bihari, Lal, 160
Binbir Gece Masalları, 12
Birleşmiş Milletler, 135
Bogota, 213
Bolivya, 34, 40, 86, 235-6, 252
Bonaparte, Napoléon, 73
Bonavita, Carlos, 209
Boston, 125
Bouton, Roberto, 189
Brahma, 17
Breccia, Sonia, 226
Brezilya, 34n, 55, 66, 116, 131, 139, 142-3, 148, 168, 223,
Brezilya Edebiyat Akademisi, 55
Bryant, Brandon, 136
Bry, Theodor de, 24
Buceo (semt), 114
Budapeşte, 55
Buenos Aires, 42, 55, 75, 167, 218, 220,
Buenos Aires Bölgesi Polis İstihbarat Müdürlüğü, 87
Buenos Aires Canavarı, 25

C

Cádiz, 118-9
Café À Brasileira, 55
Café Central, 55
Café Colombo, 55
Café de la Paix, 55
Café du Croissant, 55
Café El Brasilero, 240
Café El Cairo, 55
Café Els Quatre Gats, 55
Café New York, 55
Café Paraventi, 55
Café Riche, 56
Café Tortoni, 55
Cayman Adaları, 105
Calella de la Costa, 190
California, 35
Campos, Léa, 85, 131
Cantero, James, 216
Canuto, 189
Capone, Al, 88
Caracas, 192
Cárdenas, Juan de, 28
Cartwright, Samuel, 127
Casablanca, Emilio, 158
Casa de las Américas, 215
Casa del Libro, 228
Catalina, 193, 218
Caupolicán, 51, 89
Ceará, 168
Cebelitarık Boğazı, 20
Cehennem, 95
Cenevre, 219
Cennet, 81
Chalatenango, 216
Charenton, 154
Chávez, Hugo, 184
Chiapas, 47, 151
Chicago, 56, 219
Chicheface, 179
Christie, Agatha, 129
Cihualtepec, 164
Cobo, Bernabé, 21
Cochabamba Vadisi, 29
Cocteau, Jean, 220
Colángelo, Mirta, 214
Cole, Nat King, 70
Columba, Aziz, 63
Condorcanqui, José, 41
Congonhas do Campo, 223
Cooper, James Fenimore, 51
Corinthians, 139

Corrientes, 116
Costa, Dalmiro, 133
Courçon, Robert de, 175
Cruz González, Andrés de la, 151
Cruz, Rogelia, 185
Cuitiño, Ciriaco, 167

Ç
Çavuşesku, Nikolay, 62
Çin, 15, 36, 240

D
Dahomey, 227
Darwin, Charles, 182
Davis Junior, Sammy, 70
De Campos Melo, Nina, 85
Devanni, Omar, 213-4
Doğu Ekspresinde Cinayet, 129
Dolores, 163
Donnelle, Daidie, 227
Don Kişot, 149
Dotti, Püskürtücü, 158
Dünya Bankası, 62
Dünya Kupası, 140, 143

E
Einstein, Albert, 155
Ekvator, 82, 91
El Salvador, 216
Etiyopya, 54
Ezgiler Ezgisi, 146
Ezop, 67-8

F
Falcioni, José, 48
Fals Borda, Orlando, 117
Fas, 135
Felice, Jacoba, 180
Felipe, 193
Feo, Carlos, 227
Ferreira, José María, 117
Feuillée, Louis, 25
FIFA, 140
Firmin, Joseph, 69
Fitzgerald, Ella, 70
Fontanarrosa, Roberto, 55
Franco, Francisco, 74, 76, 217, 223
Frankenstein, 105
Fransız İhtilali, 222
Fray Bentos, 93

G
Gandhi, Mahatma, 103, 240
Ganga, 101
Gap, 78
Garay, Juan de, 42
Garbo, Greta, 130
García Lorca, Federico, 223
Gauchito Gil, 116
Ghiggia, 142
Gijón, 84
Gioconda, la, 128
Glasgow, 63
Goebbels, Joseph, 143
Goldman, Bob, 144
Gómez, Nélida, 228
Goodman, Benny, 56
Gouges, Olimpia de, 222
Gölgede ve Güneşte Futbol, 212
Gran Chaco, 64
Guacurarí, Andresito, 52
Guadalupe Bazilikası, 92
Guadalupe Meryemi, 92
Guagnini, Galulú, 192
Guatemala, 50, 185
Guayaquil, 82

Guayas Nehri, 82
Gutiérrez, Ladislao, 220
Günahsız Doğum, 169

H
Hagenbeck, Karl, 64
Halk Evi, 48
Havva, 178
Hephaistos, 72
Hera, 72
Hindistan, 101, 103, 124, 141, 198
Hindistan Merhumlar Derneği, 160
Hitler, Adolf, 58, 233
H&M, 78
Hollywood, 14, 51, 93
Huerte, Antonio de la, 30

I
Irak, 134

İ
İncil, 22, 71, 80, 113, 125, 146, 215
İngiltere, 37, 140, 171
İnsan Irklarının Eşitliği Üzerine, 69
İsa, 29, 54, 79, 108, 153, 156, 180, 196,
İskenderiye, 221
İspanya, 76, 100, 104, 217, 224

J
Jaurès, Jean, 55
JCPenney, 78
Jorge, 38
Juana, 164
Juana, kadın papa, 132

K
Kahire, 56
Kahramanlar Mabedi, 91
Kali, 141, 198
Kaminsky, Adolfo, 159
Kanelos, 224-5
Kapital, 215
Karayip, 214
Kavafis, Konstantinos, 221
Kerala, 124
Kilise, 47, 67, 132, 175, 196
Kissinger, Henry, 143
Kolombiya, 117, 196, 213
Kongo, 67
Krallar Vadisi, 79
Kucaklaşmanın Kitabı, 219
Kudüs, 113
Kudüs'te Randevu, 129
Kutsal Engizisyon, 146
Küba, 33, 215

L
Lacandona, 215
La Matanza, 42
Landa, Matilde, 217
Lange, Ernesto, 84
La Paz, 86
Larousse, 69
Las Casas, Bartolomé de, 47
Las Vegas, 70
Latin Amerika'nın Kesik Damarları, 215
Lautaro, 89
Lenin, 55
Leningrad, 58
León, Luis de, 146
León Pinelo, Antonio de, 209
Liège, 24
Lilith, 178

Lizbon, 55
Lizbon Belediye Meclisi, 176
Llallagua, 235-6
Londra 63, 140
Los Angeles 215
Louis, Joe, 70
Louvre Müzesi, 128
Lukanikos, 225
Lun, Cai, 36
Luther, 80

M
Machado de Assis, Joaquim, 55
Madrid, 209, 223-4
Magdalena Nehri, 117
Majfud, 198
Mali, 152
Maní, Yucatán, 157
Manna, Sailen, 141
Manresa, Joaquín, 187
Manzaneda, Simona, 86
Maracana, 142
Marcha, 226
Marcus Antonius, 221
Mariani, Clara Anahí, 87
Mars, 109, 194
Marta,199
Marta, köle, 126
Martín, 214
Martínez, Fortunato, 166
Martínez, Juan, 118
Martínez Montañés, Juan, 156
Martínez, Rolendio, 212
Martínez, Sixto, 161
Marx, Karl, 215
Mayıs Meydanı, 42
McCay, Winsor, 109
Meksika, 19, 29, 38, 59, 92, 150, 162-4, 212, 223
Meksika Üniversitesi, 224
Mendieta, 55
Mérida, 166
Meryem Ana, 169
Mestas, Remigio, 150
Mezopotamya'da Cinayet, 129
Mısır, 55-6, 67, 79
Mısır'dan Çıkış, 71
Mısırı Koruma Ağı 59
Millonarios, 213
Milton, John, 125
Moatize, 94
Mohun Bagan, 259
Molnár, Ferenc, 55
Monteiro Lobato, 148
Montevideo, 57, 65, 126, 133, 148, 173, 190, 209, 211, 218, 224, 240
Montevideo Eski Şehri, 158
Moore, Charles, 104
Mozambik, 94
Muñoz, Guma, 248
Mussolini, Benito, 143
Mühendis White Rıhtımı, 48
Mühlhausen, 80
Müntzer, Thomas, 80
Mysore, 124

N
Naranjo, Javier, 196
Nemo, 109
Ness Gölü, 63
New Mexico, 136
New York Herald, The, 109
Newton, John, 54
Nil'de Ölüm, 129
Ninova, 134
Nixon, Richard, 62
Nolo, 199
Nubiya, 67

O
Oaxaca, 150
Obdulia, 142
Odisseas, 20
O'Gorman, Camila, 220
Olimpos, 72
Onetti, Juan Carlos, 240-1
Orinoco Nehri, 226
Ortaçağ, 179
Oruro, 123
Ourense, 221

Ö
Ölüler Günü, 163, 165

P
Padrón, Justo Jorge, 130
Pafnucio, 164
Palermo, 68
Panama, 39, 183, 210, 237
Paraguay, 75, 77, 116,
Paraná Nehri, 228
Paris, 55, 154, 159, 180
Pasifik Okyanusu, 104, 237
Pasteur, Louis, 154
Pavese, Cesare, 186
Pele, 143
Pereyra, Inelte, 115
Pereyra, Inodoro, 55
Pérez, Jorge, 214
Perrot, Marie-Dominique, 219
Peru, 21, 37, 41, 60
Pessoa, Fernando, 55
Picasso, Pablo, 55
Pickles, 140
Pinochet, Augusto, 73
Pío IX, Papa, 169
Piriápolis, 115, 202
Pizarro, 21
Plata, La (nehir), 209
Platte Nehri, 18
Poirot, Hércules, 129
Porto, 187
Prestes, Luiz Carlos, 55
Punta Arenas, 225

Q
Quijano, Carlos, 226
Quintana, Víctor, 212
Quito, 91

R
Rama, 198
Raval (semt), 66
Reagan, Ronald, 62
Ribeiro, Darcy, 149
Riggs Bank, 73
Rio de Janeiro, 55, 140
Ríos Montt, Efraín, 50
Ríos y Lisperguer, Catalina de los, 181
Rivera, Diego, 163
Rivera, Fructuoso, 53
Rivera, Norberto, 92
Rodó Parkı, 218
Rodríguez, Fernando, 220
Rodríguez Lara, Guillermo, 91
Rodríguez, Lila, 194
Rojas, Orlando, 75
Romanya, 62
Rosaldo, Manuel, 195
Rosales Rıhtımı, 214
Rosario, 55, 228,
Rosenbaum, Lew, 219
Ruiz, Samuel, 47
Rusya, 58
Ruskin, John, 171

S
Sabaneta, 184
Sainte-Anne, 154
Salazar, Bernardo de, 28
Salsipuedes Deresi, 53
Salta, 218
Samir, 134
San Juan Gecesi, 235
San Juan Katliamı, 235
Sanare Timsahı, 122
San Blas Takımadaları, 183
San José, 84
Sao Paulo, 55, 85, 139
San Roque, 119
San Severiano (semt), 118
Santafé, 213
Santa Lucía Tepesi, 51
Santiago, Şili 51, 145
Sartre, Jean-Paul, 238
Schiaffino, 142
Scotland Yard, 140
Sears, 78
Senegal, 125
Sevilla, 156, 161
Sezar, Jül, 120
Shen Nong, 99
Siçuan, 16
Siyah Meryem, 67
Snow, Dean, 229
Sócrates, 139
Solé, Carlos, 142
Son Mohikan, 51
Sosyalist Parti, 158
Sports Illustrated, 144
St. Petersburg, 58
Stockholm, 130, 191
Sular Mahkemesi, 100
Sunset Café, 56

Ş
Şehrazat, 211, 213
Şeytan, 21, 25, 196
Şili, 51, 73, 89, 145, 181,
Şili Ordusu Harp Akademisi, 73

T
Tacuarembó, 199
Tanrı, 30, 54, 67, 71, 81-2, 101, 103, 113, 133, 142, 149, 169, 172, 178, 196, 210, 234, 237,
Tenali, 198
Texaco, 91
Tezcatlipoca, 19
Thuram, Lilian, 67
Tijuana, 38
Toledo, José Bonifacio de, 126
Torino, 186
Torote, Ignacio, 41
Tristán Narvaja, 57
Troçki, Lev, 55
Tuna Nehri, 55
Tunupa, 61
Túpac Amaru, 41
Twain, Mark, 147

U
Uaxactún, 27
Ulusal Başkaldırı, 217, 261
Ulusal İsimler Kaydı, 228
Uluslararası Çalışma Örgütü, 153
Ungerfelder, David, 38
Urraká, 39
Urtubia, Lucio, 159
Uruguay, 53, 84, 93, 116, 133, 140, 142-3, 189, 199, 216, 223-4, 227, 240,
Uttar Pradeş, 160

V
Valencia, 100
Valladolid, 146
Ve Günler Yürümeye Başladı, 226
Ventocilla, Jorge, 210
Veracruz, 59
Veraguas, 39
Vergilius, 125
Vietnam, 185, 227
Villagra, Helena, 6, 7, 220
Viotran, 92
Viyana, 55

W
Waka, 54
Wallparrimachi Mayta, Juan, 40
Wall Street, 225
Walmart, 78
Wheatley, Phillis, 125
Weinberg, Daniel, 6, 7, 153
Winstanley, Gerrard, 81

Y
Yacambú Nehri, 122
Yacaré, 173
Yeni Dünya, 20, 24
Yeni Dünyanın Tarihi, 21
You Lin, Wu, 92
Yucatán (yarımada), 26, 157
Yunanistan, 180, 221, 225
Yürüyen Kelimeler, 227

Z
Zamanın Ağızları, 213-4, 223
Zepeda, Máximo, 185
Zeus, 72
Zola, Émile, 55
Zorrilla, China 224
Zürih, 140

Eduardo Galeano dünya denen cangıla bu kez ömrünün son dalışını gerçekleştirip, hepimizi derinden sarsan küçük hikâyeler avlıyor... Eşitsizliğin, şiddetin ve adaletsizliğin gemi azıya aldığı geçtiğimiz o uzun yüzyılın dökümünü sevgi ve mizah yüklü sözcüklerle aktarırken, direnişin ve düş gücünün de yaygınlaştığını, insanlıktan her şeye rağmen umut kesmememiz gerektiğini bir kez daha vurguluyor.

Bütün kıtalardan ve bütün zamanlardan ezilenlerin, sömürülenlerin, dışlananların sesinin yorulmak bilmez taşıyıcısı, yazar, tarihçi, şair, anlatıcı, hatırlatıcı ya da John Berger'ın o güzel tanımıyla "dünyanın vicdanı" Galeano, üzerinde titizlikle çalıştığı, vasiyet niteliği taşıyan bu kitabında da geçmişteki ve günümüzdeki sömürücülerle diktatörlerin leşçiliğine ve ahlaksızlığına karşı halkların insanlık ve haysiyet adına mücadelesini efsaneler, anekdotlar, gerçek hayat hikâyeleri ve olaylarla anlatmaya, dünya halklarının direniş belleği olmaya devam ediyor...

Yazarın ölmeden önce tasarladığı, tamamlanmamış son projesi "Karalamalar"dan bir seçkinin de yer aldığı *Hikâye Avcısı* ilk kez Türkçede...

ISBN: 978-975-570-888-1

9 789755 708881

24 TL

selyayincilik selyayin selyayincilik

www.selyayincilik.com